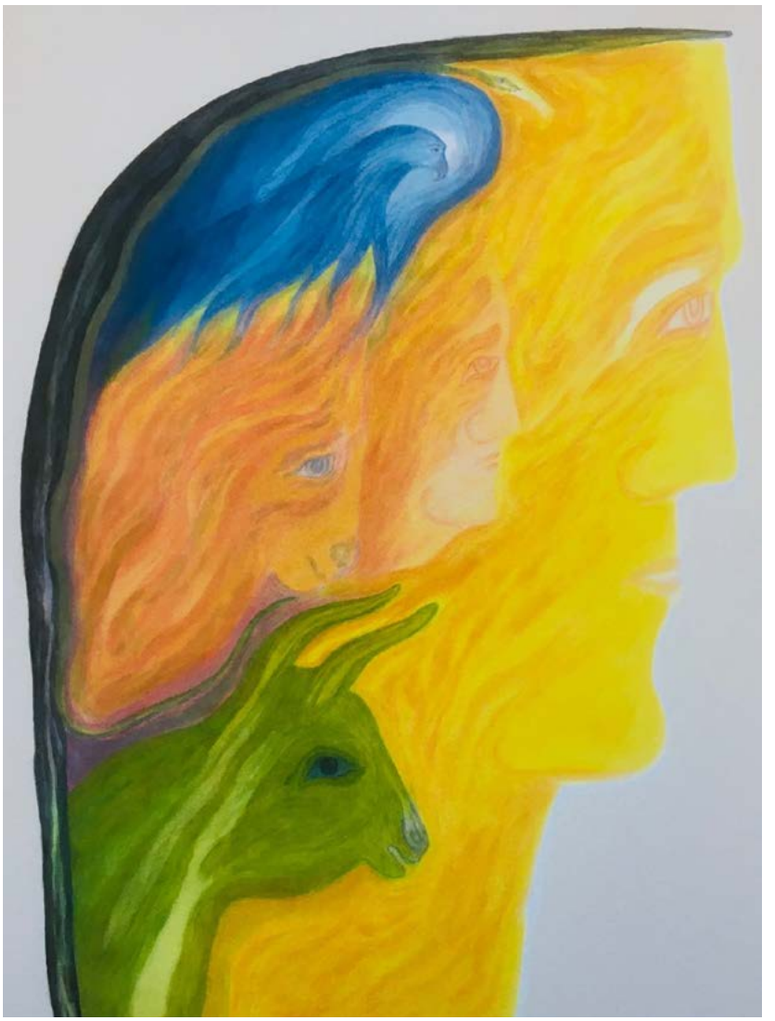
Forum Antroposofi

NR 3 2026

4–5
Notiser.

6–8
Samtal:
Från talande huvud till levande tänkare.

9–18
Essäer:
Meditation & arbetsliv (del 6).
Kristi verkan I mellanrummet.
Franciskanskt sinnelag vid avgrunden.
Transparent verklighet.
Kaspar Hausers dagliga bröd.

19–32
Krönikor:
Att vakna i möte med naturen.
Att förebygga torkans effekter.
Det moderligas underordnade ställning i vår Kultur.
85 års feiring av eurytmien i Sverige.
Trialogseminarium i Almedalen.
Vad är ondska och hur kan vi förhålla oss till den?
Gemenskapsbildning.
Spira upphör.
Nuläge och framtid i Ytterjärna.
Kulturhuset i Ytterjärna AB fortsätter sina evenemang 2027.
Fönstret – presentationer.
Utställning av Walther Roggekamp

32–36
Bokanmälningar:
”Jag börjar från noll”
Att föra Steiners tankar vidare – betraktelsen på tyska.

34–39
Till minne:
Daniel Andersson, Göran Nilo, Mona-Cajsa Larsson

40–42
Kallelse till Höstmöte.

43–45
Kalendarium:
Fria Högskolan för Antroposofi.
Antroposofiska Sällskapet - Järna, Norrköping, Skåne och Stockholm.

46–47
Förteckning över medlemsgrupper.
Medlemssekretariat & medlemskap.
Om medlemsavgiften 2026.
Kontaktinformation.

48
Bildberättelse.

Känslighet som nyckel till meningsfullt liv

Janne Silvasti, landsrepresentant för Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Har inte var och en av oss något inom sig som man helst vill behålla för sig själv?! Känslighet för andras reaktioner, osäkerhet för sin egen hållning. Hemligheter även för sig själv.

För konstnärer är detta ett område som väcker intresse. Hur kan man dra bort slöjan och visa den rena, ömma, inre verkligheten? Den som är på skolningsvägen och anstränger sig för en djupare förståelse av sig själv möter detta område inom sig.

Den värld man lever i och den osynliga verkligheten bakom den sinnliga världen hör till det känsliga i ens själsliv och är en viktig komponent i utvecklingen. Tänk bara på hur många gånger man har fått dölja någonting om sig själv under livets gång! I skolan, på arbetsplatsen, kanske i nära relationer eller för sina barn eller föräldrar... Denna känslighet kan vara just det man behöver öppna upp och vädra då och då för att kunna läsa det som uppenbarar sig i det osynliga eller visar sig i det synliga, men som inte öppnar sig för en kall blick. Det som man tyckte var pinsamt att visa eller berätta för andra har man kanske bearbetat och glömt, men själva känsligheten är det viktigt att försöka hitta igen.

I vårt samhälle har barns och ungdomars känslighet utvecklats på ett sätt som i många fall har lett till diagnoser och medicinering. I skolan är det svårt att hantera olika individers behov genom mänskliga möten. Prioriteringen är medicinering istället för fler människor som hjälper. Vad det får för konsekvenser är en fråga.

Om vi ska utveckla sinnet för det andliga behöver vi en viss typ av känslighet. Vi ska våga vara sårbara och ge varandra stöd i detta kollektivt. En konstnär söker i sitt själsliv motiv som kan ha en andlig karaktär. Det betyder att hen offentliggör sina försök för allmänheten. Vad händer om man bara möter människor som fastnar i det estetiska tyckandet, eller om bilden eller texten bedöms utifrån om den är tekniskt sett bra, med mera?

Om jag nu försöker beskriva utvecklingen från slutet av 1800-talet, framträder en ny riktning hos framför allt konstnärer: sökandet efter djupare motiv. Modiga, tappra försök att få utrymme i den etablerade kulturvärlden ledde till slut till frihet för individens personliga uttryck. Det personliga, det individuella, skulle få mycket mera utrymme. Med vågade experiment öppnade man upp den trånga synen på konsten. En del konstnärer fick betala ett högt pris för sina gärningar, och psykisk ohälsa var inte ovanligt. Varje konstnär skulle visa sin ”världsbild”. En och samma konstnär kunde till och med göra varje enskilt konstverk till ett eget universum, istället för att fungera som språkrör för en auktoritär världssyn! Det var ett sätt att komma åt det väsentliga, det som levde bakom det sinnliga.

Inom kultursfären, hos konstnärer, har utvecklingen gått mot starka, egoistiska framträdanden. Man kan väl se att vägen till det högre jaget går genom prövningar i det egna själslivet och genom det egoistiska skiktet. Till den grad att utövaren är viktigare än det alster hon gör.

Under samma period växer det fram ett behov av att arbeta med esoteriska frågor som en fri andlig forskare. År 1924 presenterade Rudolf Steiner de 19 klasstimmarna. Steiner öppnade porten till individen och till en egen, personlig skolningsväg.

Hos antroposofer har det också funnits motsättningar: Hur behåller man den ”rätta” formen, och finns det utrymme för fria spel, experimenterande och utveckling?

På dagens högskola kan man uppleva skillnader mellan de olika klassansvariga. Det finns även tendenser till egna esoteriska världsordningsstrukturer som skiljer sig från Steiners.

Inom den antroposofiska rörelsen har vi sett hur bred den antroposofiskt inspirerade rörelsen har blivit, och det finns stora skillnader i praktiken.

Tydligt är att man inte längre kan säga att det här är rätt och det där inte. Till exempel har man efter att ha sett eurytmi hört skarp kritik om det som inte var riktigt rätt eurytmi. Samma sak kan det vara inom Waldorfskolan. Vad är den rätta waldorfpedagogiken? Finns det överhuvudtaget någon som alltid gör allt rätt? Kritik hit och dit ...

Det är inte lätt att hålla ihop en gemenskap som har starka individer. Och kanske ännu svårare är det om det inte finns kraftiga personligheter som visar sin vilja! Med stora ansträngningar har den antroposofiska rörelsen överlevt sina kamper. Har detta lett till en önskad utveckling? Har individer utvecklat ett levande tänkande, ett själsliv som tar emot andliga impulser och krafter och som kan läsa inte bara mänskliga behov utan även samspela med elementarvärlden?

Om inte, är det inget att vara missnöjd med! I dagens värld är de ahrimanska väsendena mycket mer intellektuella än människan. De gör sitt jobb mycket effektivt och får människan att glömma sig själv i deras händer.

I Mikaelskolan arbetar man tålmodigt, var och en med sina förmågor. I gemenskapen kan man känna kraften som bildas. Den egoism i materialismens tjänst som vi möter överallt kan vi som fria individer gemensamt balansera och se till att den antroposofiska rörelsen är till för världen och inte existerar bara för sin egen skull.

Var det inte så att vi ville hjälpa alla som har en känslighet för själsliga och andliga frågor? Empati och vilja till goda gärningar finns i världen, och den etiska hållningen måste vi värna om. I varje grupp som studerar antroposofi med en djupare förståelse för vår värld och människan kan det växa fram öppna samtal där det känsliga får plats och livet känns meningsfullt.

Janne Silvasti

Jörgen Smit-arkivet har fått nytt liv

Webbplatsen www.joergensmit.org, som är tillägnad Jörgen Smits (1916–1991) liv och verksamhet, har nu fått nytt liv.

Jag startade webbplatsen redan 2010 och har nu byggt upp den på nytt för att göra materialet mer tillgängligt och bevara det för framtiden.

Jörgen Smit hade en nära anknytning till Järna och var under många år en viktig person inom den antroposofiska verksamheten, inte minst inom pedagogiken. Många här i Järna minns honom fortfarande, och det finns säkert fotografier, brev, inspelningar och personliga minnen som ännu inte har hittat sin väg till arkivet.

På webbplatsen finns biografiskt material, publikationer, bibliografier, föredragsförteckningar och historiska dokument. Mycket är redan tillgängligt, men arbetet är långt ifrån avslutat.

Ett internationellt arkiv

Webbplatsen är än så länge huvudsakligen på tyska och innehåller även mycket material på norska. Jag hoppas ändå att den kan vara av intresse för Forums läsare, inte minst för alla som själva har minnen av Jörgen Smit och hans verksamhet i Järna.

Vill du hjälpa till? Jag vill gärna komma i kontakt med personer som vill hjälpa till. Det kan handla om att transkribera ljudinspelningar, översätta texter, digitalisera äldre material, korrekturläsa eller bidra med egna kunskaper och minnen. Jag söker särskilt personer med goda kunskaper i norska som kan hjälpa till med det omfattande norskspråkiga materialet. Man behöver inte vara expert – även en mindre insats kan vara värdefull.

Jag tar också mycket gärna emot tips om material som kan finnas bevarat i privata samlingar.

Titta gärna in på www.joergensmit.org och hör av dig om du vill bidra eller bara dela med dig av ett minne.

Rembert Biemond

Ny Erzoberlenker

Den 4 juni 2026 fick Kristensamfundet en ny Erzoberlenker: Christward Kröner. Han föddes 1963 och studerade först musik och medicin, innan han gick på prästseminariet och vigdes till präst 1990. Efter detta var han verksam i flera församlingar och även vid prästseminariet i Hamburg. Sedan 2005 tillhörde han kretsen av de sju och från 2007 verkade han som överlenker. Han är nu den sjunde Erzoberlenkern i Kristensamfundets mer än 100-åriga historia och efterträder Joao Torunsky.

Info3, juli – augusti 2026, Red. BF

FÖR MEDLEMMARNA

Digitala videomöten & föreläsningar

Gerald Häfner

Ett nytt erbjudande till alla medlemmar, men kanske särskilt för de som inte bor i närheten av Järna.

Digitala medlemsmöten och föreläsnigar erbjuds nu.

Håll utkick i mejlen och i kalendariet. Är du inte med på mejllistan så skicka bara in din mejladress till kontoret på kontakt@antroposofi.nu.

14 oktober var det, Samtal kring konstitutionsfrågan och demokrati med Gerald Häfner avgående sektionsledaren för den socialvetenskapliga sektionen vid Goetheanum, goetheanum.org. Mer om det i nästa tidning.

27 september var det öppet digitalt medlemsmöte med flera deltagare.

20 februari var det föreläsning, Framtidsimpulser från Ita Wegmans arbete och sanningssökande i läkekonsten, med Anne Ingeborg Haugholt, sjuksköterska.

9 december var det föreläsning: Kaspar Hausers dagliga bröd, med Ulrike von Schoultz.

Möten och föreläsningar hålls i Google Meet och kan följas på dator och mobil mm. Inget extra program behöver installeras för att delta.

Välkommen till nästa möte!

Camino del Sol

Cali, Colombia.
Ett utbildningscenter för barn och deras familjer på landsbygden i Colombia.

Det colombianska initiativet Camino del Sol (Solens stig) ser sig som en utbildningsby som kombinerar avsiktlig gemenskap, närhet till naturen och Waldorfpedagogik. Pedagogerna följer med nästan 50 barn mellan två och nio år på deras utvecklingsresa. Särskilt fokus läggs på att involvera deras familjer. Utbildningsområdet består av ett lantställe och en 2,5 hektar stor egendom. Lek och fantasi är inbäddade i en rytmisk daglig rutin som formas av gårdens uppgifter och den naturliga miljön. Lärandet på Camino del Sol är levande: Barnen bevittnar hur marken odlas, hur djuren tas om hand och hur naturen alltid hedras genom gester, ritualer och firanden. För närvarande finns det en Waldorfförskola, och en grundskola kommer snart att öppna officiellt. Initiativteamet hoppas också kunna köpa marken, som för närvarande endast är arrenderad, och etablera en skolgård med biodynamiskt jordbruk.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 39-40, 2026.
Camino del sol, caminodelsol.com.co och Freunde der Erziehungskunst Rudolf Steiner, freunde-waldorf.de
Översättning: Red. NL.

Från talande huvud till levande tänkare

Jeremy Qvick och Minna Eronen

Jeremy Qvick (född 1988) är en andevetenskapare från Enare i norra Finland. Över tio års tid har han utforskat medvenhet och medvetande. Hans arbete kombinerar praktiskt övande och filosofiska studier. 2025 tog Jeremy mastersexamen inom ämnet vuxenutbildning från Empire State University i USA. Minna Eronen har träffat Jeremy för att ta reda på hur hans arbete kan bidra till andra som studerar och arbetar med andevetenskap.

Temat är stort och infallsvinklarna många. Vi bestämmer oss att försöka hålla samtalet på ett praktiskt konkret plan, eftersom kärnan i Jeremys studier har varit frågan: *Hur kan vi bli medvetna om att vårt vardagliga tänkande är en från verkligheten separerad blandning av mentala bilder och hur vi med hjärte- och livskrafter kan skapa kopplingen mellan de två. [tankar och verklighet].* Men, låt oss ändå att börja med att definiera några centrala begrepp och deras förhållande till varandra.

ME: Hur skulle du beskriva sambandet mellan uppmärksamhet, medvetande och medvetenhet utifrån din erfarenhet? (på engelska attentiveness, awareness och consciousness)

J: För mig är medvetande som havet av erfarenheter som är grunden för allt medvetande, där jag är närvarande i rum och tid. Medvetenhet uppstår när jag bestämmer mig för att rikta min uppmärksamhet och när jag är klar över tanken som är relaterad till upplevelsen. Så, medvetandet om det nuvarande ögonblicket, till en viss del, är allt jag upplever. Nu till exempel riktar jag min uppmärksamhet mot detta samtal med dig, där min blick riktas mot din bild och jag är medveten om dig samtidigt som jag blir medveten om mina ord och inre tillstånd. Denna medvetenhet är ständigt i rörelse, den är i varje ögonblick delvis fragmenterad och delvis flödar smidigt mellan min kropp, känslor, tankar, ord, blick, dig och detta mer eteriska gemensamma utrymme.

ME: Hur vet du att den här upplevelsen är sann och verklig i bemärkelsen av att den sker på ett högre medvetenhetsplan? Alltså att den inte är inbillning.

J: Jag skulle säga att, jag bara vet att den är sann om jag riktar min medvetna uppmärksamhet mot denna fråga, i vilket fall mitt medvetande utvidgas från denna kropp, känslor, ord, Minna, samtal, från att vara i rörelse till någon slags rumslig, tidlös, intuitiv upplevelse av vetande, men samtidigt är det att känna till upplevelsen av det.

Så hur jag konkret gör det är att jag låter de tankar jag tänker aktivera mina känslor och min vilja. Så när jag tittar på denna kaffekopp eller tänker på min relation till dig i det här samtalet, kan jag börja lägga märke till och också öppna mitt hjärta medan jag tänker, men det måste jag göra medvetet. Jag måste välja att låta hela mitt väsen vara involverat i min tankeprocess. Det är som att inkarnera mina tankar. Så nu när jag pratar känner jag hela tiden hur mina tankar kondenseras till min känsla och kroppsliga tillstånd. De blir som former, de blir mentala bilder. Men jag kan skapa en slags motrörelse genom att låta krafterna från mitt hjärta, som kan utvecklas, till exempel genom andaktsövningen i Steiners Hur man uppnår kunskap om de högre världarna, att bli starkare. Därmed kan dessa två strömmar, dvs. tänkandets förhärdande ström och hjärtats och kroppens levande ström korsas och kombineras med varandra.

Jag måste alltså göra en inre resa för att kunna uppnå något. Som just nu, sanningen i vårt samtal, eller kanske vid denna punkt skulle jag använda ordet essens. Det innebär att jag börjar väcka mitt tänkande, mina känslor och min vilja med hjälp av antroposofiska verktyg.

Hela min universitetsutbildning började med ett visst stycke i det tionde kapitlet i Steiners föreläsningsserie Pedagogisk ungdomskurs (GA 217), där Steiner talar om att en person bara kan leva när han är aktiv inombords. Och jag skulle säga att denna inre aktivitet specifikt handlar om att jag väcker min essens från dvala till medvetandets växande möjlighet. Att jag börjar utvecklas, att det finns ett blivande, en händelse av becoming. Då känner jag att livskraften börjar flöda i min kropp, att den flödar i min känsla, och att den kan flöda in i tankarnas område, vilket kräver att jag tänker noggrant och medvetet på det som jag vill få en upplevelsemässig sanningsenlig relation till.

Som till exempel här och nu. Vi vill tillsammans leta efter sanningen i intervjun. Jag märker att jag kan tänka på processen,

Jeremy Qvick

jag kan känna det, det väcker entusiasm i mig, det väcker en kraft i min vilja som stiger uppåt i min kropp. Vid denna punkt kan jag offra allt detta, jag kan släppa taget. Jag märker att allt detta var min egen entusiasm, låt oss säga en glädjefylld upplevelse av mitt lilla jags egna krafter. När jag släpper taget känns det som att allt ges bort, att jag kan ge mitt hjärta i en andaktsfull stämning till den andliga världen och vid det här laget ger jag det också till din essens, ditt andliga väsen.

Så, för att sammanfatta, andligt uppvaknande och medvetandets förvandling involverar tre steg. För det första, att tänka igenom det man undersöker. För det andra, att ta med hela sitt väsen genom att involvera känslan och viljan. Och till sist, att släppa taget, att medvetet offra allt detta.

Efter att ha praktiserat i många år, har det nu blivit en upplevelse av att ett andligt uppvaknande sker i denna kontakt mellan oss och jag upplever närvaron av dig, mig själv och Kristus. Han är den som inför sanningen eller verkligheten i saken. Och detta ögonblick blir en nådens gåva med sammankomsten av två människor som går den andliga vägen, varifrån något vackert kan födas. Något som flyter in i framtiden och kanske något som redan flödar från framtiden till detta ögonblick och expanderar till vårt nuvarande ögonblick.

ME: Så, utgångspunkten är i tanken. Och i det faktum att vi ställer frågor.

J: Ja. Vi skapar klara tankar om det vi vill avslöja. Våra vardagliga tankar är separerade från livet, de är separerade från våra sinnen. Med andra ord, det som vi tror är våra förnimmelser och varseblivningar är faktiskt våra mentala bilder. När jag tittar på denna kaffekopp, och om jag verkligen försöker se denna blåhet som blåhet, märker jag att det finns ett slags dimmoln mellan mig och sinnevärlden. Och med min vardagsmedvetenhet är jag bara medveten om det molnet av dimma. Detta moln av dimma är faktiskt som en bubbla som består av mina egna mentala bilder. Det första är att vårt vardagliga medvetande är skilt från känslor och sensationer eller andra varseblivningar. Vi är som talande huvuden, och det är viktigt att vi blir medvetna om att vi är talande huvuden.

ME: I vetenskapliga sammanhang brukar man fråga: vem bryr sig? (So what, who cares?) Alltså varför är det meningsfullt, i ett större perspektiv, att bedriva en viss sorts forskningsprojekt. Det låter som att det du just beskrev är en början till ett svar.

J: I den mån man har utvecklat sig själv, kommer man att märka var mänskligheten är. Så om man är helt fast i sin lilla bubbla, kanske man inte ser utvecklingen någon annanstans. Man ser på allt liksom genom den lilla bubblan. Man ser på världen med inställningen att ingen vet något om någonting. Men när saker börjar öppna upp, märker man att människor har fantastiska processer och upplevelser av uppvaknande överallt.

ME: Om vi nu pratar mer specifikt om antroposofi, så kan man ju påstå att Steiner är i mångt och mycket en auktoritet. Hur kan jag som antroposof frigöra mig från Steiner?

J: Det är exakt samma fråga som huvudets dominans. Alltså, på vilket sätt vi kan växa från ”Steiner har sagt-, Steiner vet-tänkandet”, in i levandegörandet av kunskap genom vårt eget väsen. Det handlar om att skapa sin egen sanning. Alltså individualisera Steiners tankar. Samma gäller alla tankar. Med andra ord, ingen tanke som ”ges till mig” är sann, den är bara en hypotes tills den har bearbetats i processen av mitt medvetandets uppvaknande. Tankar är utgångspunkter för inre aktivitet, som fröer som jag själv måste kultivera.

Detta börjar alltid, oavsett om det handlar om antroposofi eller vad som helst annat, från det att vi kan tänka. Att vi lär oss att göra det [som intresserar oss] till vårt eget genom våra sinnen och våra huvuden. Det är det första steget som jag nämnde tidigare. Vi kan inte säga att vi kommer att börja levandegöra antroposofin om vi inte har någon relation till den. Den första relationen kan alltså hittas genom det tänkande medvetandet. Men det tänkande medvetandet måste levandegöras med hjärtat och viljan. Det vill säga med hjälp av det andra steget och sedan släppa taget, offra det, alltså det tredje steget.

Jag skiljer mellan tre nivåer att förhålla sig till och prata om antroposofi. Den första nivån kallar jag för Steiner-svammel. Det lilla jagets sätt att tala. Alltså blint upprepande av Steiners eller

någon annans tankar. På den andra nivån har antroposofiska studier lett till tankarnas lagbundenhet. Denna lagbundenhet, även om den är sann, är fortfarande stel och manifesteras i ens eget huvud. Så, den är ändå det talande huvudets sätt att tänka. Den är egentligen bara ens egna mentala bilder, men man misstar detta för levande tänkande eller en ny medvetenhet. Det är just på denna nivå som människor vanligtvis fastnar. Den tredje nivån handlar om att levandegöra, experimentera och kultivera sina tankar.

Det är den andra nivån vi måste genomgå om vi vill få vårt tänkande involverat i den tregrenade människan. Men vi behöver först inse att denna andra nivå är inget annat än tankarnas lagbundenheter som fötts genom att läsa Steiner och som förverkligas med det talande huvudets medvetande. Därifrån kan vi gå vidare genom att låta de hjärte- och livskrafter som flödar i kroppen genomsyra vårt tänkande.

ME: Hur tar man sig från andra till tredje nivån, helt konkret?

J: Genom att välja att börja känna, välja att uppmärksamma vad man känner, vad man upplever när man tänker. När man läser Steiner, kan detta övas genom att helt enkelt fråga sig hur dessa Steiners tankar känns i mig. Det vill säga, att stoppa det ständiga flödet av tankar. Låt oss säga att jag läser något eller tänker på något, det uppstår som en konstant nervös känsla, så jag stoppar det flödet och frågar mig hur jag känner? Och då kan jag ha en upplevelse av att en koppling mellan huvudet och hjärtat vaknar. Å ena sidan börjar jag känna smärtan i mina tankar, som kommer från dödens krafter, men också upplevelsen av en gåva, att detta är andliga tankar som Steiner har skapat. Hur man uppnår kunskap om de högre världarna börjar med att en andlig student behöver föra in hängivenhet i sitt andliga liv. Anledningen till att det är så svårt för människor att ta sig ur tankelagbundenheternas nivå, är att det är så berusande bara att tänka tankar. Saker händer inte så snabbt i det känslomässiga området. Och å andra sidan, i en värld av sociala medier, där vi hastigt tittar på korta videor, är vårt medvetande fragmenterat. Detta ger oss ännu mindre tålamod att sjunka ner in i hjärtats långsamhet och, framför allt, till viljans långsamhet. Tålamod och långsamhet är element som balanserar Steiner-auktoriteten hos det talande huvudet. Jag börjar sakta ner tankarna. Jag låter de långsammare processerna inom förkroppsligande och känslor bli en slags degknådnande. Och jag kan göra det i varje ögonblick. Sedan börjar jag känna och vilja i mina tankar.

ME: Ja. Här har vi några konkreta saker som kan övas i vardagslivet när som helst, oavsett om det är relaterat till antroposofi och Steiner eller inte. Många teman som du tar upp kan ju observeras generellt i vår tid. Våra tankar och uppmärksamhet blir fragmenterade med det faktum att vi lever detta liv idag. Mycket av det sker på tankeplanet och samtidigt försöker olika krafter hindra oss från att sakta ner och närma oss det plan där vi kommer i kontakt med hjärtat och hur vi verkligen känner.

J: Och om vi sedan vänder på det, så att när vi gör något som förkroppsligar, till exempel går till gymmet eller äter hälsosamt eller vandrar i naturen, är det ofta så att vi försöker pressa vårt snabba intellekt in i kroppen. Vi bör göra motsatsen: ta det långsamma förkroppsligandet in i tankarnas område.

ME: Så, på ett sätt finns utgångspunkten i förkroppsligandet, även om du tidigare pratade om att utgångspunkten ligger i tanken.

J: Ja. Exakt. Det här är bra. Vi fattar det beslutet genom vårt tänkande, men viljan som flödar i vår kropp väcker de krafter som gör att vi överhuvudtaget kan tänka. Vi behöver utveckla den typ av medvetande som samtidigt kan hålla motsatser i åtanke eftersom det splittrande dualistiska tänkandet tar greppet om oss ganska lätt. Och när du tidigare frågade vem bryr sig, alltså varför är det viktigt att studera och bedriva medvetenhetsövande, tänker jag att den stora saken och utmaningen är att lära sig förstå att något kan vara ja och nej samtidigt. Samt för att inse att genom denna paradox förlorar olika slags politiska, ideologiska osv. motsättningar sin mening, eftersom de befinner sig i det talande huvudets tänkande.

Jeremys kandidat- och mastersarbeten där Jeremy presenterar och diskuterar bakomliggande filosofiska perspektiv hittas här:
https://www.taitein.fi/jeremyqvick/
Först kommer länkar till YouTube (på finska och engelska) och längre ner finns texten (på engelska).

Rudolf Steiner GA 217:
https://rsarchive.org/Lectures/GA217/German/19221012.html
https://rsarchive.org/Lectures/GA217/English/AP1967/192210-12p01.html
https://bokhandeln-vidar.se/produkt/pedagogisk-ungdomskurs/

Jeremy är aktiv som forskare och föreläsare på Global Event College, som grundades av Yeshayahu Ben-Aharon. Yeshayahus senaste bok, Laying the Foundation Stone of the Michaelic Movement in the Twenty-first Century: The Centennial of the Christmas Foundation Conference, utkommer 16 oktober. Se:
https://www.adlibris.com/sv/bok/laying-the-foundation-stone-of-the-michaelic-movement-in-the-twenty-first-century-9781915776600

Jeremy besöker Sverige:

Staffansgården: 4.-7.11.2026
Working with the healing forces and challenges of our time – Anthroposophy and the etheric Christ.
Information:
matti.remes@staffansgarden.com

Växjö: 12.-13.2.2027
Det mänskliga mötet som eteriskt uppvaknande.
Antroposofi och den eteriske Kristus.
Att arbeta med de läkande krafterna och utmaningarna i vår tid.
Information: Birgitte Gunge, gungehansen@gmail.com
Annica Johansson, annica.harshult@gmail.com

DEL 6 (7) SERIE OM MEDITATION

Meditation & arbetsliv

Eleanor Hill Edwards, arkitekt, PhD

I presentationen av Oxford Handbook of Meditation har vi kommit till kapitlen om de kristna traditionerna i förhållande till meditation. I det här fallet kan man tala om en enda tradition som baseras på Kristus agerande såsom man kan läsa om den i Nya testamentet. Men samtidigt finns det många tolkningar och många beskrivningar av hur man ska meditera, tänka, andas och utveckla förståelse för målsättningen med sin meditation. I dessa kristna traditioner ställs många och oftast stränga krav på den mediterande.

Martin Laird, författaren till kapitlet om den tidiga västerländska kristna kontemplativa praktiken, är professor i detta ämne på Villanova University i Pennsylvania. Efter hans namn står bokstäverna OSA, vilket innebär att han är en präst i augustinorden, den som den nuvarande Påven tillhör, och den som har en stark betoning, dels på det inre fokuserade kontemplativa livet, dels på community, det vill säga, betydelsen av den egna byn eller det närmaste samhälle där man genomför sitt liv.

Sammanfattningen nedan är inte någon exakt översättning av det som Laird skriver, men jag försöker att hålla den så nära hans ord som möjligt. Laird berättar att denna form av meditation har sina rötter i Kristus egen vana att dra sig tillbaka i enskildhet för att be. Vid ett tillfälle under en intensivt reträtt i öknen konfronteras Kristus av djävulen som gärna vill lura Kristus in i en överenskommelse om makt och evig härlighet. Sedan, under ett millennium mellan 400- och 1400-talet, producerades fem dokument eller samlingar av texter som anses vara grunden till den meditationskultur som finns inom kristendomen än idag. Enligt Laird, även om det finns andra texter skrivna av briljanta teologer/filosofer som Meister Eckhart (1260-1323), är alla ändå byggda på dessa ursprungliga fem skrifter.

I sin egen sammanfattning av kapitlet berättar Laird att samtliga av dessa tidiga skriftställare betonar nödvändigheten av att träna sin tankeförmåga och att dessutom öka sin skicklighet i uppmärksamhet, kroppshållning och andning. Därtill kultiverar man den fysiska stillheten för att stödja den inre stillheten.

I alla fem dokumenten lutar man sig mot de heliga skrifterna, till exempel böckerna i Nya testamentet. Detta kallas för **lektio divina**. Specifika ord eller fraser görs till fokus för meditation, och dessa plockas ut ur evangelierna med exakta syften och noggranna referenser. Man svävar inte runt i känslo- eller tankevärlden, utan man följer lärarens angivelser. Distraktioner anses vara farliga därför att de kan vilseleda den som mediterar på oförutsägbara sätt. Man uppmuntras att skifta sin uppmärksamhet från eventuella distraktioner till själva uppmärksamheten i sig. Med övning blir det lättare att fokusera på uppmärksamheten som sådan. Detta fokuserande på uppmärksamhet får särskild träning genom övningar i det som kallas för ”**Jesu bön**.”

Den heliga skriften anses vara en levande manifestation av den heliges närvaro. Läsningen av Nya testamentet tas som en mångsidig resa mot en förening med Gud. Svårigheterna som uppstår under denna resa betraktas som en viktig upplevelse i kampen att uppnå ett andligt liv. Den mest komplexa av de nämnda skrifterna, **Okunskapens moln**, lägger fram påståendet att det mysterium som kallas för Gud blir upplevt endast genom kärlek. Man släpper alla ord, alla tankar och alla bilder; man lämnar allt under ”ett moln av glömska.” Denna gärning karaktäriseras av ödmjukhet och leder till att man återfår sin ursprungliga samhörighet med hela mänskligheten. Alla som lever på jorden får hjälp av den mediterandes ansträngning på ett mirakulöst och ofattbart sätt.

Kapitlet om den österländska kristna meditationskulturen är skriven av Cyril Hovorun, en präst tillika professor på Sankt Ignatios och Enskilda Högskolan i Stockholm och på Loyola Marymount University i Los Angeles. Hovorun förklarar att meditation och bön i de ortodoxa kyrkorna anses vara två olika funktioner med ömsesidigt stödjande roller. ”Bön är huvudsakligen en interpersonell kommunikation mellan mänskliga, syndiga personligheter som bebor denna värld och heliga personligheter som lever bortom denna värld.” (S.163, egen översättning)

Medan bön riktas åt Du eller Ni, riktas meditation antingen åt jag eller vi, alternativt åt han/hon/de. Hovorun menar att det går att påstå att meditation handlar om att man reflekterar över bön. Syftet när man riktar sin meditation åt sig själv handlar om att förvandla sig själv från en svag person till en som har stark etik och moral och ett rent hjärta. Genom en kombination av

bön och meditation kan man småningom komma närmare det egna förgudandet. Den mänskliga existensen kan stegvis börja likna Guds väsen.

Hovorun hävdar att det bland de tidiga österländska kyrkorna saknades ett ord för meditation såsom begreppet används idag, men att det finns ett antal uttryck som tillsammans täcker ämnet. Han nämner fyra sådana begrepp, och det visar sig att samma ”Jesu bön” som vi redan har träffat på i den västerländska kulturen förekommer i Hovoruns lista. De andra tre begreppen som han tar upp i handboken är följande: 1. Kontemplation över **synderna** och försoningen, 2. Kontemplation över det heliga ljuset samt mörkret som omger Gud, och 3. **Hesychasm**, det vill säga, den fullständiga mentala tystnaden tillika återföreningen av tänkandet med hjärtat.

En meditativ teologi utvecklades långsamt efter Kristi död från 200-talet till 1200-talet. Det var först i små byar och avskilda samhällen som män och kvinnor började formulera regler och anvisningar i ämnet. Klostren växte och blev stabila, och de började producera skrifter som delades ut och debatterades i många länder mellan Egypten och Ryssland och runt Medelhavet. Det var en ärkebiskop i Salonica, Gregory Palamas, i början av 1300-talet som lyckades ge ut ett trovärdigt dokument som senare identifierades som en slags meditationsteologi, känt under namnet ”Palamism.”

Enligt Hovorun, finns en fråga i centrum för den österländska teologin: ”Vad är det Gud har gjort för mänskligheten frälsning?” Och det finns en följdfråga: ”Vad behöver människor göra för att kunna ta till sig denna frälsning som är given av Gud?” Man får ångra sina synder och söka omvändelse i en långsam process av kontemplation och samarbete med Gud. Man lär sig att synderna kommer inifrån en själv medan dygderna kommer från Gud. En författare i Antiokia under 200-talet skrev att medan man får lära sig att höra med hjärtats öron och att se med själens ögon uppnår man stegvis förmågan att ana Guds närvaro.

Hovorun lägger ut en introduktion till alla steg man måste ta i resan mot sitt eget förgudande, och man förstår att den österländska kyrkohistorien är precis lika komplicerad och fylld med kontroverser som historierna vi tidigare har tittat på i samband med Hinduism, Buddhism och Judaism. Hovorun påstår att den österländska ortodoxa kristendomen har utvecklat ett stort sortiment av teorier och praktiserande för meditation. Bland dess karakteristik finns ett aktivt engagemang med en personlig Gud, som uppenbarar sig i Jesus Kristus. **Jesusbönen** - “en sammansättning av den österländska meditativa spiritualiteten” - söker en personlig förbindelse med Gud. Att be innebär kroppsliga såväl som andliga engagemang. Den österländska kristna meditationen fokuserar på synder såväl som dygder, på det goda som kommer från Gud, och på Gud själv. Att se Gud som Ljus, och det förgudande som uppstår som ett resultat av detta betraktande, har blivit, enligt Hovorun, inte bara en viktig målsättning och teologiskt begrepp i den österländska kristendomen, utan också dess identitet. (S. 179, inte en exakt översättning)

Den tredje delen av denna sjätte artikel i serien handlar om en ny bok skriven av en gammal vän. Arthur Zajonc är professor emeritus på Amherst College samt tidigare president på Mind and Life Institute. Han gav ut ”Catching the Light, The Entwined History of Light and Mind” 1993, and ”Goethe’s Way of Science” 1998. Hans mest kända verk heter ”Meditation as Contemplative Inquiry: When Knowing Becomes Love” (Lindisfarne Press, 2008). I den senaste utgivningen, ”Thinking Beyond Materialism: A Contemplative Manifesto, SUNY, State University of New York Press, 2026, skissar han på historien om fysiken som vetenskap och han drar in läsaren i nya världsbilder som tillhör det som kallas för kvantfysik. Zajonc erbjuder ett välformulerat argument för ambiguitet, det vill säga, att man släpper behovet av fasta regler för att kunna undersöka evenemang och processer som bredvid de materiella verkligheterna utgör världen som en helhet.

Zajonc lägger fram några icke självklara tankar. Sett från synpunkten av fysikvetenskapen i det tjugoförsta seklet, begränsas inte universum till objekt som rör på sig och som kan identifieras och mätas, utan det består snarare av händelser och aktiviteter. När vi söker efter en ny slags kognition, en som tillåter osäkerhet, upptäcker vi, med Zajoncs ord, att det finns plats för estetiska, moraliska och spirituella kognitioner vid sidan om den mer konventionella formen av kunskap. Vi accepterar att erfarenhet kan bli förklaringen. Vi lever, vi erfar, och vi är uppmärksamma på vårt kunnande som en process.

Zajonc utnyttjar Goethes arketypiska planta, den som inte syns i den fysiska världen, men som existerar som bild bakom varje planta på jorden. Han påstår att sådana bilder, eller tankeformer, är dynamiska och aktiva i världen. Dessa kan undersökas med den nya formen av kognition. Vi får träna vår förmåga för kontemplation. ”Varje disciplin - vare sig det är konst eller kvantfysik - kan fördjupas genom ihärdigt kontemplativt engagemang med de fenomen som tillhör disciplinens område. Utsikterna som öppnas...är obegränsade.” (S.138)

I dagens samhälle, där det är möjligt att uppleva att vi pressas från alla sidor med information och brus, är det uppmuntrande att läsa i det som kallas för krönet av Zajoncs verk, att det finns ett sätt att åstadkomma klartänkande och inre rationalitet. Meditation erbjuder en komplex och ibland komplicerad tillgång till kunskap, en som tillåter att den som mediterar lär sig att skilja mellan det som stämmer och det som är illusoriskt. Zajonc gör det klart för sina läsare att det går att i livet och i arbetslivet göra kloka val utan att man måste begränsa sig till lagarna som har formulerats av tidigare generationer av experter och specialister.

Kristi verkan i mellanrummet

Kees Veenman – Verkstad antroposofi

I det gröna möts ljus och mörker och finner en levande balans. Kees Veenmans färgexperiment inbjuder oss att utforska detta gåtfulla samband mellan motsatser och balans.

I slutet av maj gav Christine Gruwez ut sin nya bok Att närma sig Logos i Belgien[1]. Boken innehåller elva av hennes artiklar, varav flera tidigare inte varit publicerade. I artikeln *Graalen mellan öst och väst* anknyter hon till Rudolf Steiner. Han beskrev ett möte mellan två strömningar: den västerländska Graalströmmen – Kristus livsande[2], som före sin inkarnation på jorden lämnade efter sig ett livsfrö – och den österländska Graalströmmen – Kristus, som efter sin död och uppståndelse[3] fortsatte att leva vidare i människornas hjärtan. Christine Gruwez skriver vidare att det ur detta ”möte mellan Kristus och sig själv” kan uppstå en helt ny och framtidsinriktad aktivitet i människans hjärta – ett slags mellanrum. I hjärtat möts Kristi livs- och uppståndelsekrafter.

Varför ett mellanrum?

Varför skulle just ett mellanrum vara en lämplig plats för Kristi verkan? Och varför kan hjärtat betraktas som ett sådant mellanrum? Jag vill först börja med den senare frågan. När vi tänker på något skapar vi ett visst avstånd till världen. När vi handlar med vår vilja befinner vi oss däremot mitt i världen. Känslan befinner sig någonstans däremellan. När vi känner är vi nära. Vi befinner oss så att säga inne i själva saken. Medkänsla uppstår i hjärtat, inte i vårt intellekt. För att detta ska kunna ske behöver vi ibland själva dra oss tillbaka en aning och skapa ett utrymme. När någon med stor inlevelseförmåga säger att en människa har ”hjärtat på rätta stället”, är det ett intressant uttryck. För det är just det hjärtat är till för: att kunna känna med andra och att uppleva kärlek. Det är också från hjärtat som den mänskliga eteriska strömmen från blodet stiger upp mot hjärnan och förenar sig med Kristusblodets eteriska ström[4]. Därigenom blir det tydligare varför Kristus behöver ett mellanrum för att kunna verka. Jesus säger: ”Ty där två eller tre är samlade i mitt namn, där är jag mitt ibland dem.”[5] Ett mellanrum är alltså ett rum där två väsen kan mötas. Kristus förverkligar detta möte genom **frihet och kärlek** – två kvaliteter som förutsätter och kompletterar varandra.

Det gröna som mellanrum

I mitt bidrag *Framtidens andevetenskap (Goetheanum* den 23 maj 2024), beskrev jag hur min forskning kring färg ledde mig fram till insikten att grönt, den färg vi här talar om, döljer något av Kristi verkan. När jag var 37 år gammal fick jag genom ett nytt experiment en djupgående andlig erfarenhet. Jag upplevde alla färger som helande väsen och Kristus som centrum och ledare för denna färgcirkel. Jag visste också att Kristus hade gett varje färg ett nytt framtidsperspektiv för människans fortsatta utveckling. Ytterligare forskning har visat att grönt är färgen för jämvikt och balans. Först när jag var 55 år upptäckte jag vad detta framtidsperspektiv innebär. För grönt är Logos skapande kraft. Därav blev det klart för mig att Kristus visserligen hade gett alla färger ett nytt perspektiv, men att han särskilt är förknippad med färgen grönt. Först senare fann jag detta bekräftat hos Rudolf Steiner.[6]

Om nu Kristus står bakom det gröna, då uppstår en viktig fråga: Har grönt samma funktion som hjärtat, alltså som ett mellanrum? Kan alltså ett möte mellan två krafter eller väsen äga rum i färgen grönt, på samma sätt som i hjärtat? För att undersöka detta vill jag visa följande tre färgexperiment.

I den brittiske färgspecialisten och Goethe-experten Michael Wilsons samlade verk från 2018 stötte jag på en intressant problemställning i förordet.[7] Wilson och filosofen och vännen Westphal diskuterade denna färggåta hos Goethe med hjälp av ett prisma. För att illustrera detta kan vi betrakta följande experiment (bild 1).

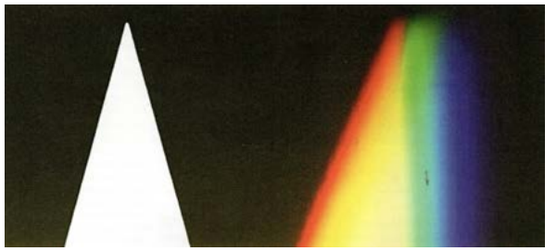

Bild 1: Spektrumet i trekantig ljusspalt.

Man hämtar ljuset från en kilformad ljuskälla mot en mörk bakgrund (till vänster) och leder det genom ett prisma. Bilden till höger uppstår nu på skärmen. Goethe sade om detta experiment att cyan och gult här ”förenas” till grönt.[8] Det verkar helt logiskt, eftersom blandningen av blått och gult ger grönt. Eller? Här blandar han faktiskt färgat ljus. Och blandar man gult och blått ljus får man vitt. Hur kan alltså grönt uppstå mitt i detta experiment? Hade Goethe fel, frågade Westphal? Wilson svarade med sitt axiom: ”Ni ser ju hur det gröna där uppstår, medan det gula och blå försvinner? Fakta talar för sig själva!”[9]

Det är en intressant gåta som kräver ytterligare undersökning. Låt oss därför betrakta ett andra experiment. Vi projicerar den övre bilden (vriden 90 grader) på frostat glas och avskärmar ett område med svart papper. Därefter fotograferar vi detta utsnitt från baksidan genom att låta bilden passera genom ett andra prisma och fotografera den (foto till höger).

I varje prismatiskt experiment uppstår färgerna enligt Goethe genom växelverkan mellan ljus och mörker. Som vi ser i bild 1 visar rött en sammanpressad form och violett en strålande form. Därav drog jag slutsatsen att rött uppstår där ljus strålar in i mörkret och inte tillåts passera genom mörkret, så att en sammanpressning uppstår mellan ljus och mörker. När violett uppstår är förhållandet det motsatta: Ljuset absorberas helt av mörkret, varigenom en stråle från ljuset in i mörkret uppstår. Goethe kallade denna utveckling hos rött och violett aktiv respektive passiv.

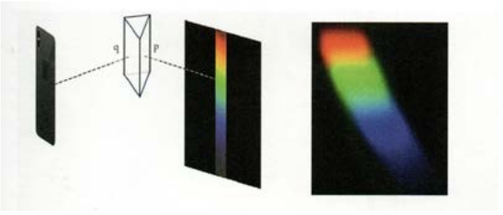

Bild 2: Foto till höger, taget genom ett prisma av ett spektrum på frostat glas.

Bild 2 visar att det röda ljuset vid passagen genom det andra prismat från p till q på den högra sidan inte utvecklas till violett, medan det violetta ljuset på den vänstra sidan inte utvecklas till rött. Anledningen är att båda färgerna redan vid sin uppkomst (i bild 1) har utvecklats helt åt varsitt håll. Följden blir att det röda bara kan fortsätta att utvecklas aktivt genom att koncentreras åt vänster och inte åt höger. För violett är förhållandet det motsatta.

Grönt verkar däremot inte utvecklas vare sig aktivt eller passivt. Det håller sig tillbaka och specialiserar sig inte [...]. Vid uppkomsten av grönt i bild 2 koncentreras ljuset inte vid mörkret [...] och det strålar inte heller in i det. När vi ser på det gröna i bild 2 ser vi att ljuset varken koncentreras in i mörkret eller strålar ut [...]. Förhållandet mellan ljus och mörker förblir här i jämvikt. Det förblir också så när det gröna i bild 2 leds genom det andra prismat.

Annorlunda förhåller det sig med gult och cyan. För att tydliggöra detta har jag tagit ett utsnitt från bild 2 som visar den fortsatta utvecklingen av båda färgerna tillsammans med grönt. Gult har redan utvecklats något i en aktiv riktning och visar sig efter passagen genom det andra prismat kunna fortsätta att utvecklas aktivt åt vänster till ett alltmer koncentrerat rött. Däremot kan gult inte passivt utvecklas åt höger till violett, eftersom det redan är för aktivt. Och just här uppstår grönt. Detsamma gäller för cyan. Cyan är redan en passiv färg och kan i denna mening utvecklas åt höger till en strålande violett. Violett kan utvecklas vidare. Cyan kan däremot inte aktivt utvecklas till rött. Och även här uppstår grönt.

Hur ska förekomsten av grönt här tolkas? Grönt visar att utvecklingen både i gult och i cyan hålls tillbaka! Och förekomsten av grönt mitt i det första experimentet, som överraskade Westphal så mycket? Den kan ses som en förening av de tillbakahållna utvecklingarna hos gult och cyan till grönt: Båda utvecklas inte i en riktning som helt enkelt inte längre är möjlig. Betraktat på detta sätt hade Goethes intuition, att tala om förbindelse i stället för blandning, inte heller här vilselett honom.

Den återhållsamhet som finns enbart i grönt gör inte nödvändigtvis grönt till ett mellanrum. Vilka krafter möts då i grönt, liksom i hjärtat? De tre experimenten visar också detta: Det är krafterna hos ljus och mörker som lever i fullkomlig balans i det gröna. Goethe konstaterar visserligen att varje färg uppstår genom en växelverkan mellan ljus och mörker, men inte alltid med så mycket återhållsamhet och balans som i grönt. Man kan bara tänka på rött och violett med deras uttryck. Det är som mellan människor: först när den ena ger den andra utrymme kan en dialog uppstå.

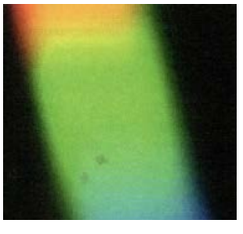

Bild 3: Utsnitt från fotografiet i bild 2

Fig. 4: Turkos, bokblad, raps

Kristus i den gröna lövskruden

Men vi kan fråga vidare. Har naturens gröna färg också karaktären av ett mellanrum? Möter vi Kristus i den gröna lövskruden? Denna fråga leder oss till en fascinerande iakttagelse. Om man betraktar övergången från gult och cyan till grönt i figur 3, lägger man märke till att denna övergång i båda fallen sker mycket jämnt och mjukt. Helt annorlundaq förhåller det sig med övergången från smörets gula färg till citronens gula eller från smörblommans gula till rapsens lysande gula. Särskilt när rapsen nästan har blommat över verkar det gula överdrivet, nästan alltför intensivt. Som om rapsen visade en brist på återhållsamhet.

Något liknande sker med en blågrön sten som turkos. Den lyser så starkt, nästan som neon! Och sedan det underbara vårgröna hos ett nyutslaget bokblad. Man måste se det i verkligheten; ett fotografi gör inte bokbladet rättvisa. Betrakta bladet mot solljuset, så omsluts du nästan helt av vårens gröna färg. Då omsluts du av en känsla av fullkomlighet. Ett mellanrum.

Inom den antroposofiska målarkonsten arbetar man ibland med naturliga pigment, till exempel växtfärger. Det förefaller mig vara viktigt. En färg som just uppstår eller fortfarande befinner sig nära sitt ursprung bär nämligen starkare på kvaliteterna hos det väsen som verkar bakom denna färg. Även i färgbadsterapin i Gouda i Nederländerna belystes badet med ljus som hade färgats grönt med växtfärger.[1]o Genom den forskning som jag bedrivit tillsammans med läkaren Georg Maissan blev det tydligt att de bästa resultaten uppnåddes när gröna växtpigment användes. Det ”gröna badet” verkade på tre olika sätt. Patienterna kände sig bättre i sina kroppar, hade bättre kontroll över sina tankar och sov bättre. Det är balansens kraft som lever i den gröna färgens mellanrum.

Das Goetheanum 38, 2026, Övers. Red. BF

Fotnoter
1. Christine Gruwez, De logos naderen. Adventum 2026.
Logos närmar sig. Adventum 2026. De [övriga] logostexterna kom från mig eftersom jag känner många människor som uppskattar deras artiklar.
2. Livsväsendet är den genom jaget bearbetade eterkroppen. Människan har hittills bara utvecklat ett frö till denna utveckling, vars fullbordan ligger i en avlägsen framtid. Men högre väsen från änglar och uppåt kommer att ha ett livsväsen.
3. Rudolf Steiner, Das esoterische Christentum und die geistige Führung der Menschheit. Föredrag den 1 oktober 1911, Rudolf Steiner Verlag, 1987.
4. Efesierbrevet.
5. Matteus 18:20.
6. Rudolf Steiner, Farbenerkenntnis. GA 291a, Rudolf-Steiner-Verlag, 1990, s. 156. Rudolf Steiner berörde där frågan om huruvida spektrumets sju färger uttrycker de sju väsendena. Och när han fick frågan var Kristus då skulle återfinnas i färgspektrumet, svarade han: ”Han befinner sig bakom det gröna.”
7. Michael Wilson, What is Colour? The Collected Works. I: Phänomenologie in der Naturwissenschaft, band 12, Logos-Verlag, Berlin 2018.
8. Johann Wolfgang Goethe, Zur Farbenlehre. Zweite Abteilung: Physische Farben, s. 216. Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart 1979. ”Efter och efter kan i det första fallet gult och blått tränga in i varandra så att dessa båda färger helt förenar sig till grönt.”
9. Kees Veenman, Color Meditation. Kapitel 8. Steiner-Books, New York 2024.

Franciskanskt sinnelag vid avgrunden

För exakt 800 år sedan, den 3 oktober 1226 dog den helige Franciskus av Assisi. Han levde som han lärde: ”Jag är korsfäst med Kristus. Det är inte jag som lever utan Kristus lever i mig”, Gal. 2,20. Hans sätt att leva har varit inspirerande ända in i våra dagar, inte bara genom franciskanska ordensgemenskaper utan också genom människor som tagit honom som förebild mera synligt eller helt i det dolda. I följande artikel berättar Peter Selg på ett gripande sätt om två betydande personligheter som i Franciskus anda kunnat verka välsignande in i förra seklets kaos och katastrofer. Är det något som mer än någonsin skulle behövas även idag?

Peter Selg: Den helige Franciskus av Assisis inspiration

Vare sig de var i Lambaréné eller i exil; Albert Schweitzer och Simone Weil hämtade styrka från sin franciskanska anda för att motstå sin tids rotlöshet och våld.

Franciskus brev, "Till nationernas härskare" (1219/1220), skrivet i efterdyningarna av hans resa till Orienten och hans fruktansvärda upplevelser i den egyptiska staden Damietta, belägrad av korsfararkristna, inleddes av Franciskus av Assisi några år före hans död med orden: "Till samtliga härskare och ståthållare, domare och styresmän överallt i världen, och till alla andra som detta brev når, önskar broder Franciskus, i Gud Herren, er ödmjuke och föraktade tjänare, er alla frälsning och fred. Var vakna och se hur dödens dag närmar sig. Därför ber jag er ödmjukt, så gott jag kan, att inte glömma Herren på grund av de bekymmer och angelägenheter som ni har i denna värld, och avvik inte från hans bud. Ty alla de som glömmer honom och vänder sig bort från hans bud är förbannade och kommer också att glömmas bort av honom; och när dödsdagen kommer, kommer allt de trodde sig ha att tas ifrån dem, och ju visare och mäktigare de var i denna värld, desto större plågor kommer de att lida i helvetet.” Under en vapenvila hade Franciskus, tillsammans med en ordensbroder, åkt på fredsuppdrag för att träffa Sultan Malik al-Kamil av Egypten, de kristnas främsta muslimska fiende, för att samtala. Franciskus såg problemet med maktutövning och dödens närhet på båda sidor, ja på alla sidor av ”nationernas härskare” och försökte vädja till deras samveten. Han såg den kommande ”dödsdagen”, som 800 år efter hans död återigen hotfullt närmar sig i världspolitiken, på global skala och med en ohygglig dynamik.

Jag vill berätta om två personer från 1900-talet som var djupt influerade och vägledda av Franciskus av Assisi i hans etik, hans förhållande till världen och skapelsen, hans spiritualitet och inre hållning – men också om hans medansvar för det globala samhället bortom sitt eget brödraskap, om hans medansvar för världsfred eller, omvänt, för världskriget, för fortsättningen av våldsspiralen, kapprustningen och förstörelsen, "dödens dag". Dessa är två personer som också tilltalade "nationernas ledare" och på sitt sätt var franciskaner, utan att någonsin offentliggöra det. Båda behöll sin djupa koppling till Franciskus av Assisi till stor del för sig själva – Simone Weil (1909–1943) och Albert Schweitzer (1875–1965).

Simone Weil

Simone Weil anlände till Assisi sommaren 1937, vid 28 års ålder, som en del av en resa till Italien avsedd att studera italiensk fascism under Mussolini, men också för att uppleva landets andliga kultur. Hon kom från en schweizisk klinik. Anledningen till vistelsen var dåligt läkande brännskador från en skada hon ådragit sig under spanska inbördeskriget, huvudvärk och en fysisk svaghet efter hennes mödosamma, självpåtagna fabriksarbete. Hennes resa tog henne genom Milano, Bologna, Ferrara, Ravenna, Florens och Rom, där hon fick starka upplevelser tack vare sin djupa sensibilitet och spirituella styrka. Hon fann dock sitt sanna "andliga hem" i slutet av sin resa i Assisi, den helige Franciskus bygd och landskap. Hon berättade för sina föräldrar att resten av Italien, jämfört med Perugia och Assisi, hade "bleknat bort" för henne. Hon kunde aldrig ha föreställt sig "ett sådant landskap, ett sådant magnifikt folk och sådana djupt rörande kapell" – "Ni höll verkligen på att förlora mig för alltid [...]." "Allt i Assisi och runt omkring är franciskanskt, förutom det som har gjorts till den helige Franciskus ära (förutom de vackra Giotto-freskerna). Man skulle kunna tro att försynen som förberedelse för hans ankomst hade skapat dessa leende fält och dessa rörande ödmjuka små kapell." Hennes relation till Franciskus började inte i Assisi, den hade funnits sedan hennes tidiga ungdom: "Jag greps av stor kärlek till den helige Franciskus så snart jag fick veta om honom. Jag har alltid trott och hoppats att ödet en dag skulle tvinga mig in i det tillstånd av lösdriveri som han frivilligt antog." Hennes utgåva av Fioretti, (en samling berättelser kring Frans av Assisi/anm.övers), är från 1926, då hon var 17 år; hon översatte hans Solsång flera gånger. Sommaren 1937 anlände hon till Assisi inte som en "lösdrivare", men ändå tagen, berörd av mycket och hon upplevde en ytterligare fördjupning av sin relation till honom. Även i sitt verk "L'Enracinement" – sex år efter sitt besök i Assisi – skulle hon beskriva Franciskus av Assisis "Solsång" som en "juvel av fullkomlig skönhet".

Inför "dödens dag" var just detta verk, "Att slå rot", 1943, hennes sista stora förslag till samhällets återuppbyggnad. Det riktar sig inte bara till "makthållarna" och "fogdarna", "domarna" och "härskarna", utan också till folket, ”till alla andra”. Det var och förblir ett av 1900-talets viktigaste programmatiska skrifter för en samhällsframtid präglad av liv, inte av död. Hennes framställningar behandlar återuppbyggnaden av industrisamhället, media, vetenskap och politik, den sociala strukturen och utbildning. Trots den omfattande sekundärlitteraturen som finns har det inte ofta beskrivits hur mycket Simone Weil i hela sitt livsverk, med hennes asketism, hennes hängivenhet till Kristus, hennes politiska radikalism och hennes enastående förmåga till kärlek – var en modern franciskan. Det faktum att hon mer eller mindre svalt ihjäl eftersom världens tillstånd hade blivit outhärdligt för henne, motsäger inte detta, utan stöder det snarare.

Om Franciskus av Assisi skulle återvända i 1900-talets nutid,

Greg Tricker, De fattigas bord, tempera på trä.

skulle han vara en man svårt präglad av sjukdom, sa Rudolf Steiner en gång. År 1949, fyra år efter andra världskrigets slut, trodde Albert Camus att en återfödelse av Europa endast var möjlig om de krav som Simone Weil ställde i *L'Enracinement* beaktades eller uppfylldes.

Albert Schweitzer

Ett år efter Camus, den 27 juli 1950, skrev Albert Schweitzer från Gabon (Centralafrika) ett brev till en överordnad kvinna i en franciskansk ordensgemenskap som gratulerat honom till hans 75-årsdag: ”När jag lyckades formulera idén om vördnad för livet som den grundläggande idén inom etiken, tycktes det mig som om jag formulerade något i en filosofisk och religiös idé som tillhörde den helige Franciskus, i en ny uppenbarelse av hans tänkande.” Fem år senare berättade Schweitzer för Nikos Kazantzakis att han hade studerat Franciskus av Assisis livsverk sedan 19 års ålder, men hade känt sig djupt förbunden med sin andlighet sedan barndomen. ”Men jag har faktiskt aldrig kunnat tala eller skriva om honom och mig själv tillsammans. Jag refererar aldrig till honom. En viss vördnad, blyghet håller mig tillbaka. Han är ett berömt helgon, jag en vanlig människa. Han förfogade över en intimitet i sitt tal som bara han ägde. Ingen av oss får försöka försätta sig in i den, ingen av oss får själv tillskriva sig den. Den gavs enbart honom. Vi andra måste fortsätta att tala med vanliga ord [...].” Vad Schweitzer uppnådde med att etablera sitt sjukhus som en riktig sjukby vid Ogowe-floden, med en egen ’Village de lumière’ för upp till 200 spetälska som kunde stanna i åratal och ta med sig sina barn, andades andan av ”vördnad för livet”, den tidiga kristendomens och Franciskus av Assisis anda. Schweitzer, professor i teologi, filosof med doktorsexamen och en av Europas ledande Bach-forskare och organister, lämnade allt han hade uppnått bakom sig, studerade medicin och grundade sitt sjukhus – i enlighet med orden ”Men du, följ mig” och i Kristi efterföljelse.
För vår samtid, år 2026, är Schweitzers outtröttliga engagemang mot tredje världskriget, mot kärnvapen och kärnvapenprov lika viktigt och "franciskanskt" som hans antikrigsvädjanden från Oslo. Schweitzer förde en extraordinär korrespondens med John F. Kennedy och N. S. Chrusjtjov, som en "absolut neutral person". I den skrev han till dem och vädjade till deras historiska ansvar och deras samvete. "Vid den tid då järnridån delade en stor del av mänskligheten i två fientliga läger, var Schweitzer nästan den ende mannen [...] som erkändes och vördades på båda sidor". Schweitzer spelade en roll i skapandet av Moskvakonventionen som förbjöd kärnvapenprovtagningar i rymden, i atmosfären och under vattnet (undertecknad den 5 augusti 1963). Mycket annat som han gjorde med likasinnade vänner blev också effektivt för att på ett avgörande sätt stoppa dynamiken i krigsförberedelser, rädslan för den, skapandet av fiendebilder och den annalkande förintelsen av mänskligt och jordiskt liv, inklusive hela naturen. Schweitzer riktade sig ”Till nationernas ledare!” i en appell med detta budskap.

Inledning och översättning Felix Nieriker

Das Goetheanum 38, 2026.
1 Franz von Assisi, Die Werke Zürich 1979, S. 70 f.
2 Simone Pétrement, Simone Weil. Ein Leben. Leipzig 2007, S. 426.
3 Simone Weil, Oeuvres. Paris 2024, S. 646 (på franska).
4 Simone Weil, Zeugnis für das Gute.
5 Simone Weil, Att slå rot, Bonniers 1955
6 In: H. W. Bähr (Hrsg.), Albert Schweitzer. Heidelberg 1987, S. 201.
7 In: H. W. Bähr (Hrsg.), Albert Schweitzer. Heidelberg 1987, S. 201.
8 In: H. W. Bähr (Hrsg.), Albert Schweitzer. Heidelberg 1987, S. 201.

Transparent verklighet

Christian Bärtschi

Filosofen och medvetandeforskaren Jean Gebser (1905 - 1973) har på ett helt självständigt sätt kartlagt de andliga världarnas historia, något som även kan vara inspirerande för människor med intresse för antroposofi. Ett minne av den betydelsefulla filosofen som fortfarande har inflytande i vår tid.

Jean Gebser – en tänkare som är okänd i vida kretsar

Trots att Jean Gebsers verk om medvetandets historia har funnits tillgängliga i många år och sedan 2015 till och med har getts ut på nytt av det välrenommerade förlaget Chronos Verlag i Zürich, är poeten och filosofen fortfarande relativt okänd i vida kretsar. Det filosofiska huvudverket hos denna tänkare, som föddes i Posen (nuvarande Poznan i Polen) 1905, heter Ursprung und Gegenwart (Ursprung och nutid). Det publicerades redan mellan 1949 och 1953 och har även översatts till engelska och spanska. Gebsers poetiska och filosofiska verk omfattar flera volymer, däribland Abendländische Wandlung (Västerlandets förvandling) och Asien lächelt anders (Asien ler annorlunda).

Beröringspunkter med antroposofin

Jean Gebser är sannolikt mer känd i USA än i det tyskspråkiga området, där Gebser-sällskap har varit verksamma under lång tid. Den amerikanske medvetandefilosofen Ken Wilber inspirerades tidigt av Gebser och hänvisar återkommande till honom i sina verk. Gebser förhöll sig kritiskt till antroposofin, men med ett välvilligt avståndstagande. Framför allt ville han undvika att förlora sin självständighet. Hans beröringspunkter med antroposofin var emellertid många. Han hade kontakt med olika antroposofiska personligheter och bjöds 1966 in till Goetheanum för att hålla ett föredrag med titeln ”Vårt förhållande till Asien”.

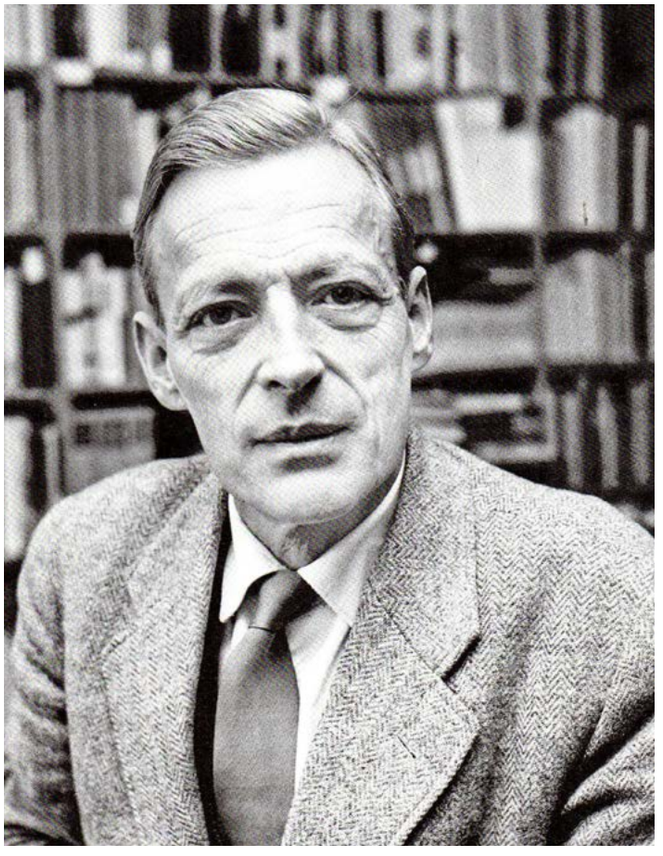
Efter utgivningen av hans bok, In der Bewährung. Zehn Hinweise auf das neue Bewusstsein (I prövningens stund. Tio anvisningar för det nya medvetandet) skrev den antroposofiske författaren Hans Erhard Lauer följande i tidskriften Blätter für Anthroposophie: ”Den syn på världen som Jean Gebser företräder framstår i sin helhet som ett förhållandevis begränsat utsnitt av det som man kan kalla antroposofins världsbild. Den passar så att säga foglöst in i denna större helhet.” Det bör också nämnas att en biografi över Gebser, författad av Gerhard Wehr, utkom 1996.

Poeten och medvetandefilosofen

Jean Gebser var poet, författare, översättare och forskare. Vi har honom att tacka för några av våra vackraste poetiska verk och diktcykler.

Var bor vi egentligen,
var finns vårt hem?
Båda i det hinsidiga; och här,
någonstans i en stad
i himlen, eller på jorden ...

Vid sidan av detta lämnade han efter sig ett antal självbiografiska skrifter, föreläsningar och dagboksanteckningar. Tyngdpunkten i hans filosofiska forskning låg emellertid i hans bidrag till

Jean Gebser

mänsklighetens medvetandeutveckling. Den impuls som satte detta arbete i gång fick han i Spanien under 1930-talet. När han senare skrev om upplevelsen, vid 48 års ålder, beskrev han den så här:

”Det är i dag precis tjugo år sedan jag plötsligt, som en blixt från klar himmel, fick en tanke som påverkade mig på ett helt annat sätt än de tankar man brukar ha som ung människa. Det var en tanke som bokstavligen elektrifierade mig, vars konsekvenser var så långtgående att den på sätt och vis tog andan ur mig. Den var en gåva som ödet skänkte mig. Den var av ett sådant slag att jag inte vågade uttala den högt.”
(Jean-Gebser-Reihe, band 5.)

Vad bestod då denna ”tanke”, eller tankegåva i? Den visade på ett sätt grundmönstret i den världsbild som höll på att växa fram och förändras. I sin mest koncentrerade form kan tanken uttryckas så här: att övervinna rummet och tiden. Redan då kretsade Gebsers sökande kring människans grundläggande existentiella frågor: Varifrån kommer jag? Vem är jag? Vart är jag på väg? Den tanke han fått som en gåva var idén om människans medvetandeutveckling. Från och med denna tidpunkt utgick allt i hans tänkande och forskande från frågan: Finns det tydligt åtskilda medvetandenivåer i samband med människans olika medvetandeformer? För Gebser rådde det inget tvivel om att vår tids tänkande rör sig inom det mentalt-rationella. Men vilka medvetandenivåer har mänskligheten genomgått sedan sin allra tidigaste början? Och hur kan det rationella medvetande som genomsyrar vår tillvaro övervinnas? I sitt verk Ursprung und Gegenwart beskriver Gebser olika medvetandestrukturer som har avlöst varandra genom förändringsprocesser, eller mutationer. Han benämner dessa stadier:

1. Arkaiskt medvetande
2. Magiskt medvetande
3. Mytiskt medvetande
4. Mentalt-rationellt medvetande
5. Integralt medvetande

Enligt Lauer överensstämmer Gebsers medvetandenivåer i stora drag med den antroposofiska synen, även om terminologin skiljer sig åt. Det arkaiska medvetandet motsvarar hos Rudolf Steiner den urindiska epoken, det magiska medvetandet den urpersiska tiden, det mytiska medvetandet den egyptisk-babyloniska epoken och det mentala medvetandet den grekisk-romerska tiden. Det sätt på vilket människan har upplevt verkligheten under dessa epoker, det vill säga de olika medvetandenivåerna, illustrerar Gebser med ett omfattande material hämtat från livet, konsten och litteraturen ur varje medvetandenivå. Varje ny nivå innebär en utökad medvetenhet. Den äldre strukturen sjunker till en början ned i det omedvetna, men fortsätter ändå att vara verksam.

Övergången mellan medvetandenivåer i vår tid

Enligt Gebser lever vi människor i dag i en bristfällig fas av det mentalt-rationella medvetandet, nästan enbart på en tunn intellektuell yta. Många tecken tyder emellertid på att denna nivå går mot sitt slut i vår tid och att ett nytt språng håller på att förberedas – mot ett integralt, icke-perspektiviskt medvetande. För att denna övergång ska lyckas, uppmanas vi att på nytt medvetet uppleva och integrera de tidigare medvetandenivåer som fortfarande finns kvar i det omedvetna. Gebser påpekar också att hans syn på människans medvetandeutveckling upprepas i varje människas individuella utveckling. I detta sammanhang hänvisar han till den sjuåriga rytm som har betydelse inom utvecklingspsykologin. Även här kan man märka en närhet till den antroposofiska utvecklingsmodellen. I sitt sista offentliga föredrag, Urangst und Urvertrauen (Ursprunglig ångest och ursprunglig tillit), från 1972 framträder Gebser som en människa som har utvecklats från poet och medvetandefilosof till mystiker. Här talar han om sin egen närhet till Mäster Eckhart, Sri Aurobindo och C.G. Jung. Slutligen bekänner han sig till insikten: ”Att födelsen inte är någon början och döden inte något slut. Med andra ord: att vi lever både före födelsen och efter döden.”

Info3, januari 2026. Övers. Red. BF

Den nya, omfattande Jean-Gebser-serien ges ut av Chronos Verlag i Zürich.
Jean-Gebser-sällskapets webbplats:
www.jean-gebser-gesellschaft.ch

Om författaren
Christian Bärtschi är lärare, pedagogisk psykolog och föreståndare för en specialpedagogisk skola i Bern samt forskare inom medvetandeområdet. Som författare publicerar han sig delvis på Adelbodens dialekt.

Kaspar Hausers dagliga bröd

Ulrike von Schoultz

Under många år har jag begrundat en fråga som oftast väcktes när jag bakade surdegsbröd. Frågan har sina rötter i min bekantskap med Kaspar Hausers öde. Han var närvarande på olika sätt under min uppväxt nära Nürnberg. Kaspar Hauser föddes den 29 september 1812 i Karlsruhe som son och arvprins till storhertig Karl av Baden och hans gemål Stefanie de Beauharnais, styvdotter till Napoleon. Om Kaspar Hausers ödesuppgift säger Rudolf Steiner: ”Sydtyskland skulle ha blivit den nya andliga gralsborgen. Genom personligheter som Goethe, Schiller, Hölderlin, Herder med flera var det andliga livet i mellaneuropa väl förberett för denna framtid. Genom Kaspar Hausers kungliga höghet som storhertig av Baden skulle en nyordning av det politiska och sociala livet i Europa genomföras. Kaspar Hauser hade som uppgift att genomkristna Europas socialpolitiska organism.” Av just den anledningen rövades barnet bort av ockulta sällskap som även idag har målet att behärska mänsklighetens utveckling för att leda den in i en enbart materialistisk framtid.

När Kaspar Hauser är mellan tre och fyra år göms han i en fängelsehåla vid Neumarkt i ett gammalt slott med namnet Pilsach. Han är fastbunden både dag och natt. Han ligger på halm och kan bara sitta upp. Ingen människa talar med honom. Vatten och bröd är hans kost. När han är sexton år sätts han på fri fot i Nürnberg. Motmakterna räknar med att han är oskadliggjord för långa tider framöver. Kaspar Hauser levde fängslad i tolv år. När han pingsthelgen 1828 släpps på fri fot i Nürnberg har han svårt att gå, men har normal kroppsbyggnad. Hur kunde han överleva och utvecklas i så många år bara på vatten och bröd?

Några aspekter på människans näring

Det som skiljer människan från djuret är hennes utveckling. Fysiskt levande och besjälad är hon bärare av en individualitet som hon själv betecknar som sitt Jag. Den rätta näringen i tillräcklig mängd är förutsättning för människans utveckling. Det är mjölksockret som genom mängd och smak väcker människojaget. Proteinmängden i modersmjölken är låg och i likhet med fettet helt utan egen smak.

Säd i daglig kost

Säden har liknande substansproportioner som modersmjölken. Fettmängden är mindre än i däggdjursmjölken, däremot är säden mycket mineralrik. Sädens stärkelseandel förvandlas i människans matsmältning till socker. Förvandlingsprocessen stödjer genom kroppsegen aktivitet en jämn blodsockerspegel, som i sin tur skapar förutsättning för kontinuitet i människans medvetenhet. De sju sädesslagen som universell mänsklig näring kan, fördelade över hela jordklotet, utgöra en basnäring i respektive land.

Höstrågens utveckling som brödsäd

Höstrågens sådd sker under september. När sädeskornet har grott blir späda ax synliga ovan jord. Varje tuva består av 30 till 50 ax, varje ax kan producera mellan 30 och 70 korn. Tuvorna som är kraftigare än grästuvor stannar i tillväxt när höstmörkret förtätas. Rotutvecklingen i jorden däremot fortsätter under hela hösten. För att synliggöra den pågående rotutvecklingen sås ett rågfrö i jordkärl, där jordlagret är lite mer än två meter djupt. (En sida av kärlet utgörs av en glasskiva som täcks av en mörkläggande spånskiva. Den lyfts bort en gång om dagen så att rotens utveckling syns och kan tecknas med penna på glaset.)

Rågroten växer mellan september och december några centimeter varje dag. När ljuset vänder avslutas tillväxten. Roten sträcker sig nu mäktigt förgrenat nästan två meter ner i den mörka jorden. Man kan få intrycket att den söker midvintersolen. När solen efter midvintertid stiger på himlavalvet växer rågen fram till midsommar i takt med det stigande ljusets kraft. De böjliga rågaxen sträcker sig lika högt mot solen som roten har vuxit i mörker ner i jorden.

Rågen blommar och befruktas en solig sommardag av vinden. Man talar om att ”rågen ryker” när det doftar nybakat bröd i sommarljuset. De utblommade kornen fylls därefter sakta nedifrån med substans. Varje korn i axet bildar sju mineraliska randskikt samt en stärkelsekropp där fett och protein är inbäddade nära kornets spets. Under den sakta framskridande döds- och mognadsprocessen får rågaxet genom kornens tilltagande tyngd sin karakteristiskt ödmjuka ”rågböj.” De tunga och mogna axen skördas. Rågkornen mals till mjöl, mjölet bakas till bröd.

Det dagliga brödet - Surdegsbröd

Brödbaket startar med en surdegsansats som genom sin mjölksyra har egen jäskraft. Degansatsen fylls vartefter på med mera rågmjöl och handvarmt vatten tills konsistensen blir lagom fast och lätt formbar. Salt och brödkrydda tillsätts. Degen knådas och formas till en ny kropp. Brödlimpan får jäsa på bakbord under duk och gräddas därefter. Det färdiga brödet sprider en intensiv doft av nybakat. Rudolf Steiner påpekar: ”Det sundaste en människa kan äta om hon tål det, är det mörka rågbrödet”.

Kaspar Hausers dagliga bröd

Det dagliga brödet på Kaspar Hausers tid bakades av råg. Brödet gav kraftfullt tuggmotstånd. Doften och smaken av dagens måltid var intensiv. Brödet helt utan pålägg fyller nu barnets sinnen och skapar därmed kroppslig och själslig närvaro. Kaspar Hauser äter sin brödbit sakta och hängivet. Det finns ingen han kan be om att få mera. Bröddoften och smaken fortplantar sig

Blommande råg

genom sinnesupplevelsernas kraft till organens djup. En kruka med vatten står bredvid Kaspar. Han dricker när han är törstig.

Kaspar Hausers öde

”Om Kaspar Hauser inte hade levt och dött som han gjorde, så hade bandet mellan den andliga världen och jorden rivits sönder fullständigt.” Det är en mening från 1923 ur ett samtal mellan Rudolf Steiner och Ehrenfried Pfeiffer. I samband med Kaspar Hausers liv i fängelset beskriver Rudolf Steiner andliga väsens bidrag. ”Människan under18- och 1900-talen hade försummat sin utveckling av medvetenhetssjälen. Under den tiden blev mänskligheten alltmer materiellt orienterad och förnekade det andligas existens. Under dessa omständigheter kan högre väsen använda sig av en avatar som för en viss tid förbinder sig med en högt utvecklad individualitet, som förmår bära en sådan inkorporation. Rudolf Steiner beskriver företeelsen med speciell hänvisning till den atlantiska tiden, där inkorporationer av en avatar kunde stödja den mänskliga utvecklingen och tillfogar: ”Sådana exempel kan vi följa i vår nyaste tid.” Rudolf Steiner antyder därmed att det skedde en helt ovanlig händelse i Kaspar Hausers tillvaro. I en föredragsserie mellan den 21 januari och 15 juni 1909, ”Das Prinzip der spirituellen Ökonomie im Zusammenhang mit Wiederverkörperungsfragen” (Den spirituella ekonomins princip i samband med reinkarnationsfrågor) beskriver Rudolf Steiner utförligt hur sparade väsensled tillhörande högt invigda människor ges vidare till nya bärare under utvecklingens gång. På så sätt kan andliga väsen därefter förbinda sig med dessa individualiteter och därmed ge avgörande framtidsimpulser till mänsklighetens vidare utveckling.

Hänvisningarna här leder tankarna till Kaspar Hauser som en högt invigd. Hans Jag befrias och lämnar honom. Jaget bevaras för framtida mänsklig utveckling. En Archai, ett högt hierarkiskt väsen med uppgift för mänskligheten, verkar nu i Kaspar Hausers själ. Genom denna översinnliga händelse upprätthålls mänsklighetens relation till den andliga världen för framtiden. Ett himmelskt väsen förbinder sig med den fängslade pojken, som senare i frihet kan beskriva sitt dagliga bröd med orden: ”Människan lever icke av bröd allena. Hon lever av varje ord som tonar ur gudomens mun. Men eftersom jag enbart levde av bröd, vet jag nu, att jag inte enbart levde av brödet, utan av varje ord som ljöd ur gudomens mun”. Pingsthelgen 1828 sattes Kaspar Hauser på fri fot. År 1829 blir han utsatt för första mordförsöket, då han tydligen utvecklas i frihet på ett sätt som hans förövare inte hade räknat med. Kaspar Hauser lever tre år i Nürnberg och två år i Ansbach. Han mördas i Ansbach på eftermiddagen den 14 december i stadens slottspark. Efter tre dagar, den 17 december, lämnar han jordelivet. Han är då 21 år gammal.

Vem var Kaspar Hauser?

Rudolf Steiner fick frågan om han kunde säga något om Kaspar Hausers tidigare inkarnation. Efter några dagars betänketid svarar han: Det går inte att finna en tidigare inkarnation hos Kaspar Hauser. Vad säger ögonvittnen, människor som på olika sätt tar hand om Kaspar Hauser om honom? Baron von Tucher, som var Kaspar Hausers officiella förmyndare, säger om honom: ”Kaspar Hauser kommer från paradiset ur en tid före syndafallet.” Anselm Ritter, hans förmyndare, säger om honom: ”Kaspar Hauser är som evighetens avglans i en ängels själ.” Och fångvaktaren i Nürnberg säger: ”Kaspar Hausers oskuld är så sann att jag skulle behöva rätta Gud fader om han skulle påstå annat!”

Kaspar Hauser - en gåta.

Förutom sanningsenlighet, oskuld, fridsamhet, godhet, mildhet och kärleksfullhet är det Kaspar Hausers djupt upplevda medkänsla som förmedlar en sann Kristusnärvaro i hans själ. Han kunde inte skada minsta kryp och en medmänniskas smärta upplevde han som sin egen. När han tänker på sin fängelsevakt, kan han uttala att han tycker väldigt synd om mannen, då det måste ha varit en djup smärta för denne att hålla honom, Kaspar Hauser, fängslad så länge. Han förmedlar till konungen Ludvig I av Bayern att ingen av alla de som har gjort illdåd mot honom skall straffas för det. På dödsbädden, efter att han har fått dolkstöten närmast hjärtat, ber han att gärningsmannen, om man hittar honom, inte skall få något straff. Han ber alla människor han har träffat under sitt liv om förlåtelse och uttalar: ”Gud har alltid gett mig bara dom bästa människorna”. Han älskar sina fiender och dör med orden: ”Inte min vilja sker, utan den gudomliga viljan råder”.

Kaspar Hauser kallades ”Europas barn”. Faktum är att vi ännu idag inte vet vem han är, som i sin egen själ kunde förbinda hela mänskligheten på nytt med sitt andliga ursprung. Rudolf Steiners mycket sparsamma uttalanden om Kaspar Hauser ur samtal och skrift ligger till grund för denna uppsats. Så även Eckhart Böhmers arbete. Han föddes 1966 i Santiago de Chile och har sedan studentåren forskat kring Kaspar Hausers liv. Som regissör är han ledare för Kaspar Hauser-festspelen i Ansbach vartannat år. Eckhart Böhmer skriver böcker och håller föredrag i hela världen om Kaspar Hausers gärning för mänskligheten. Fortfarande idag finns starka krafter som vill förneka, förvanska och dölja att Kaspar Hauser under sitt korta liv på jorden har verkat för mänsklighetens fortsatta andliga utveckling.

Om att realisera världen

Hans-Christian Zehnter

Både konst och natur ”förverkligas” genom betraktaren. Människan skapar verkligheten genom att hon kan göra det som hon intuitivt uppfattar i sinnet till något som kan uppfattas i den sinnliga världen.

Inget konstverk utan betraktare. Denna insikt har blivit något av ett ledord för den moderna konsten. Cézanne talade om att förverkliga, om att realisera, för att tydliggöra att den skapande processen hos konstnären och betraktaren inte består i att avbilda en given verklighet, utan i att skapa en ny verklighet.

Det som gäller för det skapade konstverket gäller också för den upplevda naturen. I Cézannes fall innebär detta att både Montagne Sainte-Victoire och målningen är verkligheter som frambringas genom betraktandet. Båda blir först verkliga, i betraktarens öga.

Verkligheten föds genom människan – genom hennes förmåga att göra det andligt intuitiva uppfattbart i den sinnliga världen. Ett andligt väsen stiger då stegvis ned i den sinnliga tillvaron, det ”inkarnerar” så att säga. Eller med andra ord: Vi kan bli vittnen till en metamorfos, där ett himmelskt väsen i omkretsen förvandlas till en centralt jordisk existensform, som man till slut kan peka på med fingret. I idealfallet genomgår denna förverkligandeprocess fyra steg: från den ännu rent andliga intuitionen, via inspirationen (som är besläktad med hörseln) till den bildliga (med synen besläktade) fantasin, för att slutligen mynna ut i en konkret, materiell uppfattning av ämnet.

När man möter fågelvärlden kan dessa fyra steg utspela sig på ett nästan idealiskt sätt. Om man till exempel vandrar genom ett landskap eller under en viss årstid, kommer ibland en viss fågelart att dyka upp i tankarna. I början av april kan det vara alpseglaren när man blickar upp mot den vårblå himlen över Berns gamla stadskärna: ”Ja, nu kan den redan vara tillbaka från vinterkvarteret.” Eller vid en enslig fiskdamm kan det vara isfågeln: ”Här och nu kan den vara närvarande!” Sådana förnimmelser växer ofta mer eller mindre intuitivt fram inombords, arbetar sig upp till medvetandet och knackar på den inre dörren – till en början helt utan någon sinnlig uppenbarelse. Detta första steg i mötet liknar en tyst intuition, i vilken man – när den vaknar – återfinner sig själv.

Man kan medvetet ta fasta på sådana intuitioner genom att till exempel aktivt börja fundera över vilka förutsättningar som råder för den aktuella fågelarten. På så sätt skapar man en mottaglighet för det aktuella väsendet. Om detta leder till en harmonisk helhetsbild, som man – med isfågeln i åtanke – kan finna ett inre samtycke till, då övertygar man sig om dess närvaro. Isfågeln är i alla fall närvarande, oavsett om den kommer att genomgå de ytterligare stegen i sin ”inkarnation” eller inte.

I nästa ögonblick tror man sig ha uppfattat något av fågeln med sinnena. Var det bara inbillning, eller har man ändå hört något? ”Jo, där borta i fjärran! Lyssna nu!” Ännu knappt hörbart uppfattar man både den inre och den yttre kallelsen från isfågeln – som en inspiration: ”Jag är här! Sök, hör mig! Försök att uppfatta, att gripa tag i mig!” På detta inspirerande stadium är fågelns uppenbarelsekropp helt och hållet bara röst. Ett ”stämningsfullt” väsen låter sig höras från omgivningen.

I ett tredje steg sker den – ofta först flyktiga – uppenbarelsen för synen. “Där, se där, där är den!” Men, precis som med ett stjärnfall, var denna bild endast tilldelad mig. Ingen annan människas ögon fick ta del av denna syn. Kort men ändå tydligt visade sig isfågeln i en färgsprakande bild, speglande på vattenytan, susande över den. Ett glittrande ögonblick – och redan är bilden borta igen. Det som återstår är en minnesbild som hänvisar till den upplevda fantasin.

Det sista och fjärde steget består slutligen i den kroppsliga konkretiseringen, i det materiella, i fastställandet – i den sinnliga upplevelsen. ”Titta, där sitter den på en gren!” För detta steg använder vi numera oftast kikaren och bestämningsboken: vi fångar fågeln i det optiska förstoringsfältet, klassificerar den taxonomiskt, fastställer den – som artbestämd – även om vi därmed undviker att ta den i handen. Det är nog sällsynt idag att man ser en fågelfångare med fågelnät gå genom ängarna. Idag är det å ena sidan de forskande fågelringmärkarna och sändarutrustarna eller å andra sidan de obotliga medelhavsfågelfångarna som – både och – ”fångar in” fåglarnas ursprungliga cirklande väsen ända in i den fysiska handgripligheten.

Men den fångna fågeln är en bedrövlig syn. Fågeln tillhör skönheten i fjäderdräkten som lyser upp i flykten, den tillhör den själsliga beröringen i sången, och den tillhör friheten i himlens ogripbara vidder. Att upptäcka fågeln redan innan den syns för ögat; att ge den uppmärksamhet när den ropar till mig; ja, att avstå från att fastställa den konkret och låta den förbli en flyktig bild – allt detta ger den tillbaka dess frihet och kopplingen till dess andliga ursprung – och därmed dess värdighet.

Hans-Christian Zehnter,
född 1963 i Bochum (Tyskland). Biolog med akademisk examen; 1993–2000 naturvetenskapligt studieår och forskningsassistent vid den Naturvetenskapliga Sektionen vid Goetheanum i Dornach (Schweiz). 2005–2010 redaktör vid veckotidningen Das Goetheanum. Före 2005 och från 2010 till hösten 2016 medarbetare inom konferensorganisationen och receptionen vid Goetheanum. Sedan oktober 2016 utgivare och vetenskaplig medarbetare vid Rudolf Steiner-arkivet i Dornach.

Källa: Das Goetheanum 11, 2026.
Övers. Red. Göran Nilo

Medvetande

Du som tror att du skall kunna förklara
vad medvetande är
eller att medvetande finns
med hjälp av något annat
än medvetande:
hjärnan
förbindelser mellan synapser
elektriska impulser
kvantfysik ...

Medvetande är inget ting
ingenting «där ute»

Du frågar vad medvetande är
som om det vore
något annat än dig själv

utan att veta det
söker du dig själv

Du är medvetande
tänkande medvetande
frågande;
en människa

När du inser det
är du ett med världen

De gamla visste
vi kommer också en gång
att veta
när vi vänder blicken
i en annan
riktning.

Christian Egge

Översatt från norska av Martin Goldberg
Publicerad i tidningen Dag og Tid 21. augusti

FÖREDRAG – 14 JUNI 2026

Att vakna i möte med naturen

Jackie Swartz

Att ana det osynliga i det synliga - början på en kunskapsväg.

Människan har många egenskaper och förmågor som visar sig när hon tänker, känner och använder sin vilja. Med hjälp av tanken kan hon bli medveten om sin omgivning och sig själv, vad och hur hon tänker, vad hon ser och kan sedan beskriva olika fenomen med passande begrepp. Med tanken finns förmågan att analysera, planera, reflektera, strukturera, se sammanhang och med en viss klarhet komma till kontrollerade beslut.

Samtidigt som människan tänker finns dock alltid känslan med, svagare eller starkare, liksom tanken finns med olika kraftfullhet när känslan verkar mer självständigt. Det kan till exempel hända när en människa lyssnar på ett älskat musikstycke, upplever ett innerligt förhållande till ett djur eller en människa.

Med hjälp av tankens egenskaper kan människan bli medveten om sig själv och världen runt omkring. Hur är det nu med känslans egenskaper?

Ibland står människan inför situationer med frågor som inte tanken klarar av att besvara, där man bara kan ana vad det är frågan om. Man känner på sig att något stämmer eller inte stämmer. Man anar mer än man förstår. *”Jag förstår inte vad mitt lilla barn säger men jag anar och känner vad det vill”.* (Samtal med en mor om hennes lille son). Det lilla barnet lär sig genom att härma och utvecklas i början framför allt genom föräldrarnas emotionella kontakt i vardagen. Forskning visar att småbarn känner mer trygghet hos föräldrar som möter barnen mer ur känslan än söker kontakt över orden – ”den emotionella hjärnan”.

När vi anar något kommer vi in i känslans område, lämnar det klara medvetandet och med ett mer dämpat, drömmande medvetande kan vi komma åt och uppleva kvaliteter som tanken har lett oss fram till, men inte har tillgång till! Känslan är mer formlös, flyktig, genomträngande, vill förbinda sig, omfamna helheter, kan komma åt hemligheter, det fördolda som sedan kan avslöjas med hjälp av tanken. Känslan blir liksom – en mjuk upplöst/transparent tanke. Ett samarbete mellan tankens och känslans intelligens.

Man hör inte sällan människor som känner sig osäkra vända sig till ”magkänslan” innan de ska fatta ett beslut. Att just vända sig till mag-bukområdet för att få svar i osäkra situationer är inte dumt när man vet att i det området finns det så kallade enteriska nervsystemet (ENS), ofta kallat "bukhjärnan" eller "hjärnan i magen", som är en självständig del av det autonoma nervsystemet som bland annat styr matsmältningskanalens funktioner. Det består av över 100 miljoner nervceller inbäddade i mag-tarmkanalens väggar. Eftersom bukhjärnan är så tätt sammankopplad med centrala nervsystemet (CNS) som är instrumentet för våra medvetna tankar påverkas ”hjärnan i magen” starkt av våra tankar och känslor. Stress, oro och ångest kan därför snabbt ge fysiska symtom med smärta och kramper i buken, gaser och förstoppning omväxlande med diarré.

Ut i naturen

Med kunskap om egenskaper hos tanken och känslan beger vi oss iväg, en grupp nyfikna människor, ut i naturen för att lära känna den lite närmare. Vi går utmed en skogsrand där solens strålar lyser upp de vitsvarta björkstammarna och bladen som glänser som smycken. Asparnas klingande prassel tycks inte kunna rubba granarnas majestätiska tystnad.

Vi vänder snart våra steg ut mot en sommaräng fylld av blommornas mångfald i bladformer – enkla, sammansatta, flikiga, ovala, stjärn- eller korsformade, fransiga eller vågiga och ser kronbladen med regnbågens alla olika färger. Synen

av naturens rikedom aktiverar också andra sinnen och sprider glädje genom hela människan. Som det lilla barnet tar många små befriande skutt mellan stegen, nästan lika lätt som fjärilarnas flyktiga vingslag. I slutet av ängen finns en trädgård med odlade blommor och här stannar vi framför en grupp orangefärgade ringblommor som vi gärna vill betrakta och lära känna lite närmare.

Vi försöker under tystnad se och samtidigt uppleva hur bladen ändrar form, plats och storlek utefter stjälken. Känner på bladen och blomknopparna samtidigt som vi andas in den syrliga, friska doften. Vi har alla redan i skolan lärt oss att naturen är helt beroende av människan och tvärtom för att överleva. Människan andas ut koldioxid som tas upp av växterna som i sin tur avger syre som människan andas in.

Tystnaden bryts av en kvinna som undrar varifrån kraften kommer som gör att något levande överhuvudtaget kan utvecklas och växa – som hos exempelvis blommorna och människorna. Vi vet att roten hos en blomma växer neråt – kanske genom tyngdkraften, men varifrån kommer kraften som får den att växa uppåt liksom människan växer till. Efter en längre tids betraktelse och upplevelse av blommorna bröts tystnaden med frågan varifrån kraften kommer som gör att vi kan stå här och tänka, känna och uppleva, att vi har kraften att vilja något – det man sammantaget kan tala om som själens egenskaper? Det är för alla en fråga som är helt ny och det inträder nu en ännu längre tystnad med lite frånvarande blickar som när tanken söker hjälp av känslan för att förstå. När ”betänketiden” är slut menar någon att det måste finnas ännu en kraft som är mer övergripande som kan styra, kontrollera och hantera våra tankar, behärska våra känslor och se till att viljan kan omsättas i målmedvetna handlingar. En kraft som dagligen kämpar för människans integritet och frihet. I den bilden av människan kände alla igen sig och förstod att det handlade om jaget eller självet, det andliga i människan som är en suverän kraft med uppgiften att ständigt bevaka och bevara hela människan och göra det möjligt att hon kan utveckla både sin kropp och själ!

Men frågan kvarstår – varifrån kommer alla dessa osynliga krafter som på olika sätt finns aktiva i naturen och i människans kropp och själ? Det är känt att månens osynliga krafter blir indirekt synliga i växlingen mellan ebb och flod och många människor blir själsligt påverkade vid fullmåne liksom många biologiska system i naturen tillfälligt förändras. Gammal och ny kunskap talar om hur även andra planeter med sina krafter på olika sätt påverkar livet på jorden. Människan tycks leva i ett kraftfält som uttrycker sig i avbilder där urbilderna finns i andra delar av världen.

Tiden var snart inne för att återvända till vår samlingsplats och på väg över sommarängen stannade plötsligt en kvinna och tänkte högt: vi har talat om olika osynliga krafter som verkar in i vår fysiska värld. Ängens blommor vi ser här kommer snart att försvinna, men samma arter av blommor kommer åter nästa år helt oberoende av vad vi människor tänker och känner inför blommorna. Det måste visa på en lagbundenhet i växternas utveckling från frö till blomma, men frågan är var den kraften finns som skapar förutsättningarna för blommornas återkomst år efter år? Därefter återvände alla deltagare snart till sina hem med nya kunskaper och många obesvarade frågor!

Väl hemma hos mig själv kom jag att tänka på ord jag läst hos Rudolf Steiner:

”Endast det ögonblick är kunskapsögonblick när vårt eget omdöme och vår egen kritik tiger.

Hängivelsen åt den främmande världens uppenbarelser kräver en fullkomlig inre osjälviskhet. Så länge människan glömmer sig själv flyter det andra in i henne. Endast en hög grad av sådan osjälvisk hängivelse gör en människa skickad att ta emot de högre andliga fakta – som överallt omger henne”.

”Det bör inte vara av någon betydelse för mig att tingen bereder mig glädje utan genom den glädje jag erfar bör jag lära känna tingens natur. Glädjen bör för mig bara innebära att tingen ger till känna att de har en egenskap som kan bereda mig glädje”.

Den kunskapen kanske jag tar med mig nästa gång jag gör en utflykt med mina vänner?

Efter dessa tänkvärda ord dök det upp ett minne som på ett annat sätt har med naturen att göra. Det är vinter, mycket snö och kallt. Jag går in för att värma mig framför öppna spisen och lyckas snabbt få till en brasa. Ställer fåtöljen framför elden så nära det går och känner snart hur värmen tinar upp hela kroppen. Känner efter en stund hur ljuset och värmen från brasan gör mig trött och snart är jag på väg att somna. Men just när det skall hända blir jag helvaken, liksom stirrar in i lågorna och frågar mig samtidigt– varifrån kommer ljuset jag ser i brasan? Jag har oräkneliga gånger suttit så där framför brasan och låtit eldstungorna dansa framför halvslutna, lite dimmiga ögon – men nu för första gången kom en otvungen fråga uppdykande – varifrån kommer ljuset som ger värmen? I helvaket tillstånd tänkte jag att tändstickan måste ha utlöst något som redan finns i veden från början. Ljuset måste från början finnas i allt som visar sig i det fysiska som metaller, kristaller, natur, djur och människan. Men inte bara i det fysiska. Vi kan tala om ljusa tankar, ljusa idéer, det har gått upp ett ljus, en människa kan ha en ljus utstrålning osv. Något osynligt blev plötsligt synligt i brasan, men osynligt igen när elden hade slocknat! Men frågan var kvar – var fanns källan till de osynliga krafter som bär ljus och värme i sig? Så följde den ena frågan efter de andra och till slut kom ett svar ur vissheten att förutsättningen för allt liv på jorden är solen – solen måste vara källan till ljuset! Här måste de osynliga livgivande krafter finnas som under olika förhållanden visar sig och kan upplevas i den materiella delen av världen liksom i den själsliga världen i människans tankar och känslor.

LANTBRUKSSEKTIONEN - FRIA HÖGSKOLAN FÖR ANTROPOSOFI

Att förebygga torkans effekter

Sebastian Jüngel

Jordbruket världen över är hårt pressat av torka. Värmeböljor och uteblivet regn gör att marken torkar ut och grödor riskerar att förstöras. Även om biodynamiskt jordbruk inte kan förändra de övergripande förhållandena på kort sikt, finns det erfarenhet av att skapa skugga och bygga upp humus för att lagra vatten samt öka motståndskraften hos växter och djur.

”Vi vet av erfarenhet och genom vetenskaplig forskning att agroekologi, ekologiskt jordbruk och biodynamisk odling kan bidra till att mildra effekterna av extremväder”, säger Martin Quantin, forskare vid avdelningen för lantbruk på Goetheanum.
Agronomen lyfter fram diversifiering av jordbrukssystemen som en grundläggande faktor och syftar särskilt på kombinationen av exempelvis åkergrödor, djurhållning, trädodling, grönsaks- och fruktodling samt halvnaturliga inslag som häckar, ängar, dammar och dungar. Quantin använder träd som exempel för att illustrera detta: ”Träd ger skugga åt känsliga grödor och djur samtidigt som de dämpar vindens uttorkande effekt. Trädens rotsystem når olika djup i marken, vilket förbättrar markens vattenhållande förmåga och stabilitet.”

Trädbaserad biodynamik

Han lyfter fram jorden som en andra nyckel till motståndskraft. ”Att främja humusbildning gynnar uppkomsten av erosionsbeständiga jordaggregat och skapar samtidigt ett poröst nätverk som effektivt kan lagra och fördela vatten i jorden. Dessutom utvecklas bördig, aktiv humus bäst i levande jordar som är rika på mikroorganismer.”
Vetenskapliga studier har visat att biodynamiskt jordbruk stärker jordens motståndskraft och vitalitet, särskilt under svåra år, och därmed lägger grunden för motståndskraftiga grödor.
Katzhof, en biodynamisk gård i den schweiziska kantonen Luzern, är ett bra exempel. Deras strategi går ut på att lagra vatten, främja biologisk mångfald och levande jordar samt leda regnvatten till en vattenreservoar för bevattning av grönsaksodlingar under torra perioder. Gårdschefen Markus Schwegler har nått goda resultat med denna metod, men han påpekar också att ”inte ens det bästa vattenhanteringssystemet gör någon nytta om det saknas vatten. Vi behöver regn.”
Lantbrukssektionen vid Goetheanum förbereder just nu projektet ”Biodynamik möter agroforestry”. Fram till år 2030 ska projektet utvärdera hur biodynamisk trädodling bidrar till klimatresiliens, jordbördighet, biologisk mångfald, livsmedelstrygghet, inkomster och livskvalitet för småskaliga jordbrukare som odlar för egen försörjning. Projektet inleds i samarbete med institutioner i Egypten och Kenya och leds gemensamt av doktoranden Fatma Abosamra (handledare för Egypten) och Gaudenz Hurter (handledare för Kenya samt övriga samarbetspartner i Afrika och Europa).

Ett ansvar för hela samhället

Martin Quantin betonar att ansvaret för denna omställning inte kan läggas enbart på lantbrukarna. ”Forskare, utbildare, konsumenter, politiker, företag och samhället i stort har alla en roll att spela för att bidra till utvecklingen av ett motståndskraftigt (resilient) jordbrukssystem – agroekologi – som gör det möjligt för oss att äta hälsosamt även under osäkra förhållanden.”

Anthroposophy worldwide, Nr. 10, 2026.
Översättning Red. NL

Översikt av studier – Martin Quantin: Klimatresilient jordbruk. Hur kan motståndskraftiga jordbrukssystem uppnås? Webb: www.sektion-landwirtschaft.org/en/sv/klimaresiliente-landwirtschaft

Om Katzhof, kantonen Luzern, Schweiz – Patrick Schellenberg: Innovation mot svår torka. Webb: www.sektion-landwirtschaft.org/en/innovation-against-severe-drought
Bild: Agroforestry i Uganda, foto: Bethany Land Institute, Uganda.

Det moderligas underordnade ställning i vår kultur

Stefan Breitholtz

När min fru Eva och jag 1987 skulle starta waldorfförskolan Fridhems Barnträdgård på Österlen, fick vi hjälp av Anne och Sverker Widmark. Anne ledde då Ståthögautbildningen för förskolepedagoger i Norrköping. Hon talade om det rytmiska och den moderliga-faderliga principen. När jag läser hennes uppdelning av det moderliga och faderliga i Evas gamla anteckningar från utbildningen, märker jag att balansen mellan principerna i det moderna samhället kraftigt förskjutits åt det faderliga hållet bara under de år som förflutit sedan dess.

Några exempel:

Kvalitet	*Kvantitet*
Emotionellt tänkande	*Logiskt tänkande*
Jordnära	*Abstrakt teoretiskt*
Vårdande naturen	*Nyttjande naturen*

Anne led av att den moderliga förskolepedagogiken fått och hade en underordnad status och ställning även inom antroposofin, både i Sällskapet och i förhållande till Waldorfskolorna.

Historiskt kan man se hur denna underordning började och nu håller på att få sin kulmen. Moderskulten fanns fram till slutet av 600-talet f. Kr. bland israeliterna. Under babyloniska fångenskapen förbjöds dyrkan av gudinnan Ashera, som var jämbördig med Jahve. Egyptiska Isis, grekiska Artemis, anatoliska Kybele tex. var jämbördiga föderskor av kosmos. De stod bland annat för personlig återfödelse och ett rent förhållande till naturen. Artemis hade Zodiakens bild av kosmos ovanför sitt huvud.

I den arianska striden på 300-talet fick Jesu Moder, den uppståndna Maria Sophia, på samma sätt en underordnad tillbakahållen ställning och status inom kristendomen. Hon blev förmedlaren och Jesus Kristus blev jämbördig med Fadern i den nu helt maskulina Treenigheten: Fadern, Sonen och den Helige Ande. Lasarus Johannes bild i Uppenbarelseboken om föreningen av Lammet och hans brud blev alltmer missförstådd. Bröllopet är en metafor för den alkemiska processen Coniunctio – föreningen av motsatser (såsom sol/måne, manligt/kvinnligt) som leder till andlig transformation och skapandet av de vises sten.

Rudolf Steiner såg det antika Efesos som ett av mänsklighetens viktigaste tidiga andliga centrum. I Efesos vördades modersgudinnan Artemis, och invigda upplevde där kosmos eteriska krafter och månens ljusformande dynamik. Genom särskilda mantran och tonande ljud (som det ursprungliga JehOvA eller J O A) kunde lärjungarna lära sig att skilja mellan och varsebli den fysiska, astrala och eteriska kroppen. Artemis är avbildad med äggliknande utväxter på hela kroppen, som betecknar ny födelse och återfödelse. De såg ut som äggceller i en bikupa. Tidstypiskt är kanske att många arkeologer tror att de är tjurtestiklar. I Efesos kallades alla tjänstgörande kvinnor Bin. Vid ceremonierna försökte man akustiskt efterlikna de starka ljud som råder i en bikupa alldeles före en svärmning. Bina ansågs förmedla mellan himmel och jord vertikalt. Horisontellt verkar feminina arbetsbin altruistiskt. Ett kors bildas i en perfekt social tregrenad struktur, enligt Steiner.

Området runt Efesos representerade en tid då människan ännu inte hade utvecklat sin fulla, moderna jordiska frihet, utan levde närmare en kollektiv, gudomlig andevärld. I Israel kallades denna Heliga Själens gemenskaps beskyddare Shekinah, en motsvarighet till Helig Ande i den maskulina kristna Treenigheten. Den feminina Treenigheten är då Modern, Dottern och den Heliga Själen. När Artemistemplet i Efesos brann ner, frigjordes den gamla instinktiva visdomen till den kosmiska etern, enligt Steiner. (Sophia)

Det är ingen tillfällighet att Jesu Moder fördes just till Efesos av aposteln Johannes, vilket den klarseende nunnan Anna Katherina Emmerick berättar på 1700-talet. Sofia Marias hus har påträffats i närheten av Efesos. Dit kom många av apostlarna på sina vandringar. Det är heller ingen tillfällighet att Lasarus Johannes levde här under sina sista 33 år. Under de första 33 åren levde han i Jerusalem, därefter 33 år i södra Frankrike tillsammans med sina systrar Maria Magdalena och Marta vilka lade grunden till den europeiska kristendomen. På ön Patmos skrev han Uppenbarelseboken och i Efesos Johannesevangeliet, den esoteriska kristendomens grundstenar, alldeles innan han dog.
Den ryske sofiologen Vladimir Soloviev har i mer modern tid liksom ryskfödde Valentin Tomberg och Robert Powell försökt återställa balansen mellan det moderliga och faderliga, liksom det broderliga och systerliga, genom att återuppliva medvetandet om det bortglömda Sophiaväsendet. Hon som fått en underordnad ställning även inom traditionell antroposofi och dess verksamheter i viljesfären. Kanske förståelsen av Maria Sophias och Pingstens roll i kristendomen saknas. Kanske var det nödvändigt att den moderliga aspekten, och tex den esoteriska ”Johanneskyrkan” stod tillbaka i en alltmer maskulint förståndssjälspräglad kultur i ”Petruskyrkan” för att Aristoteles naturvetenskap skulle kunna växa fram. Tiden var inte mogen. Hur som helst spred apostlarna kristendomen som svärmande bin utifrån Maria Sophia som centrum från och med Pingsten. När vi nu närmar oss 2033, 100 år efter Kristi återkomst i det eteriska, är tiden helt klart mogen för ett återupplivande.

Yeshayahu ben Aharon har i sina böcker betonat nödvändigheten av en ”reversal”, omstjälpning av 1900-talets antroposofi mot något mer levande i tänkandets sfär. Från olika håll förnyas och återupplivas antroposofin genom tex Valentin Tomberg och Robert Powell i viljans sfär och genom Judith von Halle i känslans sfär. Exempel på moderna antroposofiska övningar och andliga vägar som verkar i denna riktning i de tre sfärerna kan skönjas i nedanstående:

ben Aharon: Eventövningar samt säkerligen i

den kommande 7-stegsövningen i att se sin syster och broder. Förhoppningsvis kommer denna att presenteras i början av 2027 i Växjö av Jeremy Quick, mångårig medlem i Global School of Anthroposophy.
Rebecka Vik: övningar i boken Nordens Ljus
Robert Powell: Choreocosmos, Sakral eurytmi och Shambala Path etc.
Peter Deunov: Paneurytmi
Valentin Tomberg: Tarotmeditationer i modern rosenkreutzisk anda.
Fritz von Bothmer: Bothmergymnastik
Judith von Halle: Fördjupade perspektiv om skolningsvägen mot Jordens Djup
Are Thoresen: "Fading and merging" och den nordiska initieringsvägen.

I ovanstående finns både faderliga och moderliga aspekter representerade. Kanske kan de tillsammans bidra till att den klyfta minskar som Rudolf Steiner försökte överbrygga mellan aristoteliker och platoniker för 100 år sedan. Kanske är det svenska uppdraget att besinna, erkänna och införliva de olika moderna antroposofiska och andliga strömningarna och sfärerna i medvetenhetssjälen så att de kan förbereda andesjälvet inför en framtida slavisk kulturepok.
Den faderliga tankesfären ensidigt löper särskilt stor risk att bli ahrimanskt förstelnad, vilket skett både i Sällskapet och i oss själva individuellt. Vi måste nog ha mod att ta till oss den sanningen.

Moder vår
Moder vår, du som är i Jordens hjärta
må ditt namns helighet åter framstråla i vårt minne
må andetagen från ditt uppvaknande rike
värma alla vilsna vandrares hjärtan
må uppståndelsen av din vilja beliva den eviga troheten
ända in i våra väsens djup

Mottag idag det levande minnet av dig
från människohjärtan som ber dig
förlåta skulden att ha glömt dig
och vilka är redo att kämpa mot världens frestelse,
som fört dig till Jorden hjärta,
på det att Sonens gärning må lindra
Faderns omätliga smärta
genom frälsning av allt som är
från ditt tillbakaträdandes tragik.

Ty hemlandet är ditt
och den oändliga visheten
och den allomfattande nåden
för allt och alla i alltets krets.

EURYTMI

85 års feiring av eurytmien i Sverige

Søndag 27.9.2026 var det invitasjon til 85-årsmarkering og feiring i
Alias teateret Odenplan i Stockholm.
Det var jeg nyssjerig på,dette vil jeg være med på å feire.
Som sagt så gjort.
Jeg var litt uartig og kom meg ikke til å anmelde meg før i siste liten med sms påmelding til Kristina Tucinska
Teater lokalet er et intimteater; hvor sal og sceene er ned på kjeller nivå et par trapper ned.

Gammel grov, stein mur kjeller som bakteppe.
Fasinerende hvordan gråfargene tok opp, den nyanser fra den fargede belysningen..

Da jeg kom; var det full gjennomgang og øvelser, før publikum ble sluppet inn.
Sminking og eurytmikjoler og slør som skulle strykes etc..
24 eurytmister pluss; språk-formere, pianist og belysnings sjef..

Så ble publikum sluppet inn.
Flere eurytmister kom, og venner og familie og bekjente av eurytmien fylte salen. En fullsatt sal nærmere femti tilskuere.
Det var stort.

Tenk dere; en blomsterbukett av eurytmister som hadde satt sammen et program; som gave til eurytmiforeningen i Sverige.

Dette var en hendelse, det har skjedde..
Jeg var imponert over viljen til å samhandle og skape en verdig markering.
Det kom ikke ut fra profesjonell scene eurytmister fem-timers daglig øvende, nei, det var velviljen til å skape en fest!
Hver og en bidro med sitt til et samstemt samarbeid og en festforestilling .
Det er det som er fremtidens "non verbale" kunst. Non verbale, jo de synger med sine hender, de taler med sine føtter, musikeren og språk-formerne gjør sitt til tonen og ordet, men samklangen mellom eurytmisten er utrolig, det er i mellomrommene det skjer.

Kristina Tucinska som holdt en presentasjon fra "Krönikan som sammenfattar eurymtiens utvikling fra 1920 tallet."
Eurytmin i Stockholm en historikk fra 1920-2000.
(Kan leses i lille hefte.)
Fremhevet ved navn nevnelse og minnet om pionerene fra den tid. Altså det er innpå 105 års eurytmi innflytelse i Sverige.
Hatten av for det!

Vi fikk en leksjon og et hurtig innblikk i språkforming av Hans Lindmark, hvor publikum deltok.
Mysterie ordet : A mennesket våkner og står der. B bygger seg en bolig, R hun settes i aktiv rørelse , A våkner overfor det andre mennesket ,K med kraft , A... D Der står hun, stødig. A....BRA!
Vi ble overrislet med hele vokalrekken A E I O U. Riktig manende og mektig..
Lena Bergqvist Lind
Hadde en omtale av Rudolf Steiners Grunnstens-mantra, hvor på vi fikk se den siste delen eurytmisk. Hun fremholdt R. Steiner som gav eurytmiformene som skisse til Mikaels-språket fra sitt dødsleie, så som en siste hilsen til eurytmisten. Det var som et testament, fra Rudolf Steiner. En betydelsesfull oppfordring.
Kveldens forestilling hentet frem motiv fra eurytmiens vesen, både i ord og toner, hvor mennesker viser at vi er mer enn fysisk tekniske vesener. Skapende i øyeblikket.

Aftenens program
"Urjulen" 4:e del av Grunnstens meditasjonen R. Steiner
Adadgio Cantabile, L. v Beethoven
Poesi, Ewa Lipska
Yttersta Skäret, Christian Günther
Ur Carmen, G. Bizet
Till Skönheten, K. Boye
Veslemøy v Rokken, Arne Garborg.
Høstpreludium, E. Diktonius
Goldbergvar 25. , J. S. Bach
Høst på Berget, J. Hemmer
Halleluliah
Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ J. S. Bach
Mikael Imaginasjonene, R. Steiner.

Jeg skriver igjen; Dette var en betydelsesfull hendelse.27.9.2026
Eurytmien har svært vanskelige kår,i skolene i Norge, i det offentlige rom og, i den offentlige sceniske kunstverden.
Jeg ble varm og glad over å ha fått oppleve denne blomster- bukett av overskudd og unik-samarbeid vilje.
Det lyser langt ut over tid og sted.

En stor takk. Varm hilsen fra eurytmistforbundet i Norge v Tone R. Lunde

Ps. Fikk hilst på gamle kjenninger og venner, hadde håpet på flere gjensyn, men det forblir i tankene. ds.

GOTLAND ALMEDALSVECKAN

Trialog-seminarium i Almedalen:

Nina Ljungquist

Behöver vi en hållbar ekonomi och ett ekologiskt kretsloppsjordbruk för en klimatsäker värld?

Maria Flock Åhlander, VD för Ekobanken, inledde med att framhålla kapitalets roll i samhällsutvecklingen. Hur vi agerar ekonomiskt påverkar klimatet och bidrar till de förändringar vi nu ser i väder och klimat. Kapitalet är därför ett viktigt styrmedel, och bankerna kan bidra till att kapitalet används på ett sätt som samverkar med FN:s globala miljömål. Men kapitalet måste förändras – i hela världen. Ekobanken är medlem i Global Alliance for Banking Values, som sätter människan och planeten i centrum. Alliansen omfattar 70 banker världen över.

Maria Flock Åhlander ställde frågan: **Var har ni era pengar? Vad bidrar era pengar med?**

Hon introducerade också begreppet **regenerativ fördelningsekonomi**, som förenar två perspektiv. Det ena är en regenerativ ekonomi, där ekonomisk verksamhet inte bara ska minska skador på natur och samhälle utan också bidra till att återskapa och stärka naturens, lokalsamhällenas och människornas resurser. Det andra är ett fördelningsekonomiskt perspektiv, där fokus ligger på hur resurser, inkomster, makt och möjligheter fördelas, snarare än enbart på ekonomisk tillväxt.

Tillsammans innebär detta en ekonomi som både återuppbygger det som förbrukas och fördelar det ekonomiska värdet på ett sätt som stärker människor, lokalsamhällen och ekosystem.

Artur Granstedt lyfte därefter fram betydelsen av ekologiskt kretsloppsjordbruk. Ett sådant jordbruk kan motverka övergödning, bidra till att bevara biologisk mångfald och föra tillbaka kol i kretsloppet i stället för att det frigörs till atmosfären och bidrar till den globala uppvärmningen. Klimatförändringarna kräver en omläggning av jordbruket – jordbruket är en nyckel.

Granstedt berättade om ett EU-finansierat projekt med Ecological Recycling Agriculture, som omfattade 42 gårdar i tio länder runt Östersjön. Projektet syftade bland annat till att minska behovet av importerad konstgödsel och minska avrinningen av näringsämnen till Östersjön, där den bidrar till övergödning och döda havsbottnar.

Han hänvisade också till rapporten Framtidssäkrat jordbruk, som han publicerat tillsammans med Olof Thomsson. Rapporten redovisar forskningsresultat från 22 ekologiska kretsloppsjordbruk och visar enligt Granstedt på en 85-procentig minskning av klimatbelastningen samt ökad mullbildning genom kvävefixering.

Även konsumenterna kan bidra till utvecklingen av ekologiskt kretsloppsjordbruk genom förändrade konsumtionsmönster. Det innebär bland annat att minska konsumtionen av gris och fågel och i viss mån även av rött kött. Men individuella konsumtionsval är inte tillräckliga. Ett viktigt styrmedel är jordbruksstödet, som skulle kunna riktas så att det stödjer ekologiskt kretsloppsjordbruk. Det förutsätter politiska beslut. Ett annat möjligt styrmedel är differentierad moms på livsmedel – ekologiskt producerade livsmedel skulle exempelvis kunna ha 6 procent moms.

Anders Wijkman lyfte perspektivet till den globala ekonomin och den ojämlika fördelningen av jordens resurser. Han tog upp att man agerade snabbt när frågan om klimatförändringarna började uppmärksammas och antog klimatkonventionen 1992. Han konstaterade att detta dock inte har lett till de avgörande förändringar som krävs. Uppvärmningen fortsätter.

Liksom Granstedt pekade Wijkman på konsumtionen som en avgörande faktor. Han framhöll att 60 procent av växthusgaserna är kopplade till materialanvändning. Ekonomiska modeller och styrmedel kan bidra till att ställa om energisystemet. Fossilanvändningen är ineffektiv – enligt Wijkman går 60–70 procent bort i form av värme. Som ett exempel på omställningen nämnde han behovet av att gå från kol och koks till vätgas för en renare stålproduktion. Sverige producerar 4 miljoner ton stål per år, att jämföra med 1 450 miljoner ton i resten av världen.

Wijkman betonade också den ojämlika globala resursfördelningen. Han jämförde Sveriges materiella fotavtryck, som han uppskattade till 15–20 ton, med Afrikas 3 ton. Vi måste använda material och energi, men behöver minska våra fotavtryck på ett intelligent sätt. Det är svårt, menade Wijkman, eftersom frågan inte i tillräcklig grad kommer upp på den politiska nivån.

Ekonomin måste därför läggas om så att den bättre kan hantera knappa resurser. I dagens ekonomiska modeller räknas inte biosfären in på ett tillräckligt sätt, medan klimatet hamnar utanför. För Wijkman är detta både en rättvisefråga och en stor ekonomisk fråga. Vi behöver också rikta blicken mot efterfrågesidan och göra den mer resurseffektiv och cirkulär.

Avslutningsvis beskrev Wijkman flera faktorer som förstärker uppvärmningen. När luften blivit renare och innehåller färre smutspartiklar, som i viss mån hejdar utstrålningen, ökar uppvärmningen av jorden. När isarna smälter minskar deras förmåga att reflektera värme från solen, vilket gör att mer värme når jorden. Uppvärmningen av jorden frigör metan och koldioxid som varit lagrade i den frusna marken. Samtidigt riskerar skogar att torka ut, särskilt Amazonas, vilket minskar deras betydelse som kolsänkor.

Det är bråttom med åtgärder. Vi närmar oss en tipping point – en punkt där förändringarna inte går att vända. Wijkman framhöll att vi redan ser effekter av den ökade uppvärmningen, bland annat i form av värmeböljor. Med den nuvarande utvecklingen riskerar uppvärmningen att nå fyra grader, vilket skulle innebära oerhörda förändringar.

Seminariets tre perspektiv knöt därmed an till varandra: **kapitalet behöver styras så att det bidrar till regenerering**, **jordbruket behöver ställas om och den globala användningen av material och energi behöver bli mer resurseffektiv och rättvist fördelad**. Frågan om en klimatsäker värld handlar därför inte enbart om tekniska lösningar, utan också om hur vi organiserar vår ekonomi och hur vi fördelar jordens begränsade resurser.

HÖGSKOLEKRETSEN

Vad är ondska – och hur kan vi förhålla oss till den?

Nina Ljungquist

Ängeln som står i solen, William Turner.

Antroposofiska sällskapets högskola, Fria Högskolan för Antroposofi, träffas i en krets fyra gånger om året. Vid högskolekretsens möte i Järna den 27 september höll jag en inledning till ett samtal om ondska, ett stort och svårt tema.

Vad menar vi egentligen med ondska?

Ur perspektivet av mänskliga handlingar kan man fråga sig vad som är ondska. Människor utför handlingar som vållar andra stort lidande – fysiskt eller psykiskt. Men allt som vållar smärta behöver inte vara ondskefullt. En människa kan göra någon annan illa av missunnsamhet, omdömeslöshet, rädsla eller ilska utan att hennes handling därför kan betecknas som ondskefull. Och den skada som vi gör kommer att utjämnas genom karmas verkningar.

I begreppet ondska ligger något mer. Där finns en djupare avsikt att skada, men också olika grader av medvetenhet och ansvar.

Jag tänker på en berättelse som Robert Hogervorst återgav efter ett möte med unga pojksoldater i Libanon. Han frågade dem hur de upplevde att döda människor. De berättade att det i början tog emot. Men efter en tid förändrades något: de började söka efter offer att skjuta. Det som först hade väckt en naturlig tvekan hade förvandlats till en lust att döda.

Vad är det som händer med människan i en sådan process? Kan man säga att pojkarna själva var onda? Eller kan man fråga sig vilka krafter som kan verka genom människan när den inre spärren mot att skada en annan människa bryts ned?

Jag ville försöka få en inblick i det som kallas Asuras (en pluralform i sanskrit) och tog hjälp av ChatGPT för att för att hitta föredrag av Rudolf Steiner i Gesamtausgabe där han behandlar hur de inverkar. Följande är inspirerat av sextonde föredraget i Geisteswissenschaftliche Menschenkunde, GA 107, 22 mars 1909, Berlin.

Asuras verkan - en särskilda fara i vår tid

I den tidsålder som nu närmar sig - där vi redan befinner oss! – kommer de andliga varelser som kallas Asuras att smyga sig in i medvetenhetssjälen och därmed in i det mänskliga jaget. Asuras kommer att skapa ondska med en långt mäktigare kraft än den som utövades av de satanska makterna under den atlantiska epoken eller av de luciferiska andarna under den lemuriska epoken. (Ibid, s. 250)

Vi lever i en civilisation som har utvecklat ett fantastiskt vetenskapligt och tekniskt kunnande. Den vetenskapliga människobilden har samtidigt i hög grad kommit att utgå från människan som en fysisk och biologisk varelse. Medvetandet förklaras utifrån hjärnan och de materiella processerna. Det som berör en andlig verklighet betraktas lätt som subjektivt, fantasifullt eller ovetenskapligt.

Problemet är inte vetenskapen i sig. Problemet uppstår när ett sätt att tänka blir så dominerande att människan inte längre kan föreställa sig någon verklighet utöver det som kan mätas och vägas. Om människan endast uppfattar sig själv som en produkt av materiella processer, vad händer då med hennes upplevelse av sig själv som ett jag – som en individualitet med en egen andlig utvecklingsväg?

Det är framför allt Steiners beskrivning av Asuras verkningar som jag uppfattar som ett uttryck för verklig ondska. Han beskriver en framtid, som vi ju redan befinner oss i, där människor inte bara kommer att förneka en andlig värld utan också gradvis kommer att uppfatta människans högsta moraliska ideal som förädlade djuriska instinkter och det mänskliga tänkandet som en vidareutveckling av djurens tänkande.

”Ännu grundar människan inte sitt liv helt och hållet på principen att hennes sanna väsen härstammar från djuret”, skriver Steiner 1909. ”Men denna livsåskådning kommer oundvikligen att uppstå, med följden att människor också kommer att leva som djur och sjunka ned i djuriska impulser och djuriska lidelser. Och i mycket som inte behöver närmare beskrivas här – mycket som i storstäderna tar sig uttryck i orgier av tygellös sinnlighet – kan vi redan skönja det kusliga, helvetiska skenet från de andar vi kallar Asuras”. (ibid. s 250)

Frågan är om det är inverkan av Asuras som vi nu möter i olika sammanhang som en ovilja eller kanske framförallt oförmåga att respektera antroposofins förhållande till det andliga t.ex. inom jordbruket, medicinen och waldorfpedagogiken.

- Det har lett till att antroposofin betraktas som fantasifull och att våra verksamheter inte ska bekostas med skattebetalarnas medel. Det medförde att ett Sida-finansierat jordbruksprojekt, som den antroposofiska biståndsorganisationen SOFIA stödde i Indien, avbröts för att det inte längre godkändes att de arbetade med biodynamiska preparat. Det ifrågasättandet möter vi även för svenska förhållanden.
- Jag tänker också på hur patienternas rätt till behandling med antroposofisk medicin stoppades av landstinget, för att medicinen betraktades som verkningslös enligt konventionella mätmetoder. Det ledde till att Vidarkliniken blev tvungen att stänga.
- Det berör också förändrade villkor för Waldorfpedagogiken, där själva metoden är efterfrågad men den antroposofiska bakgrunden i alla bemärkelser har kommit att ifrågasättas av både myndigheter, föräldrar och lärare och i stor utsträckning helt försvinner.

Intressant är att man inom SJ:s styrelse ifrågasatte att SJ som ett statligt företag stödde antroposofiska verksamheter genom att t.ex. ha Saltå müsli på frukostbrickan. Det gick inte igenom - müslin finns kvar!

Asuras inflytande framträder alltså först som en världsåskådning. Männ-

iskan förleds att betrakta sitt jag som en produkt enbart av den fysiska världen. Om människan börjar leva utifrån denna föreställning blir konsekvensen att förmågan att uppfatta den andliga verkligheten försvinner och människan riskerar att förlora viljan att överhuvudtaget söka efter en sådan verklighet.

Enligt Steiner griper Asuras in i medvetenhetssjälen – det område i människan där jaget blir medvetet om sig självt. Därmed riktas deras inflytande mot själva kärnan i människans självmedvetande.

Steiner beskriver inte bara en påverkan på människans tankar eller handlingar. Han talar om något mycket djupare: Asuras krafter vill förena människans jag med den jordiska materien. Steiners bild är dramatisk: *stycke för stycke slits ut ur jaget*. I samma mån som Asuras får fäste i medvetenhetssjälen måste människan lämna delar av sitt väsen kvar på jorden. Det som på detta sätt faller i Asuras våld går oåterkalleligt förlorat.

Kristusimpulsen och människans väg till det andliga

Att betrakta Golgata-mysteriet i detta ljus är vad mänskligheten har behövt, alltsedan medvetenhetssjälens tidsålder inleddes. Under den tidsåldern skulle en fullständig förmörkelse av den andliga världen ha inträffat i människans medvetande, om inte medvetenhetssjälen hade kunnat stärkas genom att blicka tillbaka mot sitt gudomligt-andliga ursprung, med den mäktiga bild som uppenbarar vad som skedde på Golgata. (Fritt ur GA 26, 21 december 1924, Antroposofiska ledsatser, s. 140)

Golgatahändelsen kan hos Steiner förstås som den stora vändpunkten som gör en ny form av mänsklig frihet möjlig. Mikael kan förstås som en verksam kraft i människans utveckling mot denna frihet. Och skolan kan vara en av de platser där människan faktiskt får öva de förmågor som denna frihet kräver.

Skolans betydelse för människans utveckling

Om vår tids stora fara är att människan gradvis förlorar kontakten med sitt eget jag genom att bli alltmer bunden till det materiella, blir en av vår tids viktigaste uppgifter att fostra människor till att kunna vara fullt närvarande i den materiella världen utan att reducera sig själva till den.

Vi lever i en tid där barn och unga möter ett enormt flöde av information, bilder, intryck och färdiga föreställningar. Utmaningen är därför inte att ge dem ännu mer information. Den är att hjälpa dem att utveckla en egen förmåga att erfara, tänka, känna och handla – helt i linje med waldorfpedagogiken. Grundläggande för skolan är enligt Steiner att väcka människans förmåga till varseblivning – ungefär som den lär barn de fyra räknesätten. Det innebär en annan syn på skolans uppgift.

Skolan blir inte bara en plats där barnet lär sig **vad världen är**, utan en plats där barnet utvecklar **förmågan att möta världen**.

- Det levande tänkandet kan utvecklas genom undervisning som inte enbart förmedlar färdiga begrepp utan låter eleven själv upptäcka samband och ställa frågor.
- Känslan kan utvecklas genom konstnärliga erfarenheter, genom berättelser, musik, färg, form och genom verkliga möten med andra människor.
- Viljan kan utvecklas genom praktiskt arbete, genom att få öva, göra om, fullfölja och ta ansvar för något som faktiskt behöver bli gjort.

Läraren har här en särskild betydelse. Om läraren själv bara förmedlar färdiga svar blir undervisningen lätt enbart en överföring av information. Men en lärare som själv tänker levande, iakttar, frågar och försöker förstå kan väcka samma aktivitet hos eleven.

På så sätt kan skolan bli en plats där människan övar det som hon behöver för hela sitt liv: att vara närvarande i sitt eget medvetande.

Frågan om ondskan är en fråga om människans framtid.

Vi ska inte bara fråga: **Hur skyddar vi människan från det onda?**

Utan: **Hur fostrar vi en människa som kan möta världen med ett vaket medvetande, ett levande tänkande, en fördjupad känsla och en fri vilja?**

Det handlar inte om att besegra ondskan, utan att stärka människan så att hon kan utveckla de krafter som gör det möjligt att stå emot den.

SOCIALVETENSKAPLIGA SEKTIONEN, FRIA HÖGSKOLAN FÖR ANTROPOSOFI

Gemenskapsbildning

Nina Ljungquist

Gemenskapsbildning ur ett andligt-vetenskapligt perspektiv

Denna text presenterades vid det nordiska mötet i Socialvetenskapliga sektionen, Fria Högskolan för Antroposofi, Antroposofiska sällskapet, i Oslo 18-20 september 2026. Vid mötet deltog Gerhard Schuster som tillsammans med Johannes Kronenberg efterträtt Gerald Häfner som sektionsledare vid Goetheanum.

Texten hänvisar till Rudolf Steiners GA 332a Antroposofisk gemenskapsbildning, som betecknas F, och GA 257, Social framtid, som betecknas G, samt Kärnpunkterna i den sociala frågan, som betecknas K. All text är hämtad ur svenska utgåvor.

Allt började med mitt problem att förstå vad som var så speciellt med den tregrenade sociala ordningen ur ett antroposofiskt perspektiv. Det är naturligtvis inte svårt att förstå att det är ett sätt att beskriva samhället utifrån rättssfären, kulturen och ekonomin. Men detta är ju bara vanliga begrepp för olika funktioner i samhället.

Ju mer jag tänkte på det och fördjupade mig i det, desto mer framträdde det som tre dimensioner av en väsensartat andlig natur, som är verksamma i formandet av mänsklig gemenskap.

Steiner talar om hur den sociala organismen, för att vara frisk, måste vara tregrenad – precis som den naturliga organismen, människan. Han beskriver den sociala organismen som om den vore en levande varelse. (K, s. 26–27)

- Känslolivet är en förutsättning för relationer och för skapandet av rättsregler. Rättssfären utvecklas utifrån hur vi förhåller oss till varandra känslomässigt och utgör grunden för vårt sociala liv. Den ligger till grund för de lagar som stiftas och för hur vi reglerar våra mellanhavanden med varandra. Den utvecklas över tid, liksom en organism. (F, s. 99) En hörnsten är jämlikhet – lika rättigheter inför lagen.

- Den kulturella dimensionen handlar om vår frihet att utvecklas, att lära och att förverkliga vår kreativa potential.
- Den ekonomiska dimensionen utgör grunden för vår materiella existens och förser människor solidariskt med det de behöver för sin konsumtion.

För att utforska dessa dimensioner vänder jag mig till känslan som ett varseblivningsorgan. Steiner antyder att känslan har en långt större betydelse än vi vanligtvis antar.

Jag vill föra tanken om de olika dimensionerna inom den sociala organismen vidare. Över alla dessa dimensioner står språket – hur vi kommunicerar genom ord. Kan det vara så att den sociala organismens dimensioner har givits till oss – ungefär på samma sätt som språkets utveckling gavs till oss genom språkets genius?

Om man undersöker rättssfären och förnimmer dess kvalitet – tillsammans med den inverkan den har på känslan i denna upplevelse – kan man lägga märke till grundläggande skillnader när man sedan vänder sig till kulturens och ekonomins sfärer. Men språket är övergripande, och den kulturella sfärens inflytande kan ha en betydelse som är jämförbar med språkets. Den kulturella sfären intar en ställning som är överordnad både rättssfären och den ekonomiska sfären.
Om vi betraktar dessa tre områden enbart som sociala funktioner kan beskrivningen lätt framstå som trivial eller självklar. Det intellektuella tänkandet beskriver och kategoriserar, men det lämnar inte utrymme för känslans upplevelse av de väsentliga andliga kvaliteter som finns i det som beskrivs.

Genom att känslomässigt leva sig in i dessa tre sociala sfärer och försöka förnimma vad som lever i dem kan begreppet den tregrenade sociala ordningen börja bli levande. Inte när vi bara beskriver tregreningens sociala sfärer, utan när vi förnimmer vad som lever i dem – då kan den upplevelsen få en praktisk betydelse för hur vi bygger gemenskap.

Det handlar om att lära känna det levande tänkandet.

Här blir själva upplevelsen central. Steiner beskriver hur det vi förnimmer i sinnevärlden kan bli levande när vi lyfter det till idealens nivå och genomströmmar det med känsla och viljeimpulser. Det betyder inte att lämna sinnevärlden bakom sig, utan att uppleva den på ett annat sätt – att låta det sinnliga belysas av ideal och andlighet.

Idealen för den sociala organismens utveckling – frihet, jämlikhet och solidaritet – är som kärl formade av kärlek, i vilka människan har förts ner från andliga världar. (G, s. 15) När vi tar till oss antroposofiska idéer är en verklig andlig varelse närvarande. Vi måste bli medvetna om detta; då kan våra antroposofiska strävanden föra in det översinnliga i verkligheten. (G, s. 123)

Människor måste lära sig att känna igen hur krafterna inom den sociala organismen bör verka för att den ska vara levande och livskraftig. Det är nödvändigt att inse att man inte kan förstå hur dessa krafter motsvarar verkligheten utan att gå tillbaka till de urtankar som ligger till grund för vår samhällsbildning. (K, s. 55)

Dessa ideal framträder som impulser i människors själar.

En instinktiv medvetenhet måste väckas om behovet av att förnimma den sociala organismen som tregrenad.

Den ekonomiska sfären bör inte stifta lagar, men lagstiftningen utövar inflytande över den ekonomiska sfären. Den kulturella sfären bör inte styras av den rättsligt-politiska organisationen eller av den ekonomiska sfären - även om det naturligtvis finns lagar och regler för den kulturella sfären - och den är beroende av den ekonomiska sfären. (Bearbetat efter K, s. 40)

Det ekonomiska livet har kommit att överskugga både rättssfären och kulturlivet. Det genomsyrar allt och utövar ett starkt inflytande på människors känslor, tankar och passioner. (F, s. 31)

Hur skulle ett samhälle som bygger på gemenskap kunna se ut? Hur kan en gemensam vilja uppstå utan att förvandlas till tyranni – eller till och med till en demokratisk form av tyranni? Enligt Steiner måste det som lever i denna gemensamma vilja vara något som varje själ och ande kan omfatta, bejaka och djupt identifiera sig med. Det som lever inom varje individ – själ och ande – måste också kunna leva i det framtida samhällets gemensamma vilja.

Det är här frågan blir särskilt utmanande ur ett andligt-vetenskapligt perspektiv. Begreppen själ och ande är i stor utsträckning främmande för det moderna samhället.

Nutidens människor vet egentligen inte hur de ska förhålla sig till själsliga kvaliteter. Och andlighet kan uppfattas som ett ytligt, dunkelt eller vagt begrepp.
Hur kan vi då hämta vägledning från en människosyn som omfattar hela människan – kropp, själ och ande?

”Antroposofi är inte kunskap om människan, utan medvetenhet om vad det innebär att vara människa.” (G, s. 86) Medvetandet är av andlig natur och har sina rötter i en andlig värld – något som det vetenskapliga sättet att tänka inte har kunnat gripa. (K, s. 10)

Medvetande är inte detsamma som kunskap. Vi vet; vi tänker. Men Steiner uppmanade oss att ”lära känna tänkandet som något levande, något aktivt”. (G, s. 55)

För att komma fram till en förståelse av det andliga måste vi lära känna våra känslor och öva oss i att iaktta våra upplevelser. Människor måste lära sig att förnimma hur krafterna inom den sociala organismen bör verka för att den ska vara levande och livskraftig. Utbildnings- och skolsystemet måste väcka denna förmåga till varseblivning, precis som det lär barn de fyra räknesätten. (K, s. 29) Men hur ser vårt skolsystem ut idag? Det utgår från frågan: Vad behöver staten? Vilken sorts människor behöver det ekonomiska livet, och vilken utbildningsnivå är önskvärd? (F, s. 31)

”När vi upplever det vi möter i den jordiska världen på ett sätt som hör ihop med det andliga och med idealen då vi förnimmer det som om vi hade haft en upplevelse i den översinnliga sfären, då lyfter vi vårt inre liv in i det översinnliga. Det jag förnimmer här i sinnevärlden blir plötsligt levande när jag lyfter det till idealens nivå.” (G, s. 122)

Har dessa ideal: frihet, solidaritet och jämlikhet någon betydelse för vårt samhälle? De finns i grunden och kommer upp som argument i den politiska debatten. Hur de förhåller sig till känsla, upplevelse och andlig varseblivning hör ihop med de andliga väsen som bidrar till vår utveckling.

Kulturhuset i Ytterjärna

YTTERJÄRNA

Spira upphör

Christian Texier

Tack för den tid som har varit. Spira föreläsningar, som i Järna har varit en del av Kulturhusets program och som har pågått sedan 2004, fem gånger per år, upphör.

Den **sista föreläsningen blir den 4 november**, det är Janne Silvasti, landsrepresentant för Antroposofiska sällskapet, som talar om *Mänskligheten utveckling i konsthistorien*.

Under de runt 100 föreläsningarna som har ägt rum på onsdagarna, alltid mellan kl 8.45 och 11.45, har vi kunnat bekanta oss med flera kända föreläsare och kulturpersonligheter. Vi kan nämna till exempel, Göran Rosenberg som invigde den första serien och var då den första föreläsaren hösten 2004; Kaj Pollak som kom minst två gånger för Spira. Han var med oss på sin 70 och 80 års dag; Pelle Sandstrak, föreläsaren med Tourettes syndrom som elektrifierade flera gånger stämningen i salen; Jonna Bornemark, filosof som kom för att tala om sina böcker. Vi ska komma ihåg hennes läxa: sluta med det mätande, kalkylerande, dokumenterande, sluta med "förpappring" och i stället gå tillbaka till grundarbete i din egen verksamhet; Bo Hejlskov Jörgensen, psykolog och författare, som talar om lågaffektivt bemötande; Fredrik Svenaeus, filosof, som också kom flera gånger för att prata om olika tema ur sina böcker så som Empati och Känslans betydelse för oss alla; Ann Heberlein essäist som kom och pratade om hennes bipolaritet; David Thurfjell, författaren som talar om svenskarna som "granskogsfolket"; Lasse Gustavsson, brandmannen som drabbades av en arbetsplatsolycka, en gasexplosion i Göteborg, och överlevde mirakulöst; Mikael Andersson född utan armar och ben men som ändå " lever ett fullvärdigt liv mot alla odds"; Karl Grunewald, chefen för medicinalrådet för handikappfrågor under 80 och 90 talet, som har gjort så mycket för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Han var över 90 år gammal när han föreläste på Kulturhuset; Göran Grip, narkosläkaren som skrev Allting finns (1994), och som pratade om nära döden upplevelser; Lasse Berg, författare och dokumentärfilmare som har skrivit Kalahari-trilogin; och många andra, som vi kan inte nämna här alla, men som, var och en, på olika sätt, har bidragit till att göra onsdagsmorgnarna på Kulturhuset en succé under många år.

Det blev också under de här åren en mötesplats över gränserna för medarbetare inom de olika antroposofiska verksamheterna i Järna. De har kunnat träffas, samtala vid kaffestunden, och uppleva föreläsningarna tillsammans...

Tack återigen till Kulturhuset och tack till alla föreläsare och lyssnare, och tack naturligtvis alla verksamheterna runt om i Järna, som har velat skicka sina medarbetare på fortbildning och som har gjort att de föredragsserierna har kunnat vara.

För SPIRA
Christian Texier

YTTERJÄRNA

Nuläge och framtid i Ytterjärna

Erik Westlund

Det händer mycket i Ytterjärna just nu. Jag vill därför berätta om det arbete som pågår, vart vi är på väg och vilka tankar som ligger bakom. Jag vill också presentera mig själv, eftersom det är jag som har fått uppdraget att leda en stor del av det här arbetet.

Men vi börjar med var vi befinner oss nu och vart vi är på väg.

Ytterjärna står inför ett omtag. Det är egentligen naturligt för en plats som har funnits så länge och som rymmer så mycket. Vi behöver se över hur verksamheterna drivs, men också fråga oss vad vi vill utveckla och hur platsens möjligheter bäst tas till vara. Det vi bygger framåt ska vara meningsfullt, och det ska bära sig.

En rad förändringar har redan genomförts. Några har vi själva valt, andra har vi behövt förhålla oss till. Mycket är fortfarande under arbete, och vi vet ännu inte exakt hur alla delar kommer att se ut.

Men riktningen vi arbetar emot är att åter ge mer plats åt utbildning, omsorg, kultur och arbete med jord och natur. Det är sådant som har präglat Ytterjärna sedan starten och som fortfarande lever här. Vi vill ta vara på det, stärka det och öppna för nya initiativ och samarbeten.

Intentionen är att hitta tillbaka till rötterna och ta upp den röda tråden igen. Vi vill att Ytterjärna ska vara ett levande centrum för antroposofi, där idéerna får praktiska uttryck och där utbildning, skolning och mänsklig utveckling är kärnan. En plats som är öppen för alla, där människor kan lära, pröva och utveckla något tillsammans.

Utbildningarna som redan finns här är en viktig del av det. Här finns YIP, ett internationellt program för unga människor som vill lära sig om världen och om socialt entreprenörskap. Det finns också utbildningar i konstterapi och eurytmi, liksom kurser och workshops som anordnas av flera aktörer, däribland Antroposofiska sällskapet. Vi vill bidra till att de kan fortsätta utvecklas och bli mer synliga för dem som söker sig hit.

Vi är mycket glada över att kunna berätta att det i januari nästa år också startar en Waldorfbarnskötarutbildning inom

Stiftelsen Kulturcentrum Järna. Det är den historiskt viktiga stiftelsen Rudolf Steinerseminariet, som med start 1965 var en av platsens grundimpulser. Med den nya utbildningen får den traditionen en fortsättning. Ansökan är öppen, och den som är intresserad är välkommen att skicka en intresseanmälan till ansokanwbsu@kulturcentrum.se.

Kulturhuset och Stora scenen fortsätter att vara en plats för konserter, föreställningar och föredrag, och vi vill öppna för fler arrangörer som kan bredda programmet. Konferenser, kurser och större arrangemang är välkomna, med boende och mat i samband med dem. Kulturhuset har öppet vid evenemang och konferenser. Hur det ska vara öppet i övrigt arbetar vi fortfarande med, men intentionen är att huset ska fortsätta vara en levande mötesplats. Trädgårdsparken är öppen för alla som vill besöka den.

Vi har också flera initiativ under utveckling inom omsorg och socialterapi, där vi ser stora möjligheter till nära samarbeten med Järnas läkepedagogiska och socialterapeutiska verksamheter. Vi vill skapa utrymme för praktik, arbete och lärande i olika former, i samarbete med skola, kommun och näringsliv. Här finns mycket kvar att forma, och det vill vi göra tillsammans med andra.

Stiftelsens nya hemsida är en del av omformningen av platsen. På www.kulturcentrum.se går det att följa arbetet och läsa mer om det som växer fram.

Ordet seminarium betyder fröbädd eller plantskola. Det är en bild jag gärna återkommer till när jag tänker på platsens framtid. Här ska nya idéer kunna slå rot, prövas och växa. Det kräver både entusiasm och ett uthålligt arbete med de praktiska förutsättningarna. Jag vill att den kreativitet och initiativkraft som har präglat Ytterjärna under många perioder ska få nytt utrymme.

Och vem är då jag? Erik Westlund heter jag. Jag är född och uppvuxen i Järna, har en bakgrund som entreprenör med ett starkt intresse för mänsklig utveckling, både andlig och fysisk. Genom åren har jag startat och drivit flera verksamheter, däribland en vikariepool för flera av Järnas läkepedagogiska och socialterapeutiska verksamheter.

I maj i år fick jag uppdraget att driva hotell- och konferensverksamheten, Trädgårdsparken och hyresfastigheterna på platsen, men även Kulturhuset med Stora scenen. Sedan dess har jag lagt mycket tid på att kartlägga och sätta mig in i allt som görs här. Det är en stor uppgift med ett stort ansvar, och jag har gått in i den med hela min kraft och hela mitt hjärta.

Vi vill också uttrycka vår uppskattning och respekt för alla de medarbetare och aktörer som genom åren har bidragit till att forma och utveckla platsen. Deras arbete, kunskap och engagemang har haft stor betydelse och är en viktig del av den historia vi nu vill bygga vidare på.

Vi välkomnar samtal, idéer och engagemang. Vad skulle du vilja vara med och utveckla här?

Erik Westlund
Verkställande ledamot – Stiftelsen Kulturcentrum Järna

YTTERJÄRNA

Kulturhuset i Ytterjärna AB fortsätter sina evenemang 2027

Peter de Voto

1992 invigdes Kulturhuset i Ytterjärna av Sveriges kulturminister Birgit Friggebo med Allan Petterssons symfoni och Beethovens violinkonsert med Mats Zetterqvist. Som genom ett trollslag var denna magiska teater en magnet för scenkonst av alla de slag. Med världskända artister som Barbara Hendricks med Roland Pöntinen, nystartade eurytmiensembler, lokala musikgrupper, Cirkörs nycirkus, Kungl Operan, Radiosymfonikerna, Slava med Erik Norlin, Filharmonikerna, Galenskaparna, Gardell, Häckner, Per Jonsson Dance, Ale Möller & Lena Willemark, Virpi Pahkinen, Lena Josefsson, Kathleen Quinlan, Eric Ericsons Kammarkör, Västanå Teater och väldigt många fler blev Kulturhuset en unik kulturscen känd långt över Sveriges gränser.

2008 bestämde sig Antroposofiska Sällskapet för att avsluta sitt engagemang som arrangör av allt detta och överlåta scenverksamheten. Kulturhuset i Ytterjärna nyskapades då som aktiebolag genom Vidarstiftelsens medverkan och har fortsatt med flertalet av de nämnda artisterna och grupperna. Laleh, Batsheva Dance Company, First Aid Kit, de japanska butodansarna Sankai Juku, Peter Mattei, Julia Lezhneva, Elina Garanca m fl har gjort Ytterjärna till en plats att resa till.

Eurytmin har ständigt haft en scen med flera föreställningar varje år. Under några intensiva år uppfördes flera Mysteriedramer.

Järna Festivalen och 12:12 – det månatliga gratisevenemanget med hemliga artister och nu senast Cellofestivalen har bidragit till att vara en plats för levande och nyskapande konst.

Detta har varit möjligt tack vare en fantastisk publik som många artister förvånas och gläds över samt stöd från Region Stockholm (som just gett Kulturhuset ett extra stöd på 135 000 kr för hösten 2026) Kulturrådet har under många år gett bidrag och vars stora extrabidrag under coronatiden gjorde att just kulturen i Kulturhuset kunde överleva, samt Södertälje kommun som stött kulturverksamheten genom Föreningen Ytterjärna Kulturhus (som speciellt stöder 12:12) och genom Vidarstiftelsen som varit den under alla tider trogne bidragsgivaren och vid kriser räddaren i nöden.

Då mycket nu ändras vill vi att ni ska känna till att Kulturhuset i Ytterjärna AB efter bästa förmåga kommer att fortsätta med vår inriktning på högkvalitativ scenkonst, mest med live-evenemang. Vi kommer att stödja och medverka vid 12:12 som kommer att fortsätta som tidigare. Vi kommer att som arrangör hyra in oss hos Kulturforum Järna vid de föreställningar vi arrangerar.

Det är vår förhoppning att vi skall kunna bidra till en ny kulturimpuls som är antroposofins kärna och att man i Kulturhuset i Ytterjärna ABs arrangemang alltid ska uppleva konst av högsta kvalité och angelägenhet för en värld där människans skapande och goda verkan blir alltmer nödvändigt.

→ Utställare: Mats-Ola Ohlsson.

BILDSEKTIONEN

Fönstret

I skyltfönstret hos Stockholmskretsen, Hagagatan 14 i Stockholm.

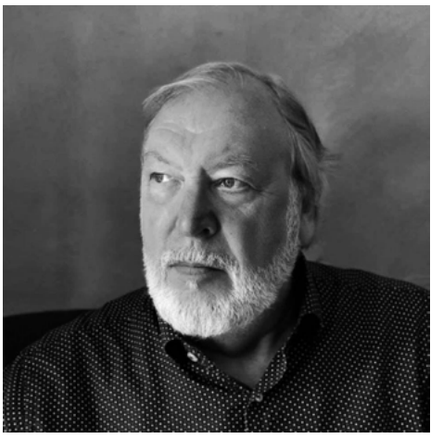
Fönstret är till för att visa på utsidan det som finns på insidan.

Utställare i fönstret är, en konstnär varje månad under ett år, som på olika sätt är inspirerad av antroposofi. Deras verksamhet inom olika områden.

Fönstret skall locka, ge information, väcka intresse och nyfikenhet för de idéer som inspirerat konstnärerna.

Utställningarna är kurerade och gestaltade av Eva-Karin Planman.

Initiativet kommer från Sektionen för Bildande Konst inom Antroposofiska Sällskapet, där en arbetsgrupp har bildats med Eva-Karin Planman, Berit Frøseth, Bo Werner Eriksson och Ulf Sand.

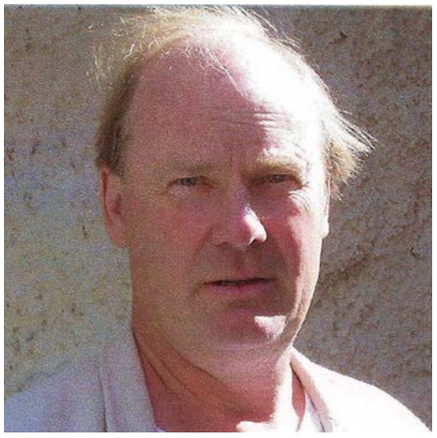

Mats-Ola Ohlsson

Mats-Ola Ohlsson har varit verksam som läkepedagog och socialterapeut sedan början av 1970-talet, och var under 1980-talet klasslärare på Örjanskolan, Järna. Han har även arbetat med flera utvecklingsprojekt, främst i Ryssland. Han har fotograferat sedan ungdomsåren och har medverkat i ett antal bokprojekt såväl som i många andra publiceringar. Vid sidan av det rent dokumentära har han också gjort försök att fånga och förmedla det kontemplativa mötet med landskapet och naturen – och hoppas nu kunna bjuda in er att andas in i dessa stämningar.
Besök min hemsida:
mats-ola.myportfolio.com
Eller skriv till mig:
matsola52@me.com

→ Utställare: Bo Werner Eriksson.

Ulf Sand

Ulf Sand, född i Stockholm 1952
Utbildning Malschule am Goetheanum, Dornach, Schweiz 1971-74
Masterexamen i konstvetenskap, Stockholms Universitet, 2011

Debut i Stockholm som konstnär på Galerie Bengtsson 1976, 80, 82

Mitt konstnärskap baseras på ett studium av färgens väsen. Utgångspunkten är hela tiden Gult, Rött och Blått, ingenting annat. Detta studium har bedrivits på samma sätt de sista 25 åren.

Detta studium är förutsättningen för den konstnärliga processen. Färgkraften föder konsten.

Strukturellt har det sett ut som följer: under vårens tillväxtprocess har mitt konstnärliga måleri handlat om att måla fruktträd i blom. Under höstens sammandragande processer har bilderna varit landskapsorienterade, med transcenderande landskap.
Under vintern har så färgövandet i akvarell varit dominant.
Telefon atelje 070 460 7763
ulf@ulfsand.se
www.ulfsand.se

← Utställare: Ulf Sand.

Bo Werner Eriksson

Bo Werner Eriksson, född 1951 i Stockholm, är en svensk konstnär vars arbete utgår från Rudolf Steiners färglära och Goethes syn på färgens uttryckskraft. Han utbildade sig vid Malschule Goetheanum, där han efter studierna arbetade som assistent och senare utnämndes till docent i måleri; där var han verksam under många år. Han avslutade sin anställning för att flytta till Norge, där han fördjupade sitt konstnärliga undersökande genom att utbilda sig till eurytmist. I dag är Eriksson verksam i Sverige, där han fortsätter att utforska relationen mellan färg, filosofi och konstnärlig erfarenhet, bland annat genom filosofistudier vid Södertörns högskola. Detta undersökande fördjupas ytterligare genom att han har blivit inbjuden att delta i ett internationellt forskningsprojekt kring Rudolf Steiners akvareller. Han betraktar sitt måleri som en pågående konstnärlig process, där Steiners färgkonst och Goethes färglära utgör centrala inspirationskällor.

Utställning av Walther Roggekamp

Grafikern, målaren, illustratören och scenografen Walther Roggenkamp upptäckte Goethes färglära genom Julius Hebing. Han fick kunskap om Rudolf Steiners övningsskisser genom Henni Geck, och lärde sig att se och förinnerliga. Ur detta utvecklade ha ett konstnärligt verk: Teckningar av läkeväxter för Pelikans ”Kunskap om läkeväxter” i tre band, Weledas varumärke under fyra årtionden, bilder slipade i glas, bildvävnad i samarbete med Hildegard Osten, scenografi för Faust, Trollflöjten och mysteriedramerna vid Goetheanum. I allt detta strävade han efter att skapa ett synligt rum för det sinnligt-översinnliga och bidra till människans bildning.

Tre utställningar visas i konstgalleriet vid Gotheanum: 1. Kosmisk botanik. Om växtvärlden i Roggenkamps arbete för Weleda – akvareller, tryck och teckningar, 18 september 2026 – 7 mars 2027. 2. Olav Åsteson. En serie med sju bildvävnader, formgivna av Walther Roggenkamp och vävda av Hildegard Osten, 4 december 2026 – 7 mars 2027. 3. Skrift och form. En utforskande verkstad om Roggenkamps formgivande konstnärliga arbete, 4 december 2026 – 7 mars 2027. Om man vill se alla tre utställningarna tillsammans är perioden 4 december 2026 till 7 mars 2027. Den första utställningen öppnade redan den 18 september 2026. Information om utställningarna: Goetheanums officiella information om utställningarna

Ur Das Goetheanum, Nr. 38, 2026.
Översättning: Red. BF

”Jag börjar från noll”

Gabriele Hiller

Nu utkommer också det sista bandet i den postumt publicerade serien konstföreläsningar av Michael Bockemühl. Den handlar om en av 1900-talets mest betydelsefulla och välkända, men samtidigt gåtfulla skulptörer, Alberto Giacometti. Bockemühls utgångspunkt är att ta det egna seendet inför konstverket på allvar. Trots sina omfattande fackkunskaper förmedlar han så få förklaringar som möjligt till verket.
Giacometti själv betraktade den skapande processen som något som under hela livet förblev ofärdigt och osäkert. Detta framgår av de många, noggrant utvalda textställena ur intervjuer och skrifter. Och han var beredd att följa dessa aldrig avslutade sökande rörelser i seendet. Ja, han förstår konstens uppgift just som att skärpa seendet och förverkliga dess individuella väg i det konstnärliga skapandet. Bockemühl väljer ut fem närmanden till det mäktiga konstnärskapet och följer huvudsakligen konstnärens väg i kronologisk ordning. Det är närmanden som styrs av frågor om hur själva betraktandet utvecklas från ett kroppsligt närvarande objekt till en verkan som formas i betraktaren. För Bockemühl är det ovanligt att använda vägledande begrepp som konstnärligt material, volym och teckning.
Hur förhåller sig exempelvis det tecknande och det volymmässigt skulpturala till varandra? Hur förhåller sig Giacomet-

ti till en väsentlig samtida fråga om det plastiska, människan och hennes kropp? Befinner sig hans figurer i ett rum som tillhör betraktaren, eller upplever jag genom betraktandet det egna, oförlikneliga rummet som de innehar? Eller: Hur visar Giacometti rörelse, som i ”Den stapplande mannen” från 1950, och inte bara illusionen av rörelse?

Att utforska dessa frågeställningar blir möjligt genom de utomordentligt fina fotografierna och den krävande men samtidigt inspirerande rörelsen i verken. Det leder genom Bockemühls höga språkliga åskådlighet till en egen intensiv inre aktivitet. Skulpturerna rör sig i sin verkan mellan att framträda och att lösas upp, ända till dess att en kroppslighet som ännu inte går att fånga försvinner.
Bockemühls framställning möjliggör ett nära möte med Giacomettis arbetsmetod, som i sin intensitet utmanar och engagerar, inte minst eftersom konstnären kräver av sig själv att gång på gång ”börja från noll” i sin strävan efter att fånga en levande ”verklighet” i sitt arbete:

”Om jag någon gång kunde återskapa ett huvud så som det verkligen är, då skulle det innebära att man kunde greppa verkligheten. Det skulle betyda allvetande. Då skulle livet upphöra.”

Om det överhuvudtaget skulle finnas en önskan kvar efter läsningen, så vore det att återvända, bortom allt inflytande från beskrivningen till det omedelbara och därför omfattande första intrycket när man står framför en av de smala figurerna från mitten av 1940-talet. Jag upplever gång på gång detta möte som erfarenheten av ett prästerligt-sakralt framträdande och å andra sidan av det ogripbara, dess aura.

Med Bockemühls ord låter det mer nyktert: Gestaltar Giacometti mer än figurens yttre dimension för att låta oss känna dess inre väsen? Det kan man bara bekräfta.

Michael Bockemühl: Alberto Giacometti, Förlag: Info3-Verlag. Serie: Kunst sehen, band 19. Omfattning: 116 sidor. Pris: 16,80 euro

Info3, juli – augusti 2026, övers. Red. BF

Att föra Steiners tankar vidare – betraktelsen på tyska

Anna-Maria Stöckert

När ett generationsskifte nu går genom de antroposofiska verksamheterna blir det viktigt att både bevara kunskapen om Rudolf Steiners arv och skapa utrymme för den nya generationens frågor och perspektiv. Med sin bok Filosofisk betraktelse av Rudolf Steiners föredragsserie Läkepedagogisk kurs har Christian Texier skapat en ingång till grundtankarna i det läkepedagogiska arbetet som är både självständig och samtida.

När jag fördjupade mig i texten stötte jag på en väsentlig spänning. Steiners medvetet poetiska och gåtfulla språk tjänar ett syfte: det antyder, inspirerar och kan också träna läsarens viljekraft. Samtidigt kan denna språkform för dagens läsare upplevas som en form av ”gatekeeping” – den riskerar att stänga ute människor som är seriöst intresserade, men som inte har årtionden av erfarenhet av Steiners texter att stödja sig på.

Just där ser jag nödvändigheten och värdet i Texiers arbete. Termer och begrepp förenklas inte, utan sätts in i ett sammanhang där de blir möjliga att närma sig med ett nutida tänkande. Resultatet är inte en förenkling av Steiners tankar, utan en öppning mot dem.

Boken skapar därmed en dubbel möjlighet. Å ena sidan förblir den trogen det andliga innehållet i Steiners livsverk. Å andra sidan gör den detta innehåll tillgängligt för en ny generation och för sökande människor som annars riskerar att förlora tillgången till det. Den öppnar också för dialog mellan den antroposofiska traditionen och moderna tankeskolor, exempelvis systemekologiska och funktionalistiska perspektiv. Just i detta möte mellan tradition och samtida tänkande ser jag en viktig del av bokens potential.

Mitt främsta mål med att översätta Betraktelsen till tyska är att göra denna bro mellan Rudolf Steiners verk och vår samtid tillgänglig för fler läsare. Genom arbetet med boken har jag själv blivit varse hur värdefullt det är att presentera centrala tankar i en språkligt tydlig, strukturerad och samtidigt modern form. Det gör det möjligt för läsaren att komma närmare sådant som annars lätt döljs bakom tyngden och mångfacetteringen i Steiners uttryckssätt – utan att förlora djupet.

I arbetet med existentiella frågor och i sökandet efter paradoxer och spänningar mellan antropocentrism och ekologi, mellan individualitet och universellt medvetande, har jag upplevt textens inspirerande kraft. Det är ett arbete som inte avslutas med ett svar, utan som öppnar nya frågor.

Genom att ge ut boken på tyska skapas ett utrymme för just dessa frågor och internationella samtal, inte minst inom den samhällsvetenskapliga sektionen. Det är ett utrymme som jag hoppas kan vara öppet, reflekterande och samtidigt djupt förankrat i Steiners andliga arv. På så sätt kan översättningen bli mer än en språklig överföring: den kan bidra till att Steiners tankar fortsätter att möta nya människor och nya frågor.

Boken kommer att ges ut på tyska av Verlag am Goetheanum. Projektet förenar språk, filosofi och kulturhistoria och är ett konkret bidrag till det fortsatta samtalet om Steiners livsverk i en europeisk och samtida kontext.

Stöd projektet
Nu söker jag personer och verksamheter som vill vara med och möjliggöra denna utgivning. Ett ekonomiskt bidrag till projektet är inte bara ett stöd till en översättning, utan ett sätt att bidra till att ett viktigt samtal kan fortsätta över språk- och generationsgränser.

Om du vill veta mer om projektet, bidra ekonomiskt eller diskutera möjligheten att stödja utgivningen, är du varmt välkommen att kontakta mig ”Översättningen av Betraktelsen”.
amstoeckert@gmail.com

TILL MINNE

Till minne

Medlemmar som meddelats avlidna sedan förra numret av Forum Antroposofi.

Göran Nilo
* 1943-07-07, † 2026-09-29

Daniel Andersson
* 1971-04-11, † 2026-07

Hugo Malm
* 1940-05-10, † 2026-08-18

Sture Nord
* 1930-09-24, † 2026-08-08

Ingrid Selchow
* 1936-05-02, † 2026-07-10

Birgitta Wiese
* 1929-04-28, † 2026-05-20

Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang.

TILL MINNE

Daniel Andersson

* 1971-04-11, † 2026-07

Min vän Daniel Andersson punk-antroposofen

Det här är bilden av den Daniel som jag kände.

Det är en tidig morgon 2001 i kapprummet i ettans och tvåans paviljong på Örjanskolan. Jag är klasslärare i tvåan och står i dörren för att hälsa på barnen, ett efter ett, när de kommer. Utanför ettans klassrum står Annsofie Murphy med hela sin klass. Det är då jag träffar Daniel för första gången. Han gör praktik i Annsofies klass. Jag kunde förstås inte veta det då, men långt senare har jag förstått att det var just där, i Ytterjärna, som Daniel plötsligt förstod att han skulle bli Waldorflärare.

Några år senare när Daniel kom till Örjanskolan blev han först anställd som klasslärare för klass 6 – en minst sagt stökig klass. Kort efter terminsstart ser jag honom kämpa för att hinna med de betydligt snabbare tolvåringarna. Det stod snart klart att klasslärarjobbet i just den klassen inte var ämnat för Daniel. Några veckor senare hade han istället blivit lärare i matematik och fysik för klasserna 9–12. Och där, skulle det visa sig, var han betydligt mer på hemmaplan.

Daniel och jag hade något ganska ovanligt gemensamt. Vi var båda antroposofer som i vår ungdom hade befunnit oss mitt i punkarnas skara och som under våra formativa år fått punkmusiken i blodet.

Daniel slutade aldrig att fascinera sig över den värld han kom ifrån. Vi talade ofta om Johan Johansson som var en av arkitekterna bakom den svenska punken – mannen bakom mycket av KSMB:s låtmaterial, som senare fortsatte att utveckla sitt samhällskritiska berättande i Strindbergs och John Lenin. Traste Lindén, med sin säregna blandning av punk, rock och poesi, var en annan självklar referens. Och så förstås The Jam – den brittiska trion där Paul Weller förenade punkens energi med 60-talets modkultur, soul och samhällsmedvetande.

Det kan kanske låta som ganska avlägsna världar: antroposofi och punk. Men för Daniel var de aldrig så långt ifrån varandra.

Någon gång runt 2017 kom Daniel fram till mig och frågade om inte han och jag skulle starta en studiegrupp där vi kunde studera antroposofi tillsammans. Jag frågade Janne Silvasti om han ville vara med, och senare anslöt även Lars Kjellenberg. Genom åren har bortåt tjugo personer kommit och gått i vårt studium.

Den första föredragssamlingen vi tog oss an var den som på svenska heter Livet efter döden. Och redan där gav sig punkaren Daniel till känna.

I en passage beskriver Steiner hur Buddha, fredens furste, förs in i den sfär som tidigare hade förknippats med aggression, strid och krig – Mars. Steiner menar att detta sker i början av 1600-talet, och i ett föredrag anger han till och med året 1604. Buddha lämnar alltså inte jorden för att han är färdig med människorna, utan får en ny kosmisk arbetsplats. Hans uppgift blir att verka i Mars-sfären och där förvandla något av den gamla Mars-kvaliteten. För Mars är, enligt Steiner, inte bara en planet utan också en andlig sfär som människan passerar genom mellan död och ny födelse. Och den gamla Mars-kvaliteten var ungefär vad man kunde förvänta sig av den romerske krigsguden: kamp, aggression och strid.

Det var ungefär här Daniel började vakna till. Buddha på Mars. Fredens furste på krigsgudens gamla hemmaplan. Det var svårt att inte se framför sig hur en buddhist hade klivit in på en punkfestival och sagt:

”Hörrni grabbar, jag tror vi behöver prata lite om den här aggressiviteten.”

Och så kom det.

Daniel tittade upp och sa:

”Har Steiner dragit det här ur röven?!”

Jag hade faktiskt aldrig varit med om något liknande. Jag hade genom åren deltagit i ett flertal olika studier av Steiners skrifter och föredrag, men jag hade aldrig hört någon ifrågasätta honom så fullständigt vanvördigt. Det var typiskt Daniel. Han tog inte för givet att Steiner alltid hade rätt.

Men tro inte för den skull att Daniel inte var en fullfjädrad antroposof. Tvärtom. Han var, precis som jag, en av Steiners pojkar. Flera av de form- och färgimaginationer som Steiner själv beskriver genomförde Daniel senare med sina gym-

nasieelever. Och jag har aldrig sett någon undervisa i projektiv geometri med större dedikation och medryckande entusiasm än Daniel. Och han fick med sig eleverna! De drogs in i hans egen upptäckarglädje, och plötsligt var projektiv geometri inte längre bara geometri – det blev något man kunde gå upp i.

Daniel var på många sätt en udda fågel och ett original. Men genom de brädspel han anordnade för gymnasieungdomarna på fredagseftermiddagarna blev han också en samlande kraft. Under perioder utvecklades brädspelandet till en stark social händelse på skolan, med allt det goda det förde med sig för gemenskapen och stämningen.

Daniel hade, som många som kände honom säkert minns, en alldeles särskild förmåga att styra in samtalet på de ämnen han själv föredrog. Det kunde vara punkmusik, brädspel eller något så nördigt som cider och lakrits.

När det gällde cider kunde han utan problem försvinna ner i ett kaninhål av äppelsorter, jäst, tanniner, syra, sötma, kolsyra, fatlagring, ursprung och gamla traditioner. Lakritsen öppnade en annan värld: lakritsrot, salmiak, beska, sälta, konsistens, kryddning och skillnaderna mellan olika länders lakritstraditioner. Och det fina var att det aldrig riktigt kändes som föreläsningar. Det var snarare som att Daniel plötsligt öppnade en dörr till ett rum som de flesta av oss inte visste fanns – och sedan entusiastiskt började visa runt.

Daniel blev märkbart nedstämd under covid-19. När skolan periodvis stängde ner sin vanliga verksamhet och undervisningen flyttade ut på nätet blev det nästan outhärdligt för honom. Något av det som gav livet mening försvann. Kanske kom han aldrig riktigt tillbaka till sin tidigare entusiasm för undervisningen, och inte heller till samma kraft i de engagemang han hade i Örjanskolans styrelse, Pedagogiska sektionen och vårt studium. Men för Waldorflärarmötet fanns gnistan alltid kvar.

Både Daniel och jag tyckte att Waldorfpedagogiken hade börjat bli alltmer urvattnad. Vi var också båda starkt influerade av Jonna Bornemarks Det omätbaras renässans, som kom ut 2017, och blev mycket entusiastiska över hennes kritik av ett samhälle där allt fler delar av livet ska mätas, dokumenteras och göras jämförbara.

Ungefär samtidigt letade sig också ganska märkliga diskussioner om försteläraren in på Örjanskolan. Daniel brukade fnysa och säga ”Führer lärare”, med ett uttal som gjorde att ordet fick en tämligen obehaglig historisk klang. Det var hans sätt att markera vad han tyckte om idén.

Tillsammans med Lars Kjellenberg och mig bestämde sig Daniel för att bli en av de nya fanbärarna för det svenska Waldorflärarmötet. Så småningom hade vi samlat en liten kärntrupp och började forma en ny typ av lärarmöten. Från och med 2023 fick arbetet konkret form.

Jag var orolig för Daniel. Hans kroppsvikt hade länge varit långt över det som kan betraktas som hälsosamt, och under de två sista åren av hans liv blev det tydligt att han också blev alltmer orörlig. Men det var inte bara kroppen som drog sig tillbaka. Daniel började också dra sig undan från oss andra. Han slutade komma till studiet och så småningom också till Pedagogiska sektionens möten. Det var som om hans värld långsamt krympte.

På det sista lärarmöte han skulle vara med och ordna, i januari 2026, genomförde han trots allt en arbetsgrupp om förundran som blev både bejublad och mycket uppskattad. Han var full av entusiasm och gav mig långa texter om förundran som han ville att jag skulle läsa under våren.

Men livet kom emellan.

Jag skummade bara igenom texterna. Jag hade ju tänkt att jag skulle läsa dem ordentligt senare. Jag hade ingen aning om att Daniel bara några månader senare skulle vara borta.

Under Daniels mycket fina minnesstund på Örjanskolan sitter jag bredvid en kvinna som länge har engagerat sig helt och fullt i Waldorfrörelsen och som många av er känner.

Jag sitter där och känner mig mer förbannad än sorgsen. Till slut säger jag det rakt ut till henne:

”Daniel hade så mycket mer att ge ungdomarna. Och han och jag hade kunnat göra så mycket mer för Waldorfrörelsen i Sverige tillsammans.”

Hon lyssnar och svarar sedan med lugn röst:

”Vi vet aldrig vilken betydelse sådana här händelser har. Kanske har Daniel nu fått en ännu viktigare uppgift …”

Undan för undan har det gått upp för mig att hennes perspektiv är precis som projektiv geometri, eftersom projektiv geometri handlar om vad som händer med det vi ser när vårt perspektiv förändras. Det är inte alltid tingen själva som förändras – det är vårt sätt att se dem.

Ett enkelt exempel är två parallella linjer, låt säga två parallella järnvägsspår. Om du står mellan dem och blickar långt bort mot horisonten ser det ut som om spåren långsamt närmar sig varandra, för att till slut mötas i en enda punkt. Men vi vet ju att de inte möts. De är fortfarande parallella. Det är perspektivet som får dem att se ut att konvergera. Den punkten kallas en försvinningspunkt. Det är alltså den punkt där något, från vårt perspektiv, tycks försvinna – inte nödvändigtvis för att det upphör att finnas, utan för att det inte längre går att se på samma sätt.

Projektiv geometri påminner oss därmed om något ganska grundläggande: det vi ser är alltid beroende av varifrån vi ser det.

Det vackra med parallella linjer är kanske att de kan höra samman utan att upphöra att vara sig själva. Och kanske är det också en bild för människans hopp: att vår väg inte behöver vara ensam bara för att den är vår egen, och döden är kanske inte en punkt där linjen upphör – utan en försvinningspunkt där vårt perspektiv upphör att räcka till.
Och kanske fick Daniel precis som Buddha en ny kosmisk arbetsplats.

September 2026 Jens Möller

TILL MINNE

Göran Nilo

* 1943-07-07, † 2026-09-29

Göran Nilo i Forum Antroposofi

Till Göran Nilos många uppgifter inom den antroposofiska rörelsen hörde arbetet i redaktionen för Forum Antroposofi. Frågan kom från Tobias Ossmark, som var redaktör för Forum under fyra-fem års tid (2010-14). Om Görans medverkan i Forum skriver Tobias: ”Min relation till Göran fördjupades under hans period som synnerligen aktiv pensionär. Under denna tid sökte vi förnya formerna för denna tidskrift. Bland annat fick Forum en helt ny grafisk form, som ett inbundet magasin. Efter två år skiftade formen ytterligare en gång, och blev nu gestaltad som en klassisk ”dagstidning” på rosa tidningspapper. Det blev en mer långsiktig lösning på våra behov av ett medlemsorienterat innehåll. Impulsen till förnyelse gällde inte bara den grafiska formen, utan den handlade också om innehåll och arbetsformer.
Jag var på jakt efter en kollegialt arbetande redaktionskrets. Det var här Göran kom in i bilden. Han levde verkligen upp till idealet och var den första att ansluta sig till kretsen. I Göran såg jag en medarbetare som hade de egenskaper som man kunde drömma om. Han hade en särskild kvalitet som var oumbärlig när det gällde att följa en kulturimpuls. För det första var han en naturlig gästgivare som skapade en sällsynt gästfrihet. Det var kring hans middagsbord som kretsen kunde samlas. Men han ställde även annat till förfogande. Med en smittande lätthet och entusiasm kunde han alltid presentera sina nya översättningar, baserade på ett omfångsrikt läsande och ett uppmärksamt öga för olika aktuella initiativ. Göran försökte aldrig pressa på ett material. Hans bidrag syftade till att bidra med energi och de skulle bilda en helhet med kretsens olika inriktningar. I det lilla var det en kulturimpuls som skulle växa fram organiskt. Det är så jag upplevde Göran. I honom mötte jag en människa som levde efter hoppets princip. Vi hade siktet inställt långt framåt. Med denna inställning kunde vi tillsammans vara genuina nybörjare. Jag är tacksam för att ha delat denna erfarenhet och är nyfiken på hur vi tar detta vidare nästa gång”.

Felix Nieriker minns Göran på detta sätt: ”Under tio års tid, fram till sommaren 2023, har jag haft nöjet att få samarbeta med Göran i redaktionen för tidskriften Forum. Ja, jag upplevde i honom en person med en stark och orubblig närvaro. Ansvarstagandet för saken vi höll på med var en självklarhet. Göran var mycket produktiv. Artikel efter artikel, många från tidskriften Das Goetheanum, förvandlades kunnigt och översattes till fina bidrag för Forum på utomordentlig svenska. Som jag förstår det hade han i många år övat sig i översättandet under dagliga tågresor mellan Järna och Kristofferskolan i Stockholm.

Göran var tacksam för varje bidrag som kom in till redaktionen och såg till att det fick sin plats i tidningen. Redaktionsmötena präglades av en öppen anda, mycket tack vare Görans positiva, framåtriktade hållning och redaktionens sinne för skratt och humor. Många möten hölls hemma hos Göran, där vi alltid kände oss varmt mottagna, oftast med generös fika. Det är egentligen självklart, men kanske kan ändå nämnas, att Göran såg till att tidskriftens innehåll levde upp till sitt namn, Forum - tidskrift för antroposofi. Jag har även fina minnen av intervjuerna som Göran och jag gjorde tillsammans för tidskriften. Och jag tror att de intervjuade inspirerades av Görans subtila lyssnande, en kvalitet som präglade hela hans sätt att vara.

Förresten, den infångades på ett fint sätt på fotot som deltagarna fick med sig vid minnesstunden efter begravningen. På baksidan av ett vitt kort stod en dikt av Göran, ”Jag går helst i obanad terräng...” , på framsidan ett foto av honom. Det är en rund bild på ett vitt blad, tagen en av de sista dagarna i hans liv. Bilden är hållen i mörka nyanser, gråa, bruna. Ur dessa stiger, smekt fram av milt ljus, Görans ansikte fram, som en ”nytillkommen” bland Rembrandts skara av värdiga gamla män, som formats av livets skönheter och vedermödor. Stillhet råder över Görans koncentrerade anletsdrag, formade av rikt inre liv. Efter ett tag märker man att handen som vidrör hans vänstra kind inte är hans, den är någons, någon som just nu är med honom. Ljuset låter den högra ansiktshalvan träda fram tydligare. Ögonen, halvt slutna, förmedlar tillsammans med munnen en subtil kännande vakenhet. Pannan, vackert skulpterad, välver sig över ansiktet som tycks vara i ett innerligt lyssnande. En skicklig hand har lyckats förvandla ett vanligt foto till en bild.

Den låter ur mörkret träda fram i ljuset en konstnärs vackra ansikte, livskonstnären Görans”.

Berit Frøseth började arbeta i redaktionen 2019. I en återblick skriver hon: ”Det var Göran som bjöd in mig att delta i arbetet efter en ”Resa i Rudolf Steiners fotspår” året innan. Tillsammans med brodern Lennart gav Göran en idéhistorisk införing i Rudolf Steiners verk på resan. Han var ju mycket skolad och erfaren inom stora delar av antroposofin. Men han bidrog också med något annat lika väsentligt: Med sitt mycket generösa väsen skapade han en känsla av personlig värme och gemenskap i gruppen. Detta var en egenskap som han förde med sig in i redaktionen.

Göran hade integritet och erfarenhetens tyngd. Som person förmedlade han också en lätthet. I hans blick fanns så som ett ljust litet leende, som speglade något som fanns där bortom. En distans som verkade höjd över tidens svårigheter och brus. Göran var en som bar. Han var påläst, grundlig och uthållig. Han hade överblick och ett mycket brett intressefält. På samma sätt hade han en känsla för kollegornas möjligheter och begåvning och lyfte fram var och en. Genom Göran skapades arbetsglädje och trevnad. Under sina sista år i redaktionen bidrog Göran främst med översättningar. Han hade en mycket säker hand med urvalet av artiklar, vilket gjorde att medlemmarna i Sällskapet fick kännedom om händelserna ute i världen. Göran översatte in i det sista och lämnade efter sig en hög artiklar som vi fritt kunde välja i, varav en också finns med i detta nummer av Forum. Med värme och tacksamhet ser jag tillbaka på Görans ständiga uppmuntran och entusiasm inför det skrivna och tryckta ordet.”

Nina Ljungquist har medverkat i redaktionen sedan 2024 och tecknar bilden av Göran i ett större sammanhang: ”Göran har inspirerat till att rikta uppmärksamheten mot betydelsen av fördjupning och förtätning av kunskapen om antroposo-

fin. Med det kan man förstå hur vi som antroposofer starkare ägnar oss åt antroposofins kärna i fördjupningen genom högskolearbetet. Göran var själv med och tog initiativ till ett mer förtätat arbete i Fria Högskolan för Antroposofi, med möten varje vecka. Arbetet fick en stark uppslutning. För Göran var det betydelsefullt att vi får antroposofin att lysa genom vår lilla skaras vård av den andliga grundstenen, dodekaedern, som är nedsänkt i våra hjärtan alltsedan nygrundandet av Antroposofiska Sällskapet vid julmötet 1923/1924".

Redaktionen för Forum Antroposofi

Jag går helst i obanad terräng

Jag går helst i obanad terräng!

Jag vill sätta ner skidan på Guds rena, vita, oskrivna ark och kunna blicka bakåt för att se spåren av den egna ansträngningen.

Se spåret för att veta vart jag är på väg.

För att se vad som är Gud och vad som är jag.

Ett är säkert: Gud tillhandahåller bara arket.

Det är jag som skidar.

Hemavan i mars 2006
Göran Nilo

Mona-Cajsa Larsson

* 1925-02-27, † 2026-04-21

Mona-Cajsa Larsson var en kraftfull waldorfpionjär, rikt utrustad och begåvad för att smitta andra med entusiasm. I Monas värld tycktes ingenting omöjligt. Genom sitt 101-åriga liv bevarade hon ett outtröttligt intresse för andra människor.

Mona-Cajsa Larsson föddes 1925 och växte upp i Västerås som enda barnet. Det var en familj med ambitioner att förbättra samhället! Mona-Cajsas far Hjalmar Svedlund arbetade som målare och deltog som frivillig i finska vinterkriget och han var även beredd att gå ut i krig mot Francos trupper i Spanien. "Allt är möjligt!" präglades in. Mor Carin hade en tilltro till det goda "om man bara gör sitt bästa". Det var 1920- och 30-tal, en tid av prövningar mellan två världskrig, depression och en kamp för tillvaron. Föräldrarna var både konstnärliga och händiga och fick bl a in pengar genom att sälja akvareller, hantverk och bakverk på torghandeln. Julfesterna var återkommande höjdpunkter, pappan ledde ringlekar och sjöng och tillsammans med mamma Carin iscensattes små teaterstycken för barn. Mona-Cajsa fick lära sig att deklamera långa verser, mamma sydde dräkter och pappa regisserade. De uppträdde på olika möten inom arbetarrörelsen och i Folkets Hus var pappan lekledare även för en större krets barn.

Det blev tidigt slitningar i familjen och när Mona-Cajsa gick in i puberteten hade fadern sedan länge lämnat familjen. Mona-Cajsa var 14 år då hon 1939 "skickades" till England för att få bo hos sin morbror och hans fru för att få lära sig engelska som kompensation för att det saknades medel att låta Mona-Cajsa studera vid läroverket. Bara några dagar efter ankomsten förklarade Tyskland krig mot England. Minor i havet hindrade hemresan. Släktingarna bodde i Guildford och från förorten gick det att se hur London bombades. Det var en svår tid på många sätt och Mona-Cajsa blev av allt att döma mycket illa behandlad av morbroderns hustru. Hon rymde från släktingarna och fick plats i en handelsträdgård där hon fick odla blommor och binda buketter att säljas på torget. Genom dottern i familjen fick Mona-Cajsa besöka en reformert kyrka. Mona-Cajsa hade vuxit upp utan kristna traditioner men nu fick hon på bräcklig engelska undervisa en liten barngrupp i söndagsskolan. Det engelska landskapet med glittrande åar och ständigt gröna höjder gjorde djupa intryck men kunde inte kompensera tilltagande hemlängtan. Tiden gick och när Mona-Cajsa var 17 år slog henne tanken: "Jag måste hem och utbilda mig!". Via konsulatet fick hon plats i postflygplanet "Gladan" och flög hem över Norge som var ockuperat av Tyskland. Medpassagerare i det lilla planet var Alva och Gunnar Myrdal. Hemma i Västerås så stod hon äntligen en dag i september 1942, helt överraskande, framför mamma Carin som var föreståndare i den nystartade Konsumbutiken på torget. Mona-Cajsa har beskrivit hur krigsåren innebar umbäranden för den lilla familjen som inte alltid hade tillräckligt med mat. Redan efter hemkomsten blev hon tillsammans med barndomslekkamraten Åke (giftermål 1950). Nu följde en tid med gemensamt ungdomsarbete i svenska kyrkan.

Studentexamen var utom räckhåll av ekonomiska skäl. Istället blev det småskoleseminarium i Strängnäs och Mona-Cajsa kom att arbeta som småskolelärare i Västerås. Skolan var i kris: vad skulle man göra med barnen som inte kunde anpassas i de stora klasserna? Där arbetade hon bl a med skolmognadsprov och blev ombedd att ta hand om en klass som skulle "mogna till" för att senare ingå i en vanlig klass. Efter tre år erbjöds Mona-Cajsa fortbildning vid Erikastiftelsens Läkepedagogiska institut i Stockholm. Där redovisades både Jungs och Freuds teorier men Erikastiftelsens rektor beundrade waldorfpedagogiken och höll entusiastiska föredrag. Tillbaka i Västerås skulle en enhet för barnpsykiatri byggas upp

och Mona-Cajsa blev ombedd av sin chef Viveka Lagercrantz att hjälpa till med några elever. ”Det här är något för dig” sa hon och räckte Mona-Cajsa det allra första numret av tidningen På Väg. Nu fick Mona-Cajsa sin ”pedagogiska kick” och varje månad då tidningen kom så försökte hon praktisera så mycket som möjligt i sin undervisning. På kursgården i Tällberg träffade hon waldorflärarna Margareta Lundmark och Erwin Gripenberg och blev entusiastisk av att höra dem levandegöra waldorfpedagogiken. Många lärare från Kristofferskolan bjöds in till Västerås för att hålla kurser i eurytmi, talgestaltning, flöjtspel och sång. Allt var tilltalande men källan till pedagogiken, antroposofin, väckte på detta stadium frustration: ”hur kunde en så god frukt växa på ett så svårodlat träd?”

1957 föddes sonen Per. Mona-Cajsas man Åke arbetade som yrkesfotograf. Redan på 1940-talet hade Mona-Cajsa upptäckt kameran som en möjlighet att förmedla starka naturupplevelser och hon kom att, under 1950- och 60-talet, tillhöra en grupp fotografer i Västerås som benämnde sig ”subjektiva fotografer”. Mona-Cajsa uppmärksammades som kvinnlig fotograf, deltog i utställningar i Berlin och Paris och blev t o m representerad på Museum of Modern Art i New York.

Inför sonen Pers skolstart ingick Mona-Cajsa i en grupp entusiaster som undersökte möjligheterna att starta en waldorfskola i Västerås. Skolchefen var framsynt och utlovade möjligheter för skolstart nästkommande höst ifall Mona-Cajsa till dess utbildade sig till waldorflärare. Det fanns vid denna tid ingen waldorflärarutbildning i Norden. Istället reste Mona-Cajsa med sin fyraårige son för andra gången till England för att under ett år få sin utbildning vid Michael Hall. Det var full storm på ditresan över Nordsjön. Mona-Cajsa och Per var de enda passagerarna som satt och åt i båtens matsal när en våg spräckte fönstret och störtade in! När Mona-Cajsa och Per återkom till Sverige efter den slutförda utbildningen kom ett stort bakslag: skolchefen hade under semestern omkommit i en trafikolycka och ingen på skolförvaltningen ville kännas vid hans löfte. Lärarna på Kristofferskolan hade följt händelseutvecklingen och två år senare tillfrågades Mona-Cajsa om att ta en första klass på Kristofferskolan - och - det fanns en parallellklass för sonen Per!

Det var ett ödesval att överge Västerås, där Mona-Cajsas man hade etablerat sig som fotograf men det hade uppstått slitningar i relationen och det blev skilsmässa. Mona-Cajsa bejakade frågan att arbeta som waldorflärare i Kristofferskolan. Efter två års utlokalisering i Ulvsundaskolan kunde Mona-Cajsa flytta in med sin tredjeklass i Kristofferskolans nybyggda skolhus på berget vid Brommaplan. I hennes klass ingick flera av lärarkollegornas barn. Nu fick klassen tillskott av den döve pojken Martin. Efter många diskussioner i kollegiet togs han in i klassen tack vare att hans mamma åtog sig att assistera som tolk i klassrummet, en unik lösning som kom att vara under hela Martins skoltid och kom att bidra till att Mona-Cajsa fick upp ögonen för det läkepedagogiska arbetet.

Vid intagningarna till blivande förstaklasser i Kristofferskolan var det många barn som inte fick plats. Föräldrar var besvikna och vände sig till Mona-Cajsa. En föräldraförening bildades med målet att starta en ny skola i södra Stockholm och Mona-Cajsa tillfrågades om att bli lärare. Mona-Cajsa ställde som villkor att skolan skulle organiseras så att den även skulle ta emot barn med svårigheter. Skolan gavs namn efter Sankt Martin som delade sin mantel med den nödlidande. Med stor entusiasm och offerkraft genomfördes tillkomsten av Martinskolan. Skolan skulle vara för alla! Det var viktigt. Vid sidan av de stora klasserna bildades ”lillklasser” av olika typ. I Martinskolans lillklasser kunde en del barn integreras i de stora klasserna. Så småningom blev det behov av att göra rent läkepedagogiska klasser, en parallell verksamhet utvecklades. Dessa elever deltog vid alla årstidsfester och bidrog på olika sätt. Det var inte lätt att starta en skola med en alternativ pedagogik. Ingen skolpeng fanns! Allt byggde på ideella krafter. Både lärare och föräldrar arbetade tillsammans, för att få det hela att fungera. Höstterminen -80, då skolan var 5 år gammal, fick man till sist en hel skolbyggnad i Hökarängen, den f d Parkskolan. Dessförinnan hade man varit på olika platser, bland annat i Bromma och i Skönstaholm och i delar av Parkskolan. Föräldrar och lärare hjälpte tillsammans till med att ställa i ordning: måla, lasera, putsa, för att allt skulle vara i ordning vid skolstart. Föräldrar tog ansvar för mycket i skolan även under terminerna, Förutom städning och mycket praktiskt arbete, inspirerade Mona-Cajsa till att skapa olika saker. Det bildades grupper som tillverkade dockor och leksaker, bakade bröd, stöpte ljus, gjorde häften mm. Vid basarerna kunde detta säljas. De första åren i Martinskolan var fyllda med liv och rörelse i skolans byggnad från morgon till kväll med aktivitet och kreativitet. Skolan växte, och blev också accepterad som en skola med alternativ pedagogik, och som sådan erhölls skolpeng.

Bland Mona-Cajsas elever i Martinskolan hade visionen uppstått om att det borde finnas en fortsättning efter waldorfskolan, en folkhögskola med stark betoning på hantverk och konstnärliga ämnen. En sådan skola borde finnas på en biodynamisk gård! Av en händelse skedde 1980 ett sammanträffande i Robyggehuset i Ytterjärna där Martinskole-gruppen råkade träffa Hugo Johansson från Kalmar. Hugo sökte efter möjligheter för att hans föräldrars stora lantbruk skulle kunna läggas om till biodynamisk odling. Mötet kom att bli en avgörande inledning till Mona-Cajsas mångåriga engagemang i Kalmar. Namnet ”Solmarka” förefaller ha varit Mona-Cajsas ingivelse och det kom att innefatta en mångfald initiativ som allteftersom tog form kring gården i Arby två mil söder om Kalmar. Folkhögskolevisionen hade varit en tändande gnista och Solmarka gård kom att under kommande decennier bli en plats genomsyrad av pedagogiska initiativ, bl a jordbruksveckor för waldorfklasser (där praktiskt jordbruksarbet förenades med kemiundervisning, omfattande praktikantmottagning m m.) Mona-Cajsas engagemang bidrog även till att skapa en finansiell grund för Arbystiftelsen, den allmännyttiga stiftelse som kunde överta Hugos föräldragård. Med devisen ”att friköpa jordbruksmark från skulder” bildades ”lånegemenskaper”, där många gåvogivare hade en bakgrund i waldorfrörelsen och ett förtroende för Mona-Cajsas viljeinriktning.

På många platser i Sverige fanns initiativ att starta waldorfskolor och det behövdes utbildade lärare. Mona-Cajsa var med att starta Mälarseminariet, med utbildningssammankomster en gång per månad under fem års tid. Det var en modell som sedan följdes av Sofiaseminariet och Baldersseminariet med syfte att underlätta för fler att utbilda sig till waldorflärare.

I Kalmar fick Mona-Cajsa åter frågan från en föräldrakrets om att hjälpa till att starta en waldorfskola. Mona-Cajsas erfarenhet kom nu till sin rätt både genom att sprida entusiasm och tillit och genom att bidra med handfast hjälp. Med hjälp av sitt stora kontaktnät kunde hon intressera ett flertal waldorflärare att flytta till Kalmar och börja en liten skola med ett fåtal barn. Vid en kris i den lilla skolan kunde Mona-Cajsa genomföra en nystart

och med ett nytt kollegium kunde skolan ta ett stort steg vidare i nya lokaler.

Mona-Cajsa hade en förmåga att ta initiativ när tiden var inne. I november 1995 kunde man uppleva krissituationer på Solmarka. Då bjöd Mona-Cajsa in till att skapa en ny stiftelse, stiftelsen Ariadne ”med ändamål att skapa utvecklingsmöjligheter för funktionshindrade människor”. Det innebar att ”skapa ur intet” eftersom stiftelsekapitalet var symboliskt och utgjordes av några hundra kronor. Nu mer än trettio år senare lever verksamheten vidare med socialterapi i tre fastigheter intill Solmarka Gård.

Mona-Cajsa hade tillit till den andliga världens ständiga närvaro. Men man måste vilja, det räckte inte med att smida planer. Aktiv handling var Monas rätta element. Vid slutet av ett samtal hände det ofta att Mona-Cajsa lutade sig framåt, fäste blicken i de närvarande och leende utbrast: ”Det GÖR vi väl, eller hur!”. Waldorfskolans kursplan var Mona-Cajsas främsta inkörsport i antroposofin, det var praktiskt tillämpad antroposofi som hon hade en naturlig fallenhet för att förstå. Antroposofins idéinnehåll var mer svårtillgängligt och inte lika lätt att tillgodogöra sig som waldorfskolans bild av barnens utveckling och pedagogiska behov. Men Mona-Cajsa kom att bemöda sig att även tillägna sig antroposofins idéinnehåll på det området och hon deltog 1985 i bildandet av ”Kalmargruppen” inom Antroposofiska Sällskapet. Mona-Cajsa var även mångårig medlem i Högskolan för Antroposofi och deltog regelbundet i klassammankomsterna i Kalmar ända upp i hög ålder.

Livet igenom var Mona-Cajsa utrustad med en exceptionell vitalitet som bara sviktade vid sällsynta stunder av missmod eller i situationer när hon fann sig sakna människor i sin närhet. Livfullheten och entusiasmen kunde genom åren inspirera otaliga människor att prestera på topp för att samverka kring gemensamma visioner. Å andra sidan kunde det vara en utmaning för kollegor att inte överskrida sina egna gränser. Alla hade inte begåvats med samma kapacitet som Mona-Cajsa!

När Mona-Cajsa i åttioårsåldern inte längre hade någon central roll i någon verksamhet så blev det under några år en påfrestande omställning med misshumör. Sedan genomgick Mona-Cajsa en överraskande och beundransvärd metamorfos. Från att ha varit pionjär och verksamhetsutvecklare accepterade hon nu sin roll som mer tillbakadragen ”pensionär”. Synen försämrades gradvis vilket begränsade rörelsefriheten. Mona kom att leva i nuet, gladde sig åt detaljerna i tillvaron och inte minst alla människomöten. Trots tilltagande ålder så visade hon oftast ingen trötthet så länge hon var omgiven av människor. Under de sista levnadsåren lärde hon känna en manlig granne i det idylliska äldreboendet intill Krusenstiernska Trädgården i Kalmar. Den nye vännen aktiverade Mona-Cajsa och erbjöd trivsam samvaro. En höjdpunkt kom att bli firandet av Mona-Cajsas 100-årsdag på Kalmar Slott med stor uppslutning av vänner och Mona-Cajsa på sitt bästa humör!

Hans Johannesson (med faktaunderlag från Cecilia Ferrari, Kristina Johannesson, Ing-Marie Gruve, Gunnel Karlén och Per Larsson)

ANNONS

Föredragsserie om Ljuset

Varmt välkommen till
föredragsserie om

Ljuset
november onsdagar kl 18.30,
Vidarkliniken

4/11
Bakgrund till metallfärgljusterapi - varför använder vi dagsljus?
Beatrice Hallqvist

11/11
Ljusets våg-partikel-dualitet – Fysikens perspektiv på ljus
Stefan Donath

18/11
Medvetenhet och ljus
Ursula Flatters

25/11
När ljuset möter mörkret i konsten
Christine Loser

Frivilliga bidrag - SWISH 073 978 9499/ Christine L
Varje gåva, stor som liten, hjälper oss att täcka kostnaden av de nya terapiglasen och tas varmt och tacksamt emot!
Arrangör: Föreningen för Metallfärgljusterapi I Sverige
Mer info: tniskanen@yahoo.com tel: 072 2318587

Kallelse till Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet

Härmed kallas alla medlemmar i Antroposofiska Sällskapet till Höstmöte den 14 november 2026, kl 10.15–17.00, i Robygge, Ytterjärna

Visionsarbete - samtal - eurytmi - höstmötesförhandlingar

Välkommen till årets Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet

Vi önskar er alla varmt välkomna till årets höstmöte i Antroposofiska sällskapet. Vi hoppas att så många som möjligt kan ta sig tid att delta.

Varma hösthälsningar
Styrelsen Antroposofiska Sällskapet

Program i Robyggesalen
10:15-12:15 Gemensamt visionsarbete kring sällskapets verksamhet.
Lunch
13:45-14:15 Gemensam eurytmi med Marina Ubilla.
14:30-17:00 Höstmötesförhandlingar.

Förslag till dagordning
Vi föreslår följande dagordning till höstmötet:
1. Mötets öppnande
2. Val av ordförande, sekreterare, två justerare, tillika rösträknare
3. Mötets stadgeenliga utlysning
4. Fastställande av dagordning
5. Fastställande av röstlängd
6. Verksamhetsplan för 2027
7. Budget för 2027
8. Medlemsavgift för 2027
9. Inkomna motioner
10. Fastställande av tidpunkt för kommande möte samt sista motionsdag
11. Övriga frågor
12. Mötets avslutande

Förslag till verksamhetsplan 2027

- Stödja högskolan, sektionernas och klassansvarigas arbete ekonomiskt, praktiskt och med lokaler.
- Verka för att kommunikationen och samarbetet med högskolans olika delar är fungerande.
- Arrangera sammankomster för medlemmar inklusive höstmötet och årsmötet.
- Ta vara på medlemsinitiativ för att utveckla det antroposofiska utbudet och närvaron i omvärlden.
- Verka för att det finns lokaler för medlemsinitiativ.
- Ge ut Forum medlemstidning 4 ggr/år.
- Arbeta med frågan om böcker. Var ska man kunna köpa antroposofisk litteratur? Undersöka möjligheten att utveckla nya försäljningskanaler.
- Arbeta fram ljudböcker.
- Ha ett kansli med kanslist för daglig arbete och en medarbetare för ekonomihanteringen.

Mer utförlig beskrivning av förslaget till verksamhetsplan

Under 2027 ska Antroposofiska Sällskapet arbeta för att stärka högskolans verksamhet, utveckla medlemslivet och göra den antroposofiska rörelsen mer tillgänglig och synlig i omvärlden. Styrelsens arbete ska skapa förutsättningar för kontinuitet i den löpande verksamheten och samtidigt ge utrymme för nya initiativ, samarbete och utveckling.

En central uppgift är att stödja högskolan ekonomiskt och praktiskt. Detta omfattar stöd till sektionernas och de klassansvarigas resekostnader samt arbete för att säkerställa att det finns ändamålsenliga lokaler för högskolans behov. Styrelsen ska också verka för en fungerande kommunikation och ett gott samarbete med högskolans olika delar.

Sällskapet ska särskilt uppmuntra och stödja sektionernas fortsatta utveckling, deras forskningsarbete och deras kontakter med omvärlden. I detta arbete ingår att främja ett närmare samarbete med sektioner i andra nordiska länder och med människor som är intresserade av deras verksamhet. Sällskapet ska även verka för tätare kontakt med sektionsledningen vid Goetheanum.

Medlemslivet ska vårdas och utvecklas genom sammankomster som ger möjlighet till möten, samtal och gemensamt arbete. Under året ska styrelsen arrangera

årsmötet och höstmötet samt andra sammankomster för medlemmarna. Styrelsen ska också se till att det finns lokaler för medlemsinitiativ. Att ta vara på medlemmarnas engagemang och idéer är en viktig del av verksamheten, både för att utveckla det antroposofiska utbudet och för att stärka dess närvaro i omvärlden.

Medlemstidningen Forum ska ges ut med fyra nummer under året. Frågan om ansvarig utgivare har utretts och beslut har fattats. Tidningen ska fortsatt fungera som viktig plattform för föreningens kommunikation.

Informationen till allmänheten om den antroposofiska rörelsen ska förnyas. Under 2027 ska sällskapet arbeta med en ny broschyr och med databaser som samlar lämpligt innehåll för informationsarbetet. Målet är att göra informationen mer tillgänglig och underlätta för intresserade att hitta vidare till rörelsens olika verksamheter.

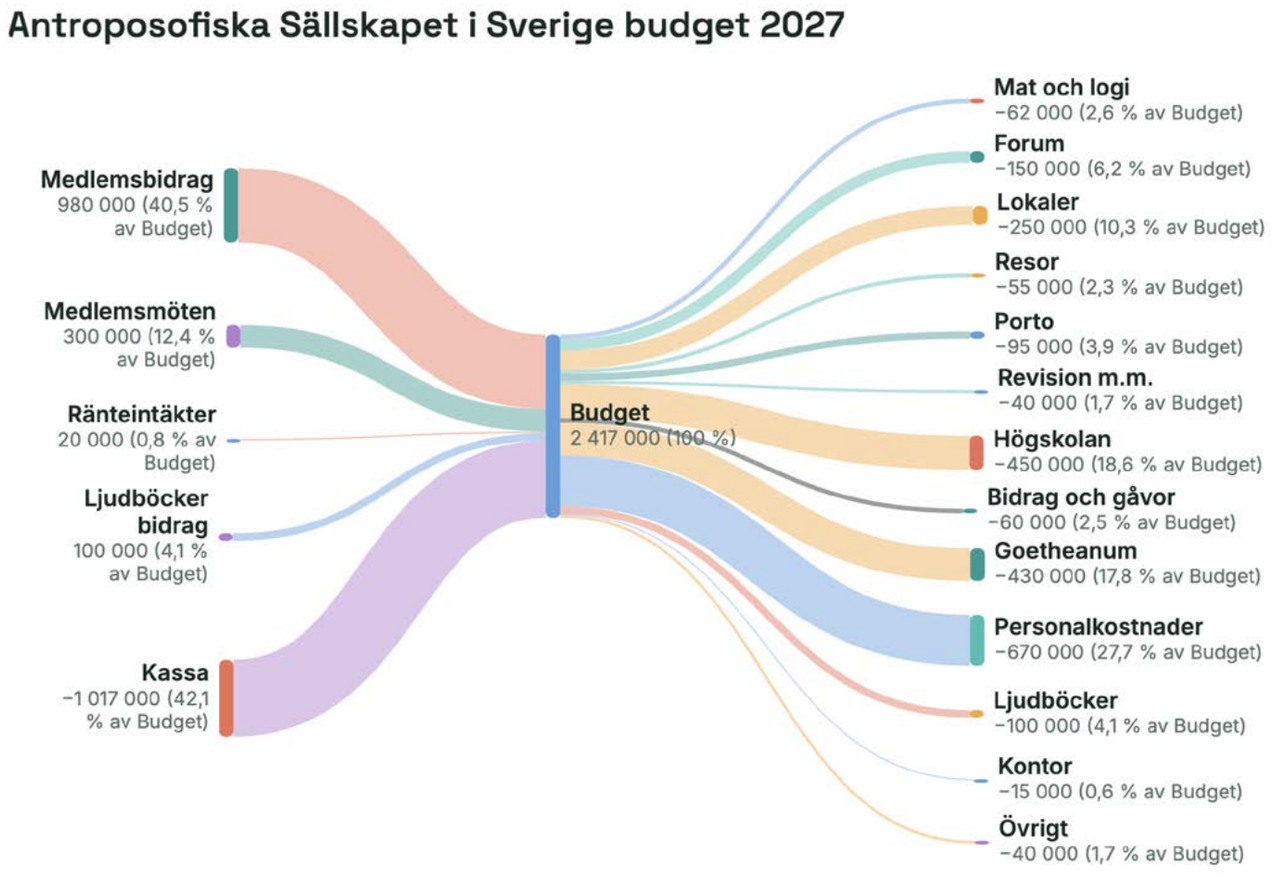
Tillgången till antroposofisk litteratur är ett annat viktigt arbetsområde. Styrelsen ska undersöka var sådan litteratur kan köpas och vilka möjligheter som finns att utveckla egna försäljningskanaler. I detta ingår frågor om lagerhantering och försäljning av böcker. Sällskapet ska också arbeta med att ta fram ljudböcker för att göra litteraturen tillgänglig i fler format.

För att upprätthålla den löpande verksamheten ska sällskapet ha en kanslist för det dagliga arbetet och en medarbetare med ansvar för ekonomihanteringen. Dessa funktioner ska stödja styrelsens arbete och bidra till en fungerande administration och ekonomisk hantering.
Genom dessa insatser ska Antroposofiska Sällskapet under 2027 stärka förutsättningarna för högskolans arbete, ett levande medlemsengagemang och en ökad tillgänglighet till antroposofins innehåll och verksamheter.

Motioner
Inga motioner har inkommit i år.

Förslag till medlemsavgifter 2027
Oförändrade medlemsavgifter.
Ordinarie 125 mån eller 1500 år.
Student 300.
Pensionär behovsanpassad.

Förslag till budget 2027
Angående 2027 års budget
2027 års budget ser i stort sett ut som budgeten för 2026. Samtidigt planerar vi ett större arbete kring budget och ekonomi under 2027 för att till 2028 ha en verksamhetsbudget som är i balans. Detta kommer vi göra dels genom att se vilka kostnader som inte är essentiella, dels genom att se vilka sätt vi har att öka intäkter på. Med en verksamhetsbudget i balans kommer vi fortsatt kunna välja att använda vårt kapital till riktade insatser.

Förslag till budget 2027

		2025		2026	jan-sep	jan-dec estimerat	2027
Intäkter		Budget	Utfall	Budget	Utfall	Utfall	Budget
	Medlemsavgifter	900 000	905 996	970 000	858 463	970 000	980 000
	Mötesintäkter, konferenser, etc.	270 000	486 589	400 000	281 208	374 944	300 000
	Utvecklingsbidrag + övrigt	15 000	23 145	6 000	33 585	44 780	0
	Ränteintäkter mm		70 000	0	15 404	20 539	20 000
Summa:		**1 185 000**	**1 485 730**	**1 376 000**	**1 188 660**	**1 410 263**	**1 300 000**
Kostnader							
	Mat och logi	-60 000	-28 769	-60 000	-60 000	-80 000	-62 000
	Forum	-150 000	-146 093	-150 000	-90 213	-150 000	-150 000
	Lokaler	-290 000	-434 326	-250 000	-264 986	-353 315	-250 000
	Resor	-60 000	-64 869	-50 000	-33 066	-50 000	-55 000
	Porto	-80 000	-106 003	-90 000	-67 066	-90 000	-95 000
	Revision, bokföring m.m	-50 000	-37 639	-50 000	-8 966	-25 000	-40 000
	Högskolan	-415 000	-299 024	-450 000	-167 596	-400 000	-450 000
	Lämnade bidrag & gåvor	-100 000	-30 000	-80 000	-40 326	-50 000	-60 000
	Goetheanum	-450 000	-430 634	-430 000	0	-430 000	-430 000
	Personalkostnader	-650 000	-670 000	-670 000	-487 000	-670 000	-670 000
	Kontor	0	-24 778	0	-21 912	-29 216	-15 000
	Övrigt	0	-27 103	-50 000	-26 625	-35 500	-40 000
Summa:		**-2 305 000**	**-2 299 238**	**-2 330 000**	**-1 267 756**	**-2 363 031**	**-2 317 000**
Resultat		**-1 120 000**	**-813 508**	**-954 000**	**-79 096**	**-952 768**	**-1 017 000**

Tillgångar		**I början av 2025**		**I början av 2026**			**I början av 2027**	**I början av 2028**
	Medlemsinsats, Ekobanken	5 160 067		5 160 067			5 160 067	5 160 067
	Kassa Ekobanken	5 877 253		4 667 023			3 714 255	2 697 255
Summa		11 037 320		9 827 090			8 874 322	8 874 322

Rättelse
Till årsmötesprotokollet från årsmötet 25 april 2026. Vid årsmötet framfördes reservationer mot beslutet val av styrelse och landsrepresentant. I protokollet framgick inte att Hans von Essen reserverade sig mot val av landsrepresentant.

De fullständiga reservationerna har lämnats till årsmötesprotokollet och finns tillgängliga för medlemmarna.

Kalendarium Fria Högskolan för Antroposofi

Högskolearbetet i den tolfte sektionen har börjat

Med anledningen av att sektionen för inkluderande social utveckling (även kallad den 12:e sektionen) bildades i Goetheanum hösten 2024, finns numera ett initiativ i Sverige, med start den 4 maj 2026 (efter ett möte i Kulturhuset i Järna där cirka 40 personer närvarade), av ett högskolearbete och en sektion för läkepedagogik och socialterapi.

Syftet med sektionen är att främja forskning inom fältet, personlig och professionell utveckling samt bygga en gemenskap för professionellt utbyte.

Initiativtagarna (se här undertecknarna) träffas två gånger/månad, på onsdagarna ojämna veckor mellan 16,30 och 18,30. En gång digitalt för alla intresserade (även de som inte är högskolemedlemmar) och en gång fysiskt där enbart högskolemedlemmar deltar.

De som är intresserade av digitala träffar för att fördjupa sig inom antroposofi, läkepedagogik och socialterapi, kan ta kontakt med någon av de initiativtagarna. Se mailadressen nedan.

De digitala träffarna utgår från VÄRNAS sju kärnvärden (som kan läsas på VÄRNAS hemsida). Efter ett kort föredrag runt ett kärnvärde blir det öppet samtal där alla kan bidra. Arbetet började den 9 september via Google Meet, sedan den 7/10, 4/11, 2/12, 21/1, 24/2 och 24/3.

Ta gärna kontakt med en av oss för att få en digital inbjudan.

Alla som arbetar inom läkepedagogik eller socialterapi är välkomna.

Initiativtagarna:
Christian Texier,
christian@saltaby.se
Erland Kornfeld,
erland.kornfeld@telia.com
Eskil Hallström,
eskil.hallstrom@yahoo.com
Horst-Henrik Liljeström,
horst.henrik.liljestrom@saltaby.se
Jenny Lundqvist,
jenny.lundqvist@solåkrabyn.se
Sophia Greek,
sophia.greek@rasmusbyn.se

JÄRNA

Fördjupningsstudier

Torsdagar kl 18.30, hösten 2026
Robyggesalen, Ytterjärna

Till alla medlemmar i Antroposofiska Sällskapet och Fria Högskolan för Antroposofi i Järnaområdet samt till övriga intresserade.

Klasstimmarna är förbundna med medlemskap i Högskolan, så det blåa kortet behöver kunna visas.
Parallellt med ordinarie klasstimmar har vi också under hösten 2026 bjudit in olika människor att göra en inledning kring ett tema under våra fördjupningskvällar. Dessa kvällar är öppna för alla som har intresse att delta. Kvällarna är upplagda så, att efter en ca 20 minuters introduktion delar vi upp oss i mindre grupper där vi samtalar kring det tema som presenterats. Till slut återsamlas vi och utbyter glimtar från samtalen i grupperna.

Varmt välkommen!

29 oktober
I:5 klasstimme
5 november
Martin Ericson "Änglar och väktare".
12 november
I:6 klasstimme
19 november
Daniel Björklund Jonsson "Gränsöverskridande?"
26 november
I:7 klasstimme
3 december
Inbjudan mejlas ut senare
10 december
Inbjudan mejlas ut senare

Tider för
Högskolekretsen
2026: 22 november
2027: 21 februari och 4 april
Sektionssamrådet
2026: 21 november
2027: 20 februari och 3 april

Kalendarium Antroposofiska Sällskapet

JÄRNA

Järna Robygge

Titta gärna in i kalendariet på vår hemsida - där annonseras nya händelser och möten så snart det blir möjligt!
antroposofi.nu/kalender

---

11 november

Föredrag: Hur kan vi hitta en sund balans för själen – ett hälsosamt liv i en teknologisk värld? med Anton Kimpfler
Järna, Robyggesalen kl 19. Inträde 100.
Mer info senare via mejl och hemsida.

14 november

Höstmöte i Antroposofiska Sällskapet
Järna, Robyggesalen.
Se kallelse i denna tidning.

22 november

Digitalt medlemsmöte
Länk till mötet mejlas ut till alla medlemmar.
Mötet hålls i Google Meet och inget extra program behöver installeras.
Järna, Robyggesalen.

9 januari

Vintermöte
Inbjudan kommer senare.

NORRKÖPING

Norrköpings-gruppen

Adress: Hagebygatan 69, 603 52 Norrköping.
E-post: antroposofi.norrkp@telia.com
Bankgiro: 5861-0254
Hemsida: www.antroposofi.nu/norrkoping
Vid bokning av lokalen kontakta Kerstin Hallström tel. 0733-38 58 53
Biblioteket har öppet efter överenskommelse, kontakta någon i styrelsen.

Antropos = människa Sofia = visdom
Vad är en människa och vilka är hennes förutsättningar? Går det att närma sig den frågan från ett såväl vetenskapligt som filosofiskt perspektiv - samtidigt?
Är den fria viljan en illusion och var hamnar i sådana fall den fria tanken? Dessa och liknande frågor bearbetas i relation till antroposofiska och pedagogiska idéer och texter. Alla är välkomna och ingen förkunskap krävs.

Kursutbud, arrangemang, workshops och studiedagar

Vill du veta mer om antroposofi, eurytmi, musik, waldorfpedagogik och social tregrening? Vi ordnar kurser, workshops och studiedagar på teman i anslutning till antroposofi, antingen i vår lokal i Norrköping eller lokalt hos er. Förfrågningar och intresseanmälan: Maivor Forster, tel. 0739 – 792 338.

Tisdagsgruppen
Tisdagar kl. 17.00 - 18.15 med början 1 sept. Vi kommer att studera "Teosofisk moral" samt arbeta med Mysteriedramerna. Båda av Rudolf Steiner. Kontakt: Maivor Forster. tel. 0739 792 338. Nya deltagare välkomnas!

Meditation
Ons. 9/9, 7/10, 4/11, 2/12 kl. 18.30 - 20. Introduktion, övningar och samtal. En väg till att praktisera antroposofisk meditation med Arthur Zajoncs bok: När vetskap blir till kärlek. Nya deltagare är hjärtligt välkomna. Kontakt Dori Inderbitzin tel.: 0737- 23 00 88.

Kalendarium

Lör. 28 nov kl. 11-15
Rudolf Steinerskolans Julbasar
Antroposofiska sällskapet har bokbord mm. Arr: Rudolf Steinerskolan i Norrköping. För info se www.rudolfsteinerskolan.se

Ons. 2 dec kl. 16 – 19
Ensjöholms by arrangerar ljusfest och julmarknad. Antroposofiska sällskapet har bokbord mm. Se: www.ensjoholm.se

Lör. 5 dec kl. 16.00
Adventsfirande
Föredrag av Martin Kühnert: "Ankomst och Återkomst" på tyska med översättning av Elisabeth Sykora, samt adventsfika på Ensjöholms by.

Kullen Kultur - höst 2026

3 studiedagar 31 juli – 2 augusti
i Gula huset
Filosofiska samtal och workshops kring teman ur boken ”Frihetens Filosofi” av Rudolf Steiner. Kostnadsfritt. Vegetarisk lunch, kaffe/te, kvällsmat till självkostnadspris. Plats: Rudolf Steinerskolan Norrköping. Kontakt: susanne.westh@telia.com, angus@waywithwords.se

Filosofiska samtal 3 lördagar
klockan 10 - 12
Angelägna samtal med teman som: att vara människa, vilket samhälle vill vi skapa. Vi utgår från teman i boken ”Frihetens filosofi” av Rudolf Steiner, och tar även upp pinfärska texter ur samtiden.
5 sept, 3 okt, 16 nov.
För kontakt: susanne.westh@telia.com

Plats: Rudolf Steinerskolan, Spårgatan 17, Norrköping. Lokaler: Gula huset.
Kontakt: eva. ekstrom@rudolfsteinerskolan.se eller susanne.westh@telia.com

---

STOCKHOLM

Stockholms-kretsen

Hagagatan 14, 113 48 Stockholm
T-bana, pendeltåg mm: Odenplan
Bibliotek och antikvariat
Antroposofisk litteratur på svenska, tyska och engelska
Biblioteket nås under öppettiderna via respektives mobil
Öppettider: måndagar kl 12.00-14.00
tel: 073-508 97 44 Mikael Gejel
tisdagar kl 17.00-18.00
tel: 073-368 17 49 Annika Stigdotter
och **fredagar jämna veckor kl 17.30-18.45**
tel: 0708-45 44 23 Marion Eklund

Lån och bokinköp kan även göras i samband med våra evenemang. Önskemål om andra tider skickas till vår e-postadress.

Föreningen Stockholmskretsen är en ekonomiskt fristående förening inom Antroposofiska sällskapet i Sverige. Stockholmskretsens uppgift formuleras i stadgarna: att ”initiera, bedriva, samordna och understödja ideell antroposofisk verksamhet i Stockholm med omnejd”. Detta sker bl a genom våra olika verksamheter i lokalen på Hagagatan 14. Här finns ett bibliotek med antroposofisk litteratur och viss försäljning och här hålls föreläsningar, konstnärliga arrangemang, kursverksamhet och studiegrupper.

Hemsida: antroposofi.nu
- se där under: Lokalavdelningar
Ordförande: Bo Edelstam. Styrelsens e-post: stockholmskretsen@antroposofi.nu
Stockholmskretsens bankgiro: 474-3167 medlemsbidrag, gåvor mm

OBS! För att bli medlem i Stockholmskretsen behöver du också vara/bli medlem i Antroposofiska sällskapet!
Länk: www.antroposofi.nu/blimedlem
Sedan sätter du in årsavgiften 300-500 kr på vårt bankgirokonto: 474-3167 – Viktigt: ange ditt namn, vilket år det gäller och ”medlemsbidrag”.

Är du inte medlem i Antroposofiska sällskapet så kan du ändå stödja oss genom att sätta in valfritt belopp på samma konto, ange ”gåva”. Vår verksamhet kan endast till del bäras av medlemsbidragen och förutsätter till stor del frivilliga gåvor.

Medlemmar i Stockholmskretsen är välkomna att kontakta styrelsen med egna initiativ och förslag till föreningens verksamhet och utveckling.

Obs! Sista datum för inlämning av motioner till årsmötet är den 15 jan varje år!

Medlemsgrupper

Nya och tidigare deltagare är välkomna i alla grupper!

Välkommen till Rosaliagruppen!
Plats: Hagagatan 14
Vi studerar antroposofiska växtböcker och ses den första torsdagen varje månad kl 18:30 Kostnad: 20 kr per gång. Kontakt: Sara Bonadea George, 070-499 03 45, midvinterdroppe@hotmail.com

Rudolf Steinergruppen
Gruppaftnar varannan tisdag kl 19.00, jämna veckor. Start: 8 september Plats: Hagagatan 14, 20:-/tillfälle Studium: R Steiners Andlig forskning/ Grunddragen GA 13. Information: Annika Stigdotter tel: 073-368 17 49

Selma Lagerlöfgruppen
Gruppaftnar: för tid och dag kontakta Turid. Plats: Kristofferskolan, smedjan Marklandsbacken vid Brommaplan Upplysningar: Turid Wiveson tel: 076-415 40 04

Brommagruppen
Gruppafton varannan fredag kl 19.00 med början 4 september Plats: Upplandsgatan 48, ”Röda rummet” Studium av Rudolf Steiners föredrag Esoteriska betraktelser av karmiska sammanhang, fjärde bandet, 6:e föredraget GA 238. Kontakt: Christoffer Wärnhjelm tel: 073-631 97 84 och Nina Ljungquist tel: 070-322 09 48

Studieforum

Plats: Hagagatan 14

Samtal om den andliga kunskapsvägen
Första måndagen i månaden kl 18-20
7 september, 5 oktober, 2 november, och 7 december, med Mikael Gejel
Inga förkunskaper nödvändiga

Studiekretsar

Nya och tidigare deltagare är välkomna!

Södermalm
Vi träffas på Gamla Lundagatan 2 till studium av Frihetens filosofi GA 4 måndagar kl 18.00 jämna veckor Kontakt: Markus Andersson: 073-352 79 24

Kursverksamheter

Måla med växtfärger eller olja
Inga förkunskaper behövs. Individuell handledning. Kurslokal: Martinskolans målningssal Tid: varannan lördag kl 10-12, udda veckor start 12 sept. Kostnad: 275 kr/gång plus materialkostnad. Anmälan till kursledaren: Bengt Aquilon, tel 070-852 80 07

Kalendarium

Lokal: Hagagatan 14
Evenemang/föredrag kostar 100 kr.
Betalning med kort, kontant, swish.

Tisdag 3 november kl 19
Föredrag: **Rudolf Steiner**, järnvägstjänstemannens son. De senare åren i Wien 1888-1890, 5:e föredraget av 9
Lennart Nilo

Tisdag 17 november kl 19
Föredrag: **Hilma af Klints** person och livsåskådning – föredrag med bilder
Johan af Klint

Tisdag 1 december kl 19
Föredrag: **De andliga hierarkierna** i konsten 2 – ett litet bidrag till konsthistorien
Janne Silvasti

Tisdag 8 december kl 19
Inför julen
– konstnärligt evenemang med eurytmi, musik och recitation

Kapellet, fristående grupp inbjuder till:

Söndag 15 november kl 15
Fåglar och fjärilar mm i klassisk musik, poesi, sång och dans, för barn (1-100 år)

Söndag 20 december kl 19
Julkonsert

WORKSHOP
21–22 november
Plats: Hagagatan 14

CHOREOCOSMOS SEMINARIUM
- himmelsk och jordisk balans -

Kosmisk och sakral eurytmi
lördag kl 10-18, söndag kl 10-16

med Maria Linden Thell, eurytmist, Choreocosmoslärare. Per Linden Thell, talgestaltare, Choreocosmoslärare
Vid pianot: Sylvia Karpe
Kostnad: 1 400 kr (1 100 kr för studerande, pensionär etc) inkl fika

För anmälan senast 7 november, information och detaljerat program
e-post: mariasophia22@gmail.com

Seminarium i

Växjö
2 - 13 februari

Det mänskliga mötet som eteriskt uppvaknande.
Antroposofi och den eteriske Kristus.
Att arbeta med de läkande krafterna och utmaningarna i vår tid.

Tillsammans med
Jeremy Qvick från Finland.

Arr. Österlengruppen i samarbete med Växjökretsen

Information:
Birgitte Gunge,
gungehansen@gmail.com
Annica Johansson,
annica.harshult@gmail.com

ANNONS

Phoenix-mottagningen

Järna, Tavestavägen 37 B
Tunaberg

En privat mottagning för antroposofisk läkekonst med legitimerade läkare, sjuksköterskor och flertalet av diplomerade terapeuter.

Boka läkartid på:
bokning@phoenixmottagningen.nu
eller 073 355 95 36

Behandlingar och terapier kan du boka direkt hos respektive terapeut.

Varmt välkommen!

Mer information om mottagningens verksamheter hittar du på hemsidan: phoenix-mottagningen.nu

För information om aktuella och kommande aktiviteter
phoenixmottagningen.nu/aktuellt

För att bli medlem i Phoenix ideella förening: bankgiro 5470–5371, Swish 123 253 23 07 Årsavgift 300 kr, glöm inte namn och mejladress

Meditation

Måndagar ojämna veckor
Sandtorpsvägen 12A i Järna

Varmt välkommen till en stund av stillhet, inre fördjupning och andlig närvaro genom antroposofisk meditation
Under en timmes gemensam meditation kan vi utforska medveten närvaro, inre koncentration och vårt inres tysta röst. Genom vägledda övningar, texter och bilder från Rudolf Steiners andliga forskning övar vi självkännedom och en levande relation till världens andliga dimensioner.
Tid och plats: Varannan måndag (ojämna veckor) kl 19-20.
Sandtorpsvägen 12A i Järna.
Kontakt: craeder56@gmail.com

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemsgrupper

Almagruppen, Västerås
Malte Nordling, 070-720 03 23
Björkagruppen, Katrineholm
Yvonne Boukari,
yvonne.boukari@gmail.com
Brommagruppen, Stockholm
Christoffer Wärnhjelm tel 073 631 97 84
och Nina Ljungquist 070 322 09 48
Delsbogruppen, Delsbo
Matti Remes, matti@staffansgarden.com
Filosofigruppen, Järna
J.C. Lassen, j.chr.lassen(at)hotmail.com,
070-799 22 20
Grundstensgruppen, Järna
Katarina Hausmann, tel. 070-245 65 94,
katarina.hausmann@telia.com
Jeanne d´Arcgruppen, Örebro
Kari Storvestre. 0707384864
kari.storv@gmail.com
Johannes Bureusgruppen, Uppsala
Annika Asmussen, 070-69 474 69
annikaasmussen6@gmail.com,
Adja Asmussen, 076-631 40 41
adja.asmussen@gmail.com
Järnagruppen, Järna
Henrik Åström
astrom62@gmail.com
Kalmargruppen, Kalmar
Hans Johannesson, 073-567 32 26
Mikaelgården, Järna
Dick Tibbling, 08-551 500 67
Norrköpingsgruppen
Birgitta Johansson
Novalisgruppen, Järna
Kristian Holmberg, 070-368 85 44
Pestalozzigruppen, Järna
Elisabeth Chyle, 08-551 503 29
Rudolf Steinergruppen, Stockholm
Annika Stigdotter, 073-368 17 49
Selma Lagerlöfgruppen, Stockholm
Gruppaftnar: tisdagar kl 17.00-18.00
Plats: Kristofferskolan, smedjan
Marklandsbacken vid Brommaplan
Turid Wiveson tel: 076-415 40 04
Tavestagruppen, Järna
Walter Druml, 08-551 742 61
Umeågruppen
Roland Karlsson, 070-546 00 61,
rolandkarlsson339@gmail.com
Urielgruppen, Växjö
Daniel Ekman,
daniel.ekman@oask.se, 070-633 93 23
Österlengruppen, Baskemölla
Meditation samt studier
Kontakt: Barbara Holmberg
072-5257739, barba_rosa@live.se

Listan finns även på hemsidan:
antroposofi.nu/ studie_arbetsgrupper

Öppen studiekrets
Harrie Salmans bok *"Den sociala världen, som mysteriecentrum"*.
På måndagkvällar är det studiekrets hos Eva Stenius, ca 18.30 till 20.00.
Initiativtagare: Iona Vad.
Tel: 08 55151440, vid frågor.
Arr. Tregreningsgruppen Vidare.

Malmö studiegrupp
Vi dyker in i *"Andlig Skolning - Hur man uppnår kunskap om de högre världarna" av Rudolf Steiner* för att förstå och utforska hur vi kan växa genom den antroposofiska utvecklingsvägen samtidigt som vi lever våra vardagsliv med alla människomöten, uppgifter och utmaningar.
Inga förkunskaper nödvändiga, Alla är välkomna!
Hör av dig till Inger Lise Gautier för mera info: tel 0708307222.

Österlengruppen
Gruppafton varannan torsdag kl 15-17.
Plats: Studieförbundet Vuxenskolan, Mossgatan 1, Simrishamn
Vi har läst "The time is at hand" av Jeshajahu Ben-Aharon, enskilda föredrag av Valentin Tomberg och skall fortsätta med "Blodets eterisering" av Rudolf Steiner och sedan "Antroposofiska ledsatser" av densamme.
Kontakt: Barbara Holmberg, 072-5257739

Söndagsgruppen
Meditation och samtal runt klasstimmarna
Vi träffas varannan vecka (ojämna veckor)
Söndagar kl 18-20 i Robyggesalen
Endast medlemmar i högskolan
Kontakt: Cecilie Raeder
Tel:076 835 52 85
Mail: craeder56@gmail.com

Onsdagsgruppen
Meditation och samtal runt klasstimmarna
Vi träffas varannan vecka (ojämna veckor)
Onsdagar kl 18.30-20 i Robyggesalen
Endast medlemmar i högskolan
Kontakt: Erland Kornfeld
Tel:070 512 91 21
Mail: erland.kornfeld@telia.com

Samtalskvällar kring allmän antroposofi & meditation
Höör, Skåne
Kvällarna inleds med samtal/föreläsning och avslutas med antroposofisk meditation. 17.00 - 19.30.
antroposofi.nu/skaane

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemsavgiften

Ordinarie 125 kronor månad
eller 1500 år.
Studerande 300 år.
Pensionär betalar efter förmåga.

Medlemsavgiften/bidraget till Antroposofiska sällskapet höjdes senast i början av 1990-talet och då till 1200 kronor per år. Sedan dess har den inte höjts alls och om man omvandlar 1200 kronor 1992/9 i förhållande till dagens penningvärde motsvarar det c:a 2 100 kronor.
Från och med 2025 1500 kr.

Betala enkelt med Swish

Scanna qr-koden med
Swish-appen i din mobil!

123-499 13 86

ALLMÄNNA ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemskapet i världen

Goetheanum meddelade att Allmänna Antroposofiska Sällskapet mellan 4 och 28 augusti 2026 välkomnat **57 nya medlemmar i 12 länder**: *Australia, Brazil, Canada, Germany, Ireland, Israel, Italy, Mexico, Norway, Russia, Switzerland and USA*.
Och under samma period har 32 medlemmar meddelats avlidna och 33 är ej längre medlemmar.

Källa: Anthroposophy worldwide, Nr. 10, 2026.

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemssekretariat

Robyggehuset, Ytterjärna
Mån-fre 13-15
08-554 302 20, kontakt@antroposofi.nu
Postadress:
Antroposofiska Sällskapet
Kulturcentrum Järna 15, 153 91 Järna

Medlemsavgiften
Ordinarie 125 kr månad- 1500 kr år
Studerande 300 kr, kan delbetalas
Pensionär som ordinarie, men man får sänka avgiften själv efter behov!

Betalas till pg 5 88 71-5,
Swish 123 499 13 86
Månadsbetalning: gör en stående överföring i din internetbank till Ekobanken 9700 132 745-1, gärna med medlemsnummer som meddelande.
Kontakta oss vid frågor.

Kalendarium på hemsidan
antroposofi.nu/kalender

Styrelse

Antroposofiska Sällskapets styrelse:

Annie Meijer, ordförande
annie@antroposofi.nu

Eskil Hallström, kassör
eskil@antroposofi.nu

Tone Distler
tone@antroposofi.nu

Janne Silvasti, landsrepresentant
janne@antroposofi.nu 08-554 302 20

Marina Ubilla
marina@antroposofi.nu

Jens Möller, sekreterare
jens@antroposofi.nu

Anders Rosenberg
anders@antroposofi.nu

Valberedning:

Anne-Ingeborg Haugholt,
Pelle Klouman, Mats-Ola Ohlsson
valberedningen@antroposofi.nu

Till din e-post?

Meddela oss din mejladress till:
kontakt@antroposofi.nu
så skickar vi dig löpande information!

Forum Antroposofi utges av Antroposofiska Sällskapet i Sverige. Varje skribent ansvarar själv för sitt material.

ANSVARIG UTGIVARE
Nina Ljungquist

REDAKTIONSKRETS
Berit Fröseth
Christien Texier
Joel Hallklint
Nina Ljungquist

GRAFISK FORM
Ritator

LAYOUT
Joel Hallklint
& Oscar Laufersweiler, Ritator

TRYCK
Bold Printing Mitt, Sundsvall

PRENUMERATION
Kontakta sektretariatet eller registrera på hemsida, 280 kr/år.
Till pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86

HEMSIDA
antroposofi.nu/forum

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPETS SEKRETARIAT
e-post kontakt@antroposofi.nu
tel 08–554 302 20

KONTAKT MED FORUM
projektledare Joel Hallklint
e-post: kontakt@antroposofi.nu
tel 08–554 302 20
postadress: Forum Antroposofi,
Kulturcentrum Järna 15, 153 91 Järna
ISSN 1404-4277

UTGIVNINGSPLAN FÖR 2026
Deadline för Nr. 4, ca 30 november.
För längre uppslag, vänligen anmäl i god tid innan deadline.

ANNONSERING
Kontakta oss. För privatpersoner: radannonser 80 kr. Tidskriftens format: höjd 315 mm, bredd 235 mm.

Bli medlem!
antroposofi.nu/blimedlem

B Posttidning
Ej retur

Kulturcentrum Järna 15, 15391 Järna

Ögat och blicken

Bo Werner Eriksson

I slutet av sitt liv skapade den österrikiske filosofen Rudolf Steiner en förnyad impuls för måleriet som fick namnet Färgkonsten. 1922 gjorde han de första skisserna till ett esoteriskt måleri.

Bilden på Forums framsida är den första i en serie av tretton varierade motiv. Originalskissen är gjord med torrpastell. Steiner menade att skisserna skulle omsättas till akvarellmålningar. De var ämnade som inspiration för målare inspirerade av antroposofi. Dessa motiv kan uppfattas på många olika sätt.

Jag ser det som uttryck för målarens förmåga att skapa ur ett inre förnimmande av varseblivningen – en rent själslig upplevelse. Målarens varseblivning och upplevelseförmåga är omfattande, där yttre sinnesvarseblivningar samspelar med inre förnimmelser, som kommer till uttryck i bilder. Målarens blick är mångsidig och variationsrik. Ögat verkar som ett fönster som öppnar för världsvarseblivningen att tas emot och förnimmas i det inre. Detta varseblivande kan ske på många olika sätt. Dels mer perifert omfattande på liknande sätt som en kos blick. Eller mer känslomässigt medupplevande av rytmer och rörelser likt lejonets blick. Örnens varseblivning är skarpare och koncentrerad på minsta detalj, medan människan har en sammanfattande verkan av de olika perspektiven i sitt seende.

Målaren har en viss själslig känslo-, vilje- och tankemedvetenhet som motsvarar dessa perspektiv. Och målarens hjärtchakra utgör ett förnimmande känsloorgan som tillsammans med ögat kan uppleva ljusets färgvävande. Hjärtats verksamhet och förmåga är känsla, vilja, varseblivning och förståelse. Meningen med Steiners esoteriska måleri är att väcka upp denna hjärtats skaparkraft hos såväl målaren som hos betraktaren. Skaparkraft är livskraft, som är en form av kärlek.

Forums framsida: Bo Werner Eriksson, bearbetning i akvarell av Rudolf Steiners pastell (1922), Viergetier (Fyrdjuret/Fyrgestalten). Motivet anknyter till symbolen för de fyra gestalterna: Människan, lejonet, tjuren, örnen, som representation för en urtypisk mänsklig helhet.